

HEMBYGDENS ARV

HEMBYGDSGÅRDAR OCH FRILUFTS-
MUSEER I SVERIGE VID INGÅNGEN
AV ÅR NITTONHUNDRATRETTIO

EN ÖVERSIKT I ORD OCH BILD
UTGIVEN AV SVENSKA JOURNALEN
UNDER REDAKTION AV
SIGFRID SVENSSON

Nordisk Rotogravyr

STOCKHOLM

1929

Tryckt hos NORDISK ROTOGRAVYR, Stockholm

1929

»Hembygdens arv»

*H*embygdens arv, vilka sköna ord! Upprepa dem långsamt ett och ett, *hem, bygd, arv*, och du skall finna, att däri ligger förborgat mer än hälften av vad du har kärast. Hemmet är utgångstationen, där utrustningen iordningställes för personlighetens färd genom livet. Bygden frigör individen genom ansvar för de mångas på en gång gemensamma och dock så skilda intressen. Arvet skänker kraft, men också nyttig förödmjukelse under förnimmelsen av att man, all ävlan till trots, dock blott är en liten länk i den långa kedja, vars början och slut förlorar sig i dunkel.

Som en mäktig folkrörelse går i dessa år hembygdskänslan fram genom vårt land, en rörelse, som i allvar och smittosamhet är fullt jämförbar med religiösa väckelser. Den, som bläddrar i »Hembygdens arv», eller en kulturintresserad turist, som reser omkring några dagar per bil å landsbygden, kan icke undgå att förnimma den nya rörelsens makt. Visst äro många hembygdsgårdar lite si och så både i vad som gäller museal anordning och graden av pietet, visst kan man också känna sig tvivlande med avseende på hur lång livslängd det uppflammande hembygdsintresset skall få — äktheten och målmedvetenheten i rörelsen kan dock den icke hysa någon tvekan om, som känner sig ett med sin egen tid.

Å efterföljande blad ha genom Svenska Journalens prisvärda försorg samlats bilder från hela vårt rike, och underskrifterna, utomordentligt goda förresten, berätta fakta och data, så mycket som en vanlig läsare orkar med. Boken börjar med Skansen, i mångahanda måtto numro ett, ej minst genom att den tjänat som förebild för så gott som alla de andra. Liksom svenskarna under historiens gång ofta lärt sig värdera sitt eget, sedan det först uppskattats i utlandet, så kan man också säga, att det är sedan de mer centrala friluftsmuseerna börjat skapas och under intrycket av deras höga värdesättning av bygdernas monument som den lokala samlarlusten vaknat. Motsättningar kunna naturligtvis härunder uppstå. Men om bygdeintressena alltid minnas, vad centralmuseerna gjort som pionjärer och vad de vilja och böra vara för den större helheten, landet eller länet, och om centralmuseerna alltid känna plikten att med sin rikare erfarenhet och sina stundom större tillgångar bistå och samverka med de lokala intressena, så skall, såsom glädjande nog också hittills varit fallet, alltmer en fruktbar gemensamhetskänsla och en mäktig kraft till kulturminnesvårdens fromma växa fram, en slagkraft, som regering, riksdag, stadsfullmäktige, landsting, kommunalstämmor och allt vad myndigheter heter till sist måste taga hänsyn till i form av stöd, långt effektivare än hittills. Ty kom icke längre i tändstickornas, kullagrens, pappersmassans och Kinaforskningens guldålder och säg, att vi ej ha råd att rädda hembygdens arv! Upprepa i stället så ofta som möjligt Hazelius ord: »Vi äro ett litet folk, men vi böra tänka stort».

Bättre än mycken värtalighet skall denna bok berätta om att det år 1930 fanns ej blott hänförelse, utan också allvar bakom kulturminnesvårdens ord.

ANDREAS LINDBLOM

Styresman för Nordiska museet och Skansen.

FÖRORD

Bilder från Sverige, det i fjor under redaktion av Anders Billow av Svenska Journalen utgivna illustrationsverket, ville främst visa våra dagars Sverige. När nu föreliggande andra del i serien var avsedd att behandla fädernas Sverige, hade urvalet av det material, som där borde återges, kunnat göras på olika sätt. Det har då synts, att den nya boken skulle ge det starkaste intrycket och få det största värdet, om den helt ägnades den del av hembygdens arv, som för all framtid skall stå som ett monument över en gången tid, de svenska friluftsmuseerna och hembygdsgårdarna. Liksom Bilder från Sverige låter det gamla Sverige bitvis skymta fram, ger å andra sidan denna del även något av det levande Sverige, genom att samtidigt vara en framställning i bild av nutidens mäktigaste folkrörelse, hembygdsrörelsen. Inledningsverkets redaktör har gett uppslaget också till Hembygdens arv. För värdefull hjälp på mångahanda sätt vid den fortsatta gången av arbetet står bokens redaktör i största tacksamhetsskuld till honom.

Avsikten med Hembygdens arv att ge en skildring av hembygdsrörelsen har gjort att den övervägande delen av bilderna ägnats åt de av större eller mindre sammanslutningar bevarade kulturminnesmärkena under det att endast i undantagsfall medtagits sådana som ägas av staten eller enskilda, fastän naturligtvis även dessa monument i sista hand också hör till hembygdsrörelsens resultat. Härvidlag har också tillkommit nödvändigheten av en begränsning. Det andra syftemålet med föreliggande bok att ge en så allsidig framställning som möjligt av »hembygdens arv» har sedan framför allt betingat urvalet av bilderna. Vad som tagits med eller ej är därför ej någon direkt måttstock på de olika anläggningarnas helhetsvärde. Föreningar, som äga ting, som i mindre grad observerats och omhändertagits på annat håll, ha — och det också med en viss rätt — blivit överrepresenterade. Illustrationsverkets egenskap av att icke vara någon officiell utredning har härvidlag kunnat ge friare händer vid redigeringen. Därtill kommer att urvalet — med den korta tid av en höst, som stått till förfogande — även blivit beroende av tillfälliga orsaker. Goda reproduktioner ha föredragits framför dåliga, och hur stor den samling bilder än varit, som stått till förfogande för urval, har däri naturligtvis ändå funnits luckor, fotografier ha inkommit så sent att tryckningen redan var påbörjad etc. Det register med kortfattade redogörelser, som ursprungligen var påtänkt att tillfoga dessa bilder,

har här utökats till en förteckning över samtliga vårt lands hembygdsföreningar och kulturhistoriska museer. Detta har skett med stor tvekan, då det stod klart från början, att denna redogörelse på många punkter skulle bli ofullständig, men då en förteckning av denna art ständigt blir föråldrad, då ett decennium har gått sedan den officiella, av N. Lithberg utarbetade och Fornminnesvårdskommitténs betänkande bilagda översikten över landets kulturhistoriska föreningar och museer utkom, ett decennium, som betytt en tillväxt, som aldrig tillförne, har det synts som om en ny översikt ändå hade en stor uppgift att fylla. Inte minst får den betydelse i detta verk som ett komplement till de knapphändiga bildtexterna.

Utgivandet av Hembygdens arv har i främsta rummet möjliggjorts genom det välvilliga tillmötesgående i fråga om uppgifter och bildmaterial, som lämnats av museiinstitutionerna och hembygdsföreningarna själva. Det synnerligen stora material, som finnes i Nordiska museet har av intendenterna Sigurd Erixon och Sigurd Wallin med välvilliga anvisningar ställts till förfogande. Enstaka bilder ha dessutom lämnats av Svenska turistföreningen, Svenska Journalens läsare och andra enskilda personer. För översikten av föreningarna och museerna har professor Nils Lithberg ställt till förfogande de till Svenska museimannaföreningen insända rapporterna 1924—26, fil. lic. Fritjof Hazelius likaledes en av Samfundet för hembygdsvård påbörjad förteckning över Sveriges hembygdsföreningar med utförliga uppgifter och fil. d:r Sune Ambrosiani slutligen likaledes en exerptsamling över museer och hembygdsföreningar. I övrigt har hjälp härvidlag lämnats bl. a. av intendent Torsten Althin, amanuenserna Ola Bannbers, Lennart Björkqvist och Bengt Cnattingius, lektor Eric Elgquist, intendent Bengt Engström, fil. d:r Karl Erik Forsslund, intendenterna Manne Hofrén, Sven T. Kjellberg och Erik Salvén, fil. kand. Nils I. Svensson, rådman Karl Trotzig, intendenterna Bertil Waldén och Sanfrid Welin samt fil. kand. Nils Alenius. Uppgifter och råd ha otaliga gånger och alltid med samma stimulerande intresse lämnats av förste amanuensen Gösta Berg. För allt detta värdefulla bistånd stannar bokens redaktör i den största tacksamhetsskuld liksom också till sin hustru för hjälp med korrekturläsningen.

Stockholm den 14 december 1929.

SIGFRID SVENSSON,

Förste amanuens vid Nordiska museet.

Hembygdsrörelsen — en folkrörelse

»Världen, som känner folkets tornspetsar skall även lära känna det underlag, på vilket de vila. Detta museum är *Sveriges bomärke*, ristat av folkets hand, under urkunderna av det förgångna och det nuvarande, ända till de blanka bladen av dagar, som komma skola.» Orden äro sagda av Zacharias Topelius, ägnade Artur Hazelius och hans museum och en gång återgivna av P. P. Waldenström. På bred folklig grund vilade den forskning Nordiska museet företrädde, folkligt var det sätt på vilket resultaten av denna forskning åskådliggjordes och till de bredaste folklager vände sig museets grundläggare för att bygga upp sin institution och få den tryggad. Så kom Artur Hazelius att göra en mäktig propaganda för hembygdskunskap och hembygdskärlek redan långt innan de första friluftsmuseernas tid och hembygdsrörelsen i det yttre blev synlig som en folkrörelse. Visserligen är det inte Artur Hazelius utan C. O. Hyltén-Cavallius, som genom sin plan till ett museum för den småländska folkulturen i Växjö är de kulturhistoriska museiinstitutionernas grundläggare på samma gång han genom Varend och virdarna också är den svenska folklivsforskningens skapare. Men det är Artur Hazelius — som inte blott var vetenskapsman utan också organisatör — som lyfter den nya tanken upp i luset. Likafullt som Hyltén-Cavallius var han övertygad om den folkliga kulturens betydelse för förståelsen av en gångens tids historia, men han såg också att det var fara med varje dröjsmål, att det inte blott räckte med sakens egen inre kraft. Det blev också den breda inriktningen hos Artur Hazelius och det gigantiska i hans planer, som förde hans gärning till seger. Genom att inte rata något, genom att ställa ut även de ringaste ting och genom att med de största uppoffringar få till stånd både lokaler och en omfattande museiorganisation skapade Hazelius en rent yttre respekt för den sak som han gjort till sin, en respekt som också var välbehövlig i den begynnade rationalismens och maskinkulturens tid. Men respekten härrörde inte från en förnämitet som avskräckte, och den nya museiinstitutionen blev aldrig något kabinett för finsmakare. Hazelius drog nytta av sin föregående verksamhet som pedagog och han aktade sig noga för att bjuda stenar i stället för bröd. De

folklivsscener han anordnade i sitt museum med figurer, möbler och husgeråd vunno en framgång, som erinrar om den som i en senare tid kommit filmen till del. Det fanns i dessa museiuppställningar både dramatiska effekter och hjärtnupen sentimentalitet, som inte kunde annat än säkra publikframgången. Hazelius förstod även att väl använda sig av det tryckta ordets och bildens propaganda. Med ständiga tidsningsnotiser sörjde han för att allmänheten aldrig hann glömma att hans museum existerade, och han använde sig av de bästa reproduktionsmetoder, som stodo till buds för att i färg och teckning visa vilka skatter hans samlingar innehöllo. Effektivast blev kanske den propaganda Hazelius gjorde genom att låta alla hjälpa till med sitt verk. Soaréer och basarer anordnades i de avlägsnaste landsändar och att hjälpa den energiske doktorn i Stockholm blev lika väl en nationell som en lokal hederssak.

Så väckte Artur Hazelius och Nordiska museet överallt inom våra landamären det intresse för den gamla bygdekulturen, som senare skulle växa till verklig folkrörelse. Men redan Hazelius byggde på gammal grund. Det fanns ett inom breda folklager väckt intresse för vårt lands historia, som av honom endast fördes in i nya strömfåror. Förut hade detta intresse framför allt gällt minnena från forntid och medeltid, men Hazelius ville vidga det till att omfatta även yttringar av senare tiders kultur och om motiveringen härför må hans egna ord citeras: »Man fortfor i vårt eget land, såväl som i flera andra, att med växande id ur gravarnas gömslen till vittnen om en förhistorisk tid frammana stenen, bronsen och järnet, vilka ännu efter hundratal av år möjligen kunna avlockas jorden för att tala till forskaren, men man hade icke allvarliga tankar för det bräckliga material, som är ägnat att sprida ljus över vårt folks liv och seder under de senast förflutna århundradena, och vilket material, om det icke tillvaratages, kanske efter några årtionden vore hemfallet åt förgängelse».

Den svenska fornminnesforskningen har en mycket lång historia. Redan år 1599 uppdrogs åt Johan Buræus att »draga kring om hela riket at afskrifva runestendar», under Gustav II Adolfs regering tillkom ett memorial för dem »som antagne äro att

Från museiutställning till friluftsmuseum. Levande tavlor kallade en hänförd samtid Artur Hazelius nya utställningsmetod med folklivsscener och miljöbilder. I ljusbildens och filmens tid kunna vi inte annat än ringakta dessa gipsdockor, som ge oss intryck av panoptikon. Men Hazelius interiör-
 uppställningar voro en museiteknisk nyhet av största betydelse, de ha inskräpvt kravet på att museer-
 na skola ge helhetsbilder, de grundlade museernas popularitet och de ledde konsekvent till genomföran-
 det av friluftsmuseet. Överst: lappläger på Hazelius' utställning i Paris 1878. Nederst: Skansens
 lappläger på 1890-talet.

De första monumenten. Det var på en resa i Dalarna, som Artur Hazelius fick inspirationen till sin museigärning. Det var också i Dalarna han år 1885 förvärvade den första byggnaden, när planerna på ett friluftsmuseum mer och mer började ta gestalt. Skansen har sedan direkt eller indirekt blivit förebilden för de flerhundra friluftsmuseer och hembygdsgårdar vårt land äger. Till de äldsta bland dessa är den av Västbo hembygdsförening 1902 grundlagda hembygdsgården i Smålandsstenar. Överst: Morastugan på Skansen. Nederst: portliderbyggnad i Smålandsstenar.

ware rijkzens antiquarij och häfdesökiare» och under Karl XI:s förmyndareregering inrättades antikvitetskollegiet, alltså ett fast organ för minnesvården i landet. Detta kollegiums betydelse blev emellertid mycket ringa och omorganiserades snart till blygsammare mått. Det var först Gustaf III, som med den av honom upprättade vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien skapade det ännu existerande organet för den statliga minnesvården. Samtidigt blev riksantikvariens ämbete förenat med sekreterarskapet inom akademien, en förening av tjänster som också alltså äger bestånd. Någon tjänsteman hade riksantikvarien dock icke till sitt förfogande förrän 1860 och det stod klart att någon verkligt effektiv fornminnesvård skulle det statliga ämbetsverket inte kunna åstadkomma om inte bygderna själva hjälpte till. Så bildades år 1856 på initiativ av Nils Gabriel Djurklou »Föreningen till samlande och ordnande av Nerikes folkspråk och fornminnen» och från detta år kunna således de svenska fornminnes- och hembygdsföreningarna räkna sin tillkomst. Bildandet av Närkesföreningen blev en signal, som utlöste det ute i landet alltmer vaknande intresset för hembygdens historia, och inom några få år hade ett stort antal fornminnesföreningar bildats med ett landskap som arbetsområde. De tidigaste äro: Södermanland och Hälsingland 1860, Västmanland 1861, Gästrikland och Dalarna 1862, Värmland och Västergötland 1863, Östergötland 1864 samt Skåne och Halland 1865. Dessa föreningar hade ett mycket vittomfattande program, där visserligen beskrivandet av fornlämningarna utgjorde huvudpunkten, men där också upptecknandet av folkspråket och folkminnena voro upptagna. Den ringa museala verksamhet, som förekom, var däremot helt ägnad de förhistoriska och kyrkliga minnesmärkena. Det var på denna punkt som Hazelius framträdande 1873 betydde en omkastning av arbetsprogrammet för de nya landskapsföreningar, som bildades och som också ledde till rekonstruktion av åtskilliga av de äldre föreningarna. Samlandet av forntida och kyrkliga föremål var till stor del förbehållet Statens historiska museum och på värdet av en senare tids minnen tänkte ingen. Nu kom Hazelius och satte hela landet i rörelse för att få hjälp med tillvaratagandet av föremål, som visserligen voro gångna ur bruk, men som ännu funnos bevarade här och där på vindar och i uthus. Här öppnades ett alldeles nytt arbetsfält även för det lokala hembygdsintresset: fornminnesföreningarna blevo omoderna och museiföreningar bildades i stället. Den, som av dessa tog det vidaste arbetsfältet, men också skaffade sig de största resurserna var den av Georg Karlin 1882 grundade Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige.

Marken var alltså väl förberedd när det nya sek-

let gick in, men någon folkrörelse fanns ännu inte. För att sätta den igång behövdes även andra krafter än de, som bottnade i en på rent intellektuell väg nådd uppfattning av den vetenskapliga betydelsen av tillvaratagandet av hembygdens minnen. Hembygdsrörelsen måste bli inte blott en förstånds-sak utan också en känslsak. För Artur Hazelius själv var hans gärning också detta till icke ringa del. Större betydelse än den rent vetenskapliga tillmätte han säkert sitt verk i dess egenskap av en härd för nationell väckelse. När han skriver den korta historiken över de tjugofem första arbetstyngda åren slutar han med en hänförd maning: »Mätte de minnen Nordiska museet gömmer, och det nya hem, i vilket de skola inflyttas, liksom det mångskiftande livet på Skansens höjder i sin mån bidra att hos släkten efter släkten stärka nationalkänslan, att hos unga och gamla — för att använda ett fäderneärv uttryck — ingjuta fosterlandskärlek i väldiga droppar samt lära oss minnas de manande ord, jag ville sätta ovan om ingången i museiborgen på Lejonslätten: *Vi äro ett litet folk, men vi böra tänka stort!*» Redan då höll denna maning på att gå i uppfyllelse och redan då kunde Hazelius veta att han icke kämpat förgäves. Ty mer än de litterära banérförarna hade han genom Nordiska museet och Skansen bidragit att åstadkomma den patriotism som karakteriserar åren kring sekelskiftet. Men innan den kunde skapa en folkrörelse måste denna nationella inriktning betydligt fördjupas. Fosterländskheten hade tagits för mycket på entrepenad av de högsta samhällsklasserna för att ha en god klang hos de breda lagren. Lösenordet blev inte fosterlandet utan hembygden. Det var inte heller de konservativa idéerna, utan snarare den vaknande sociala inriktningen, som förde hembygdsrörelsen framåt. Nykterhetsrörelsen och rösträttsstriderna äga som folkrörelser ett direkt samband med hembygdsrörelsen. De hade visat att folkrörelser födas i strid och det var också i kampens tecken, som hembygdsrörelsen växte till en folkrörelse. Det var när hembygdsvårdens idé gick upp för bygderna själva, när det kom att stå klart att man höll på att sälja sin förstfödslo för en grynvälling, att man var på väg att förlora något, som var gott och dyrbart och värt att kämpa för. Det som var i fara var själva jaget, bygdeindividualiteten. Det var en ny tid som hade kommit under 1800- talets sista halvdel, storindustriens, tidningarnas och järnvägarnas tid. Den hade kommit med en fart som var härlig för de unga och förfärande blott för de gamla. Den gjorde om människorna såväl som bygden, byggnaderna, möblerna och husgeråden och den hade endast en och samma form att stöpa allt och alla i. Men så småningom började man få tid för besinning. Det nya började förlora sin härlighet, på samma gång

det gamla för en ny generation fick avståndets romantiska glans. Hembygdsrörelsen kom som en reaktion. Det går inte att slå fast med några årtal när detta skedde. Men att det var i Dalarna rörelsen började är säkert. Här fanns en gammal bondekultur, som än levde kvar med tillräcklig styrka för att kraftigare än annorstädes egga till vakt om det faderneärvda. I tillvaratagandet av bygdens gamla hemslöjd fick hembygdsrörelsen sin första praktiska uppgift och Gustaf Ankarcronas bildande av Leksands hemslöjdsförening 1904 hör till förgrundshändelserna i hembygdsrörelsens vardande till folkrörelse. Till Dalarna hörde också hembygdsrörelsens främste litteräre banérförare, Karl Erik Forsslund. För honom gäller det strid. Med pukor och trumpet drager han åstad och i vanmäktig vrede svänger han storsläggan framför det hotande odjuret, maskinodjuret med förflackningen, flabbigheten och falheten i följe. Från katedern och i pressen slungade han ut sitt förakt: »Visst kan man vara frestad att se maskinerna som en hord av odjur, som kommer vältrande över landet — drakar som glupskt sluka alla den gamla hemvuxna odlingens mogna, saftiga frukter, och som därtill ständigt kräva nya unga liv — och som smälta om all denna näring till en ångande spillning av rå okultur. — Vi skryta med att upplysningen skingrat all gammal spökrädsla och kolartro. Nutiden har hemfallit åt en minst lika grov vidskepelse och blind övertro — på maskinerna och deras makt att lösa alla frågor och alstra allt vad vi behöva.» Gipskattorna och krimskramsverandorna voro för Karl Erik Forsslund industri-kulturens mest typiska uttryck. »Det var storstaden och storindustrin som blev föräldrar till all denna nya okultur. Och det var de nya, överallt förgrenande kommunikationerna — andliga och materiella — som spred den över jorden — från andra länder till vårt, från storstäderna till minsta avkrokar. Avstånden började krympa och försvinna med ofattlig fart, den gamla isoleringen var snart borta. Det blev en enkel sak för vem som helst att färdas till fjärran nejder — nya bygder, andra seder blevo vardagssyner för alla. Och stannade man hemma så kommo i alla fall nya intryck strömmande över en som en syndaflod. Var det underligt, om man blev vilsen i denna virvel, om man skakades loss av dessa övermäktiga vindar från alla världens hörn — om man med ens miste sitt fäste i jorden, sitt samband och sin samkänsla med bygden och torvan? — — Det främmande lade så beslag på all kraft och tid, all uppmärksamhet och allt intresse, att man glömde det egna och inhemska. Nya stjärnor lyste oss så i ögonen, att vi blevo blinda för de äldres mindre skrikande, men ofta minst lika fina och vanligen mer äkta färger. Melodier från andra länder brusade så

kring oss, att vi trodde våra egna strängaspel odugliga och förstummade. — Det må väl sägas vara en förödande storm som gått fram över landet under det sista halvsekle». Det var under försöken att bjuda spjörn emot denna storm, som hembygdsrörelsen växte till folkrörelse.

Förutom de andliga impulser, som hembygdsrörelsen fått genom Artur Hazelius hade han också givit den tekniska lösningen av ett problem som senare när tiden var mogen skulle bli av den största betydelse för de lokala hembygdsföreningarna. Det var genom skapandet av den museiform som vi kalla för friluftsmuseet och som skulle bli den direkta förebilden till de friluftsmuseer och hembygdsgårdar, som senare växte upp runt omkring i landet. Av ideella skäl, såväl som av praktiska, ville Hazelius göra sitt museum tillgängligt för en så bred publik som möjligt. Den slutgiltiga framgången härutinnan vann han genom Skansen, en seger större än han själv någonsin vågat hoppas när verket var ungt och i vardande. Friluftsmuseet lyftes upp på en ännu större höjd än där det låg, lyftes upp så högt att det blev synligt inte blott i hela Norden utan i hela världen. Men Skansen var ingen »uppfin»ing», som på en enda gång fix och färdig gick fram ur upphovsmannens hjärna, det var istället den konsekventa slutpunkten av den uppfattning om det kulturhistoriska museets mål och medel, som Hazelius låtit komma till synes redan i sina första blygsamma museiutställningar. Att flytta gamla byggnader från sin ursprungliga plats, till ställen där de voro mera tillgängliga för åskådare, var ingenting nytt. Men att låta dessa byggnader bli mer än kuriositeter, att göra dem till kulturhelheter från inredningsdetaljerna till gårdsanläggningen, att låta dem bli organiska komplement till ur andra synpunkter gjorda museiuppställningar — det var detta som var Artur Hazelius stora skapelse.

Som motivering för de redan från början anordnade uppställningarna av hela interiörer skriver Hazelius senare: »För att föremålen måtte väcka intresse, borde man se dem i deras användning, se boken i själva stugorna, se hur dräkterna buros. Hela folklivsbilder borde framställas, varigenom ett livligt intryck kunde vinnas av befolkningens lynne och seder. Så tillkommo de första interiörerna». Från dessa interiörer, säger han, kom han »småningom till den övertygelsen, att man om möjligt borde söka framställa även hela byggnader, som kunde anses typiska för de nordiska landen under olika tider». Redan i slutet av 1870-talet välvde Artur Hazelius planer på ett friluftsmuseum, 1880 möter oss tanken första gången i hans brevväxling, fem år senare köper han den första stugan — från Östnor i Mora — 1891 sker förvärvandet av det första Skansenom-

Hembygdsrörelsen — folkrörelsen. Leden ha tätat, pionjärbetet är förbi, hembygdsrörelsen har blivit en folkrörelse. Det är en samling kring fanan, det är klingande spel, det är en hänförelse som i nykterhetslogernas utfärder eller i ett 1:stamajtag. Och hembygdsrörelsen famnar både nykterhet och socialism, den står över partierna och dagens strider, den förenar alla till gemensamma mål. Överst: Tunabygdens hembygdsförening på sommarutfärd. Nederst: Sommarfest i Säby 1929. Festtåget på väg från gudstjänsten i kyrkan.

Hembygdsrörelsen — männen i ledet. Personliga uppoffringar har hembygdsrörelsen krävt. Frikostighet och offervillighet ha också i rik mån kommit den till godo. Var och en har gett efter sin förmåga, donationerna växla från hela herrgårdar till enkla bohagsting. Den gamla samhörighetskänslan från gången tid har ånyo väckts till liv. Hela socknen kan samlas till gemensamt arbete på hembygdsgårdens byggande. Bilderna från uppförandet och inredningen av Kila gammelgård.

Hembygdsrörelsen — de andliga ledarna. Hembygdsrörelsen har ej vunnit sina framgångar utan strid. Den har måst kämpa mot fiender både utom och inom leden. Mot oförståelse hos de utomstående, mot romantiskt svärmeri hos de egna. Hembygdsrörelsen har fördjupats med åren och i icke ringa grad står den här för i tacksamhetsskuld till den propaganda, som utövats av de centrala kulturminnesvårdande institutionerna och av enskilda i press och talarstolar. Överst: Carl Larsson i By talar från förstukvisten i socknens gammelgård. Nederst: Karl Erik Forsslund föres i procession till hembygdsfesten i Valbo. Foto: A. Törnquist.

Hembygdsrörelsen — ekonomin. Hembygdsrörelsen är en ideell rörelse och de värden den vill skydda kunna inte anges med siffror. Men för att nå sitt mål måste den, för att citera ett yttrande av Sveriges riksantikvarie, "begagna medel, som alldeles säkert både kunna och måste uttryckas i penningar. Det räcker ej blott med entusiasim och god vilja och vackra talesätt." Hembygdsvärd: den är en i hög grad praktisk rörelse och de ekonomiska resurserna betyda ofantligt. Även om "hembygdsfester" inte alltid ha så mycket med hembygdsvärd att göra äro dessa den enda möjligheten att skaffa de nödvändiga medlen. Dessa fester kunna dock ha både en värdig form och nå massanslutning. Överst: Delsbostintan berättar vid Torsåkers hembygdsgård. Foto: William Eriksson. Nederst: hembygdsfest i Apladalen vid Värnamo.

rådet och redan samma år öppnas friluftsmuseet för allmänheten.

Redan innan Skansens grundande, men helt naturligt icke utan inspiration från Artur Hazelius, förberedde Georg Karlin anläggandet av ett friluftsmuseum i Lund och 1890 inköptes den nuvarande museiträdgården med tanke härpå. Sedan dröjde det ett årtionde innan nästa friluftsmuseum såg dagen, det av Algot Friberg 1901 anlagda museet i Jönköpings stadspark. Men därpå komma nya anläggningar slag i slag: 1902 tillkom friluftsmuseet vid Smålandsstenar, 1903 friluftsmuseet i Borås. Med dessa båda liksom genom de av E. Fundin i Funäsdalen 1894 och av Jones Mats i Leksand 1898 flyttade byggnaderna hade dock friluftsmuseet redan fått en annan karaktär. Här gällde det inte blott att komplettera museisamlingarna med prov på det gamla byggnadsskicket och heminredningen, utan här blevo de omhändertagna byggnaderna även museer. Man fick här, som redan ovan sagts, en teknisk lösning av lokalfrågan, som utan tvivel varit av stor betydelse för ökningen av antalet anläggningar av denna art, men som också åsamkat ett ännu svårare inre problem för det lokala museiarbetet: frågan om huruvida målet för arbetet skall vara ett museum eller en hembygdens gammalgård. Här ha hembygdsföreningarna fått ställa till med självrannsakan och här ha de på egen hand fått pröva sig fram till en lösning. De ha också bestått provet. De ha visat sin styrka i självövertvinnelsen, att för ett större och djupare mål för egen del kunna avstå och begränsa sig. Som princip har gammalgården redan segrat över museet och det har varit det ledande motivet vid urvalet av bilderna i denna bok *att fastslå segern, att visa att hembygdsföreningarna ha gjort sina stugor och gårdar till levande framställningar av fädernas hem och hembygdens arv*. Ett rent historiskt dokument över de svenska friluftsmuseerna och hembygdsgårdarna, sådana dessa te sig just nu, är alltså inte detta bilderverk, på samma sätt, som varje annan framställning, som ledes av en bestämd tendens inte heller kan sägas vara det. Ty det skulle väl också kunnat plockas fram andra bilder, som visa en annan sida av det lokala hembygdsarbetet, där föremålen hopats döda och intresselösa i stugor, som blivit skräpkammare, en sida som kommit hembygdsforskningens och hembygdsvårdens främste målsmän att mången gång ställa sig skeptiska inför värdet av hembygdsmuseernas arbete. Men detta som kunde kritiseras och tagas fram som avskräckande exempel — vad vet den utomstående om de uppoffringar och den kärlek, som även här äro nedlagda — ställes så avgjort i skymundan av allt det goda som finnes, att helhetsbilden måste bli densamma, som den denna bok försöker ge. Det är storslagna monument som

hembygdsföreningarna rest över äldre släktens kulturella insats. Sedda tillsammans ge dessa monument också en överraskande mångsidig bild av svensk kultur i svunnen tid. När vi vända bladen i denna bok så slå vi också ständigt upp nya sidor i den svenska folkulturens rika bildgalleri. Här är skånegården, trygg med sin frodiga grönska, gemytlig med sina vita väggar, kringbyggd visserligen, men allt annat än ogästvänligt slutet. Här ligger en av Östergyllens gårdar, öppen och ljus och dock kransad av skog, bjudande bilden av en idyll, som knappt synes verklig. Här står hälsingegården på krönet av en ås storvulen med sina husmassor, imponerande och förkrössande, ropande ut över bygden att här krusas ingen. Vi få också träda in i dalagårdarnas prakt- rum, fantastiska som sagoslott med sina målningar och vi möta kontrasten i de västgötska ryggåsstugorna med deras nakna furuväggar. Vi erinras om det gamla självhushållets skiftande arbetsfacer, vi få se kvarnarna som drivas av vind eller vatten, smedjan och sloboden, husbehovsbränning i Älvdalen och repslagning på Gotland. Friluftsmuseerna ha även tagit hand om minnen från de folkliga industrier som varit så karakteristiska för vissa bygder — tråddrageri i Gnosjö, krukmakareverkstad i Värnamo och tjärbränneri i Bunge. Nutida storindustri har åt eftervärlden bevarat anläggningar som utgöra viktiga led i dess egen utveckling — pappersbruket i Rumsquilla, smedjan vid Häfla. Friluftsmuseerna och hembygdsgårdarna ge oss inte blott byggnadernas skiftningar utan berätta också om seklernas kulturutveckling. Här är fäbodvallen som visar oss primitiva hushållningsmetoder och uråldrigt bostadsskick, som kan ge oss en bild av dagligt liv i tider så långt tillbaka att vi i övrigt om dem inte veta något varken om riken eller styresmän. Här är byn i Ore, under åsen och mellan blånande skogar, en labyrinth av gångar, en fästning med vars fall den gamla bondekulturen också gick under, ett byahem som i det längsta hölls slutet mot allt det omstörtande, som den nya tiden förde med sig. Här är den låga ryggåsstugan, länge bibehållen i Dalarna och i Västsverige medan man i den norrländska kustbygden för länge sedan utbytt den mot flervåningsbyggnader, komfortabla och rika på utrymmen. I stugornas inre få vi se motsvarande förändringar: väggbänkarna utbytas mot stolar, de inbyggda sängarna mot gustavianska soffor, långborden mot klaffbord. Men inte blott allmogekulturen har blivit föremål för hembygdsintresset. Flera av de nu runt omkring i vårt land utdömda prästgårdarna ha bevarats som gammalgårdar, friluftsmuseerna i Västerås och Hälsingborg äga ståtliga herrgårdar och Skansen står genom förvärvet av Skogaholm just i begrepp att förverkliga en mycket gammal önskan och slut-

ligen är det ett icke ringa antal stadsgårdar, som bevarats som kulturminnesmärken och dessutom äga mervärdet att ligga kvar på sina ursprungliga platser. Därtill komma de kyrkliga minnesmärkena. Svältornas fornminnesförening måste en gång inköpa det gamla templet i Ornunga och räddade det därigenom från att raseras till byggnadsmaterial eller annat, och många andra föreningar ha bildats just med ändamål att slå vakt om socknens ödekyrka. Det är ett stordåd svensk hembygdsrörelse uträttat, ett verk endast möjligt för viljor, som ha ett helt folk bakom sig. Sammantaget är det resultatet av trenne decenniers arbete men vad som uträttats detta sista årtionde visar inte blott en jämn stegring utan ett jättehopp i kurvan. Det är en utvecklingsgång, som tydligt anger, att hembygdsrörelsen inte är en modesak, aktuell några år och sedan glömd.

Den häftighet med vilken hembygdsrörelsen en gång flammade upp kunde inge oro för dess uthållighet. Tiden har visat att då kastades blott de första bränderna på ett bål, som sedan ständigt underhållits och ökats och som nu även om det skulle kunna aldrig får slockna. Det finnes hembygdsföreningar som voro med redan i början och som under de gångna åren segt och målmedvetet arbetat för det hägrande målet om en bygdens gammalgård, men som först nu fått se detta mål börjat förverkligas. Till de gamla hembygdsföreningarna ha samlat sig en ständigt växande skara av nya. Under åren 1901—1919 bildades omkring ett hundratal föreningar med hembygdsvård i en eller annan form på sitt program och efter tio år har detta antal tredubblats. Men det är inte blott en yttre tillväxt utan också en inre. Hembygdsrörelsen fördjupas med åren och den främsta vinsten härav har redan ovan kraftigt understrukits: gammalgårdens seger över sockenmuseet. Några stenyxor lagda på ett gammalt långbord, som placerats mitt i en storstuga därför att väggarna äro fullklädda med skåp — vad är detta annat än ett kuriosakabinett, som är oundvikligt dömt att bli en skräpkammare! Ty för så vitt hembygds kärlek skall vara något annat än fetischdyrkan, en tillbedjan av ting om vilka man ingenting vet, så måste de föremål som samlas också ha något att berätta om hembygden. Men om bygdens odling och bygdens särdrag säga varken stenyxorna, långborden eller skåpen något i och för sig själva. Först sedda i ett större sammanhang, bli de historiska dokument och källor för vår hembygdskunskap. Ett sådant sammanhang få föremålen som delar i ett större områdes, ett landskaps eller ett helt lands odlingshistoria, men i det sammanhanget kan endast den vetenskapliga forskningen sätta in dem och endast i de större museerna — och aldrig i några sockenmuseer — kan resultatet åskådliggöras. Men med den moderna tek-

nikens medel, i ord och i bild, måste då också dessa museer förränta de pund som blivit dem anförtrodda. I förädlad form — kunskap förädlar — skola bygderna återfå de skatter som de en gång lämnat ifrån sig. Men det finns också ett sammanhang som bygden själv kan ge: att låta föremålen bli delar i ett hems inredning. Då få vi inga sockenmuseer längre utan endast gammalgårdar och att denna väg mer och mer beträffs, torde också vara en av de viktigaste orsakerna till hembygdsrörelsens rent numerära framgång de senaste åren. Genom de moderna samfärdsmedlen ha läns- och centralmuseerna kommit de olika bygderna närmare än förut men därmed har också möjliggjorts för bygdens eget folk att göra jämförelser, som inte utfallit till det egna museets fördel. Det har istället kommit att synas obetydligt och skräpigt och har därmed förlorat sin förmåga att fånga intresset. Men i socknens gammalgård och i dess inredning har hembygdsföreningen möjlighet att skapa något som inte har motsvarighet på något annat håll i världen, det är det egna hemmet. Detta hem kan då också på nytt bli en samlingsplats för bygdens folk, och så länge är också dess bestånd tryggt. Ty ett museum kan glömmas, men ett hem förgätes aldrig. Gammalgården är också ett historiskt monument, betydelsefullt för kännedomen om bygdens liv i gången tid. De som nu resa det, ta på sig ett stort ansvar inför kommande generationer. Det ligger vikt uppå, att inte en gång senare bli stämplad som förvanskare och förfalskare. Här är ett rikt arbetsfält för hembygdsföreningarna. Gårdens krönika bör skrivas så utförligt som möjligt. Ägarelängder och traditioner böra upptecknas. De enstaka husen böra noggrant uppmätas, liksom också deras ursprungliga gårdsmiljö om de äro sammanförda från olika håll. Alla förändringar och alla tillsatser vid återuppförande böra protokollföras, jämte motivering varför de vidtagits. Det påträffas ibland i hembygdsföreningarna ett romantiskt svärmeri, som vill göra byggnaderna så ålderdomliga som möjligt. Men rekonstruktioner som göras, böra noggrant övervägas och varje onödig sådan ger byggnaden ett mindervärde. Kopior av byggnader äro närmast värdelösa, det finns allvarligare uppgifter för hembygdsvården i vilken ort det än månde vara. Viktigare än det stämningsvärde en gammal byggnadsanläggning kan ge — den må vara av vilken art som helst — är dess egenskap av pålitlig kunskapskälla. Stämningsvärden och känslövärden växla för olika generationer, men sanningen är evig. Det berättigade i dessa krav inses också av hembygdsföreningarna själva, allteftersom begreppen hembygdsvård och hembygdskunskap fördjupas. Ett uttryck härför är också att det mer och mer blir vanligt att förvärva hembygds-gårdar, som kunna kvarligga å ursprunglig plats.

Gammelgård eller sockenmuseum har varit det främsta inre problemet för de mindre hembygdsföreningarna. Att den förra segrat i princip har i hög grad bidragit till hembygdsrörelsens växande popularitet och till den ökade anslutningen. — Har däremot en sockenförening t. ex. genom donation blivit ägare till en föremålssamling är en kompromiss mellan museum och heminredning förkastlig, och då bör uppställningen göras helt museal. Överst: en verklig interiör från en smedja, som kommer att användas som förebild av Huskvarna hembygdsförening. Nederst: interiör från Tensta sockens museum.

Gemensamt är målet. I Nordiska museets hall reser sig jättebilden av Gustav Vasa, verkliggöraren av svenskhetens idé. I centralmuseet är denna bild symbolisk. Rikssintresset kan kräva uppföringar av de enskilda landsdelarna, men dessa ha också rättighet att förvänta från de centrala kulturminnesvårdande institutionerna att stöd lämnas och råd givas var helst det behöves. Så har också Nordiska museet lämnat aktiv hjälp vid uppbyggandet av många av friluftsmuseerna och hembygds-
gårdarna landet runt. Foto: M. Clareus. Nord. mus.

Ett nytt steg i hembygdsrörelsens utvecklingshistoria är bildandet av stora hembygdsförbund, som sluta samman de spridda småföreningarna. Även här har det varit Dalarna som gått i spetsen med det 1915 bildade Dalarnas hembygdsförbund. På denna väg borde hembygdsrörelsen kunna ledas till nya segrar, men om det redan vunna resultatet är det för tidigt att yttra något. Viktigt synes det dock härvidlag — undantag gives — att det är ett stort museum som bildar hembygdsförbundets medelpunkt, ty annars saknas resurser att hjälpa, vilket är det viktigaste, och kvar står endast tvånget, som är bra onödigt.

Det är endast en viss del av hembygdsföreningarnas verksamhet, som här berörs i anslutning till vad som varit ändamålet med denna bok. Utan tvivel är det dock den viktigaste, och om sanningen härav må efterföljande sidor vittna. Men bilden av hembygdsrörelsen bleve missvisande, om inte en antydning gäves, att dess insatser också äro andra än de, som framgå av denna bok, insatser som förvisso en gång skola berättiga till nya och andra skildringar, men som ännu äro svåra att få en samlad överblick av. Kortast ger ett redan i fornminnesvårdskommitténs memorial använt citat ur en av hembygdsföreningarnas program — det är Tunabygdens fornminnes- och hembygdsförening det gäller — en översikt över de arbetsuppgifter, som hembygdsrörelsen gjort till sina:

Utom att anordna ett bygdemuseum i St. Tuna, är föreningens ändamål att »uppteckna och bevara i bygden kvarlevande sagor, sägner, berättelser och minnesvärda händelser, visor och låtar, byars och släkters historia, gamla namn, bomärken o. d., vilka skriftligen upptecknade, jämte gamla dokument, sammanföras till ett för forskning tillgängligt bygdearkiv, liksom samlingarna i övrigt ställas till förfogande för skolornas behov vid undervisning i hembygds-kunskap, samt att verka för skyddande av ortens kultur- och naturminnen och väcka intresse för återupplivande av den för bygden säregna byggnadsstilen, i den mån den låter anpassa sig efter nutidens fordringar». Föreningen vill också »genom föredrag, samkväm och fester underhålla intresset för hembygdsvård och forskning, samt bereda tillfälle för hembygdens befolkning ur skilda klasser och partier att lära känna varandra och den bygd och kultur, de tagit i arv».

— — —

Det här behandlade problemet om hembygds-museum eller gammelgård har tidigare upptagits bl. a. av *Karl Hedlund* i Några problem om hembygds-vården från bygdens synpunkt, Tidskrift för hembygds-vård 1925 och av *Sven T. Kjellberg* i Hembygds-museernas uppgift, Tidskrift för hembygds-vård 1928.

Till en bild av Sverige ville Artur Hazelius göra Skansen. Även om ditflyttandet av de gamla byggnaderna alltid var det väsentliga, nöjde han sig icke blott med detta. Han sprängde dammar och planterade skog som skulle erinra om svensk natur. Han byggde Renberget och förde dit renar för att ge bilder ur svensk djurvärld. Han anställde lappar som renskötare för att visa svenskt folkliv och han gav namn åt Skansens vägar, som skulle erinra om svensk historia. Djärv och storvulen var Hazelius' tanke och typisk för en romantisk tid. I själva planläggningen av Skansen med de många slingrande gångarna går också det romantiska tidsdraget igen. — I bakgrunden på andra sidan Djurgårdsvägen ligger Nordiska museet och längst bort skymtar Strandvägen och storstaden.

Foto: Aero-Material.

Älvrosgårdens stolphärbre. Skansen är den svenska allmogekulturens riksmonument som också utåt visar vad som är svenskt arv. Det är endast typiska och på samma gång fullödiga byggnadsverk som Skansen kan bevara. Stolpboden från Älvros socken i Härjedalen hör också till vårt lands mest monumentala träbyggnader. Den branta takresningen, de djurformigt utskurna vindskivorna och svalgängen med sina profilerade stolpar göra ett mäktigt och ålderdomligt intryck.

Foto: C. A. Rosenberg.

Älvrosgården (överst) och Ravlundagården. De olika stämningsintryck, som de båda gårdsanläggningarna ge, där Härjedalsgårdens kärvhet står som motsats till Skänegårdens idyll, motsvaras av skiljaktigheter såväl ifråga om plan som material. Älvrosgården med timmerväggar och vedtak och många från varandra skilda byggnader hör till det nordsvenska barrskogsområdet under det att Ravlundagården med klineväggar och halmtak och sluten gårdsplan hör hemma på lerslätten.
Foto: O. Ekberg.

Eldhus till Älvrosgården. Skansens byggnadsförvärv inriktas inte blott på att representera olika kulturområden utan också på att visa bostadens utveckling i vårt land. I fåbodarna har man långt fram i tiden bott "under sotad ås" och vi möta här ett bostadsskick, som motsvarar de isländska sagornas skildringar. Eldstaden ligger mitt på golvet och röken får tränga ut genom ett hål i taket, som samtidigt är fönster. Vid sidorna gå lavar, som tjäna till sovplatser. Foto: A. Lister.

Pöytä i Finngården från Värmland. Hos finnarna har även den året runt brukade eldstaden saknat skorsten, men här uppvärms stugan istället av en ugn, förlagd till pöytäets d. v. s. stugans ena hörn. I den öppna härden och rökugnen möter oss en motsats mellan skandinaviskt och finskt byggnadsskick. Vid inflyttningen till Sverige, för århundraden sedan, togo finnarna helt naturligt sin egen bostadstyp med sig och ha sedan segt hållit kvar vid denna. Foto: C. A. Rosenberg.

Morastugan. I största delen av vårt land har eldstaden utgjorts av en öppen härd, sammanbyggd med en ugn för bakning. Dagligstugan var då på samma gång kök. Liksom eldhuset är den här avbildade stugan öppen till kroppåsen och de båda sängarna vid långväggen gå också tillbaka på eldhusets sovbritsar. Inte blott på fäbodvallen utan även nere i bygden har alltså levat kvar en bostadstyp med forntida drag. Foto: C. A. Rosenberg.

Köket i Ravlundagården. I södra Skåne ha köket och själva stugan sedan gammalt varit skilda åt genom en mellanvägg. I stugan finnes en järnugn, en s. k. sättugn, som eldas från köket, varifrån också uppvärmningen sker av bakugnen, bryggpannan och av kokkärlen på eldpallen. Mera ovanligt är att det såsom i Ravlundagården också finnes en kölna i köket och vi ha då ett fullkomligt centraluppvärmningssystem. Foto: O. Ekberg.

Vardagsstugan i Oktorpsgården från Halland. Ett typiskt exempel på det svenska bondehemmets sega fasthållande vid det faderneärvda är takfönstret i Oktorpsgården. Detta utgör vardagsstugans enda yttre ljuskälla. Att det konservativa draget inte var nödtvunget på grund av armod visar den prakt, med vilken stugorna smyckades vid fest. Då kläddes väggar och tak med vävnader och målningar och istället för det nakna furuträt lyste stugan i rika färger. Foto: C. A. Rosenberg.

Helgdagsstugan i Bergsmansgården. Bergsmännen, som intogo en mellanställning mellan bönder och herremän, gävo redan tidigt sina hem modernare drag. Skansens Laxbrostuga uppfördes vid 1600-talets mitt och visar i sina målningar — daterade 1673 — liksom i sin möblering en nära anslutning till den då härskande modestilen. Foto: O. Ekberg.

Seglora kyrka. Hittflyttad från Seglora socken i Boråstrakten, där den använts intill 1890-talet. Kyrkan är uppförd under åren 1729—30 och med sin tresidiga koravslutning typisk både för sin tid och sin bygd. Tornet är ett halvt århundrade yngre, men går tillbaka på en äldre tids modell. På Skansen har kyrkan ånyo tagits i bruk som gudstjänstlokal. Foto: O. Ekberg.

Lusthus från Stockholm. Skansen bevarar även minnen av borgerlig bebyggelse och i de flesta fall är det gamla Stockholmshus, som här skaffats en tillflyktsort, då den moderna bebyggelsen hotat att välla över dem. Så finnas här ej mindre än tre trädgårdspaviljonger hitflyttade från olika delar av huvudstaden, av vilka den här återgivna från Hornsgatan på Södermalm är den mest betydande. Den kommer att bilda fond i en gårdsanläggning, som är under uppförande och i vilken Hazeliushuset ingår som huvudbyggnad. Foto: O. Ekberg.

Hazeliushuset. Genom en lycklig tillfällighet har Skansen i Hazeliushuset kunnat erhålla ett dyrbart personhistoriskt minnesmärke på samma gång som ett typiskt prov på ett bostadshus från en äldre tids Stockholmsgårdar. I denna byggnad, som ursprungligen låg vid Surbrunnsgatan, föddes nämligen Artur Hazelius, Nordiska museets och Skansens skapare. Inredningen motsvarar tiden omkring 1833, Hazelius' födelseår. Ett av rummen har inretts som minnesrum (bilden nederst) med möbler från Hazelius' styresmannabostad på Skansen. Foto: O. Ekberg.

Lappfamilj vid torvkåtan. När Hazelius anlade ett lappläger och skaffade lappar och renar kunde han åtminstone på denna punkt förverkliga sitt ideal att på Skansen förena människor och djur, arbetsliv och byggnader till den enhet som är det verkliga livets. Alltjämt gästas Skansen varje sommar av en lappfamilj, som då tager sin torvkåta i besittning och sköter hjorden i Renbergets hage.

Foto: O. Ekberg.

Folkdanser och folkdräkter. Bland de ting som höra till hembygdens arv, har från Skansen framför allt spritts kunskap om folkdanser och folkdräkter. Här har det vetenskapliga arbetet i det museala laboratoriet kunnat utnyttjas och givits en form som kommit allt folket tillgodo. Här har det felaktiga begreppet "nationaldräkt" ändrats till det mera riktiga, "bygdedräkt", och här har framförts folkdanser, nyupptäckta och mera ursprungliga än de förut brukade.

Julbockarna bindas. Även för de folkliga festbruken gör Skansen propaganda. Årets festcykel iaktages noga: maj föres i by, midsommarstång reses och under julen vanka stjärngossarna omkring. Till festbruken höra även halmbockarna på julbordet. I Soldattorpet förfärdigas dessa av flinka händer och på den årliga julmarknaden finna de ivriga köpare. Skansens fester utgöra ett uppmärksammat inslag i det stockholmska folklivet. Foto: O. Ekberg.

Tunnbrödet gräddas. Under de sista åren har Skansen igångsatt ett systematiskt arbete i folkbildningens tjänst. Raskare än byggnader och heminredning förändras ute i bygderna det gamla arbetslivet och därmed försvinner också en viktig källa för kännedomen om svensk kulturutveckling. På Skansen anordnas demonstrationer av olika folkliga sysslor: textilt arbete, mjölkberedning, olika hantverk etc. Bilden härövan är tagen från en serie uppvisningar av de till bakning hörande arbetena. Foto: O. Ekberg.

Rosendals slott. Till sommarresidens ute på det vackra Djurgården hade Carl XIV Johan redan som kronprins skaffat sig det gamla skogvaktarbostället Rosendal och lät sedan där 1823—27 uppföra det nuvarande slottet. Han ämnade även bygga ett museum å Rosendal, en plan som dock aldrig fullföljdes. När Sveriges konungahus 1911 skänkte slottet till Oskar II:s stiftelse för att bevaras som en kulturbild från Carl Johans tid blev alltså det forna residenset självt ett museum. Som ett prov på den vackra och tidstrogna inredningen återges här en bild av den s. k. lanterninen. Foto: Kungl. Husgerådskammaren.

Kulturhistoriska reservat på Södermalm. En enastående orörd bild av 1700-falsbebyggelsen på Stockholms malmar ger Värmdögatans ena gatufasad (överst). Men byggnadsställningarna på andra sidan vittna om att storstaden är hotande nära. Förslag har nu väckts att detta område skall bevaras som kulturhistoriskt reservat och förverkligas förslaget i sin vidsträcktaste form kommer detta att gälla hela den äldre bebyggelsen kring Sofiakyrkan. Hittills hör även den pittoreska Bergsprängargränd (nederst), som med sina kåkar visar ett primitivare skede i stadens bebyggelsehistoria. Foto: G. Selling, Samf. S:t Erik.

Burlövs gamla prästgård vittnar om att prästboställena i Skåne nära överensstämman med bondgårdarna, något som också till fullo framgår av den enkla huvudingången med den runda "homejan" ovanför. Av den ursprungliga kringbyggda gården är nu endast den på 1770-talet uppförda boningslängan bevarad. Foto: I. Ingers.

Brygghuset. Även om antalet rum i prästgårdslängan är större, är planen i sina grunddrag densamma som för övrigt i trakten. Att brygghuset med bakugn och kittel är förlagt till manbyggnadens ena ända med egen eldstadsanläggning är i sydvästra Skåne också karakteristiskt för allmogens byggnadsskick. Foto: I. Ingers.

Salen. Men prästgårdsfolket voro dock »herrskep» och detta går igen i heminredningen, som är en annan än allmogens och istället mera ansluter sig till den högreståndsmässiga. Den från Torups gods komna möbleringen i den här återgivna salsinteriören torde också vara karakteristisk för ett prästhem vid 1800-talets mitt. Foto: I. Ingers.

Kölnan under återuppförande. Kölnor el. malttorkor byggda i korsvirke ha blott förekommit i västra Skåne och endast några få exemplar äro nu bevarade. Bilden överst visar hur facken äro fyllda med risflätning, som sedan överdrages med lera, en byggnadsteknik med anor från förhistorisk tid. Alderdomlig är också metoden för lerans beredning, där bearbetningen sker under hästhovarna samtidigt som leran vattenbegjutes.

Stabbamöllan och Lillarydsgården. De olika kulturområden, som i nordvästra Skåne — Hälsingborgs museums verksamhetsfält — brytas mot varandra bli också representerade i det stora fri-luftsmuseum, som växer upp vid Fredriksdal. Kölnan liksom stabbamöllan — som står kvar på museigården inne i staden — tillhöra slättbebyggelsen, under det att Lillarydsgården med sina skiftes-verksväggar utgör en god representant för skogsbygden.

Ågården. De kompakta timmermassorna vittna om att barrskogen tagit vid, boningslängans låga stuga mellan de höga gavelhärbrerna säger också att vi samtidigt kommit in i ett annat kulturområde. Ågården är visserligen från Markaryds socken i Småland men från själva gränshörnet mellan Skåne, Halland och Småland och har också varit typisk för de förstnämnda delarna av det förstnämnda landskapet.

Stugan i Ågård. Genom Skåne går en kulturgräns, som är så betydande att den också blir en gräns mellan norr och söder för hela Europas allmogekultur. Inte blott beträffande byggradsteknik utan även ifråga om plan och inredning har den sydskånska gården motsvarigheter på kontinenten. En interiör som den här återgivna äger däremot en helt svensk karaktär. Såväl takfönstret som den öppna ryggåsen skola vi återfinna norrut.

SKÅNE
Hälsingborg

Allé i Fredriksdals park. Den Trappska donationen av egendomen Fredriksdal, möjliggjorde för Hälsingborg att på ett enastående lyckligt sätt lösa sin museifråga. Genom donationen kom också en ståtlig park under musealt beskydd. De raka och varandra vinkelrätt skärande avenbokalléerna ge genom sitt knotiga grenverk och sina tunnlar av grönska en intensiv stämning av gammal herrgårdspark.

Fredriksdals herrgård stod färdigbyggd omkring 1800 och ger ett vackert uttryck för tidens kärlek till de rena linjerna. Rummens bostadskaraktär kommer att bibehållas med interiörer i tidsstil med själva byggnaden. Förutom huvudbyggnaden består mangården av tvenne långa envåningsflyglar, som omsluta gårdsplanen.

SKÅNE
Höganäs

"Möllelängan" i Höganäs. Den museibyggnad som Höganäs-Billesholms A.-B. ställt till förfogande åt ortens hembygdsförening torde härröra från industrianläggningens grundande vid förra århundradets början. Huset har från början varit upplagsplats för Höganäsbolagets sädesförråd och har troligen därav fått sitt namn. I senare tid har byggnaden ändrats om till arbetarebostäder.

Lund

Kulturhistoriskt museum i Lund. Med grundläggandet av Skansen i Stockholm och "Kulturen" i Lund förde Artur Hazelius och Georg Karlin friluftsmuseitanken till seger. Bilden ovan visar museets fasad mot Adelgatan. Längst t. v. "Locus peccatorum" med namn efter en fasansfull illgärning i Lunds studenthistoria, längre bort Per Henrik Lings hus.

S:ta Maria minor. Vid de utgrävningar, som igångsatts i Lund och lett till storartade resultat ha också påträffats grundmurarna till den ena av stadens båda Mariakyrkor. De framgrävda murpartierna, som visa att kyrkan varit byggd i romansk stil, ha återuppförts på museet. Under stenmurarna fann man rester av en stavkyrka, som måste gå tillbaka till kristendomens första införande i Skåne.

Blekingegården. På grund av museitomtens karaktär är det framförallt stadsbyggnader, som kunna uppföras på Kulturen. Museets äldsta och förnämsta exempel på allmogebebyggelse är Blekingegården från Jämshögs socken. Synnerligen märklig är den ålderdomliga ladugårdsbyggnaden med överskjutande skulle.

Östarpstugan. Med förvärvandet av Östarpstugan i Everlöf fick "Kulturen" sin gamla önskan att komplettera friluftsmuseet med en skånegård uppfyllt på ett storslaget sätt. Det var inte några byggnader avsedda för flyttning som här förvärvades utan en hel gård med alla dess jordägor. Bilden visar ett parti av boningslängan. Trädgården är anlagd av sista ägarinnan, men bevarar rester av en äldre anläggning, bl. a. i sin jätdebuxbom. Foto: G. Karlin.

Vattenmølla. Själva gårdsanläggningen har kompletterats med diverse ekonomibyggnader: malttorka, brytstuga och vattenmølla. Den senare behövde inte flyttas längre än från granngården. Med sin vattenspegel nedanför den välvda bron bidrar mølledammen att öka den stämningsbild som gården lämnar. Foto: G. Karlin.

Östarp's fåbodemark på Romeleåsen med betande "gammeldags" kor. Kulturen vill med Östarp inte blott bevara en gammal gård på sin ursprungliga plats, den vill också skapa "ett levande museum". Så skall försök göras att på en mindre del av gårdens närmaste åkerareal tillämpa trevångsskifte och gamla jordbruksmetoder. Ett särskilt intresse har man ägnat åt att på Östarp få en kreatursbesättning av de gamla lantraser, som funnos innan det moderna, rationella jordbrukets tid. Östarp's jordbruk skötes från den i gammal stil uppförda Møllegården. Foto: G. Karlin.

Simrishamns museum. Den s. k. Raabska gården, i vilken museet är inrymt, är uppförd så sent som på 1870-talet men stämmer förvånansvärt väl överens med den lilla idylliska stadens äldre bebyggelse inte minst genom sin vackra och karakteristiska fritrappa. Foto: Egil Lönnberg.

Ola Måns-gården i Fågeltofta, som i mer än tvenne sekler innehafts av samma släkt på arrende under Kronovalls gods. En till den större hembygdsföreningen i Simrishamn ansluten sockenförening har nu bildats med ändamål att få gården bevarad för framtiden. Delar av gården gå tillbaka till 1700-talet och i sin helhet är den sällsynt väl bevarad. Bilden visar "bihaven" utanför stugulängan med den mäktiga "brunnjungen". Foto: Hyltén-Cavallius-stiftelsen.

SKÅNE
Tomelilla

Tomelilla byagård är det enda minnet av den lilla by, som en gång låg där nu den skånska köpingen Tomelilla hastigt växer upp. Den tätt slutna gårdsplanen mäter endast 9×10 m. och hör till de minsta i sitt slag. På ömse sidor om infartsvägen inhägnade med stengärdesgårdar ligga "haven" och "näragården", där kreaturen släppas ut. Genom den måttfullhet med vilken man gått till väga vid restaureringen är Tomelilla byagård i hög grad förebildlig. — Interiören nedtill visar den för sydöstra Skåne karakteristiska möbleringen med "kaklungsbänk", "borkista" och "bagborsbänk".

Trädgårdarna vid de skånska bondgådarna äro av gammalt datum och man kan i deras plan spåra den blygsamma imitationen av herrgårdarnas trädgårdsanläggningar för ett par århundraden sedan. "Haven" vid Tomelilla byagård är med sina gångar och sin rundel, kantade med buxbom, ett typiskt exempel härpå. På andra sidan gården ligger "bihaven" (bilden nedtill). Där stå bikuporna uppställda och där får körveln växa fritt. Den var nämligen värdefull att ha att gnida kuporna med när svärmarna skulle tas in.

Fröken Charlotte Berlins museum har tillkommit genom en testamentarisk donation, i vilken ingick såväl själva bostadshuset som allt lösbo. Museet ger en god bild av ett borgarhem vid 1800-talets mitt, där det dock finnes åtskilligt arvegods från äldre tid. Bilden ovan återger en interiör från det närmast förstugan belägna gaturummet, som i fröken Berlins livstid användes som vardagsrum.
Foto: H. Wählin.

Borgmästarehuset och Jens Jacobsens hus. Det var den stora restaureringen av Gråbrödraklostret, som närmast väckte Ystadbornas intresse för kulturminnesvården. När vid samma tid — det var 1907 — ett av stadens äldsta korsvirkeshus, det s. k. Borgmästarehuset skulle rivas bildades omedelbart en fornminnesförening, som åstadkom byggnadens flyttning till klosterområdet. Här har senare återuppförts ännu ett korsvirkeshus, om vilket man vet att det byggdes vid 1600-talets mitt av rådmannen Jens Jacobsen. Foto: A. Carlborn.

Grimmatorpsgården från Örkened, som Göinge hembygdsförening i fjor flyttat till friluftsmuseet i Ö. Broby, har där fått en omramning av åker och skog, som är typisk för bebyggelsen i dessa trakter. Synnerligen värdefullt är att här bevarats ett fullständigt sammanhörande gårdskomplex. Hembygdsföreningarnas resurser bruka ofta endast räcka till för själva stugan.

Finka från Lönsboda marknadsplats. En marknad utan något slagsmål ansågs nog förr i tiden för mindre lyckad. Både brännvin och öl försåldes på marknaden och det kunde bli svårt för länsman och fjärdingsmän att hålla ordningen uppe. En "finka" brukade finnas på marknadsplatsen för inburning av de värsta bråkmakarna. Den här avbildade är som museiföremål ensamstående i vårt land.

Båtsmanstorp från Hallaryd, som flyttats till Blekinge folkhögskola i Bräkne-Hoby. Med endast en loftbyggnad till den låga ryggåsstugan utgör torpet en förenklad form av den hustyp, som finnes i Göingegården (se föreg. sida) och som vi tidigare också mött i Agården i Hälsingborgs museum.
Foto: Nord. mus. byunders.

Fridlefstads minnesstuga var ursprungligen manbyggnad i socknens prästgård och har senare använts som bostad för arrendatorn. Byggnaden skiljer sig endast i ålder — enligt syneprotokoll skulle den gå tillbaka till år 1660 — från de boningshus, som kommo till användning hos bönderna, när de ovan omtalade ryggåsstugorna med tvenne gavelhärbrén blivit omoderna.

Skottsbergsska gården. Vi ha här ett gårdskomplex från rokokotiden, som är ett av vårt lands förnämsta exempel på borgerlig stadsbebyggelse. När stadsmakterna för ett par år sedan anvisade lotterimedel för inköp av gården var detta beslut — som är av prejudicerande betydelse, när det nu gällde en alltjämt i bruk varande byggnad — synnerligen motiverat. Ryddandet av Skottsbergsska gården kan med skäl kallas en riksangelägenhet. I den stiftelse, som har hand om gården äro också de centrala kulturminnesvårdande institutionerna representerade.

Skottsbergsska gården. Såväl i det yttre som ifråga om inredningen äro gårdens byggnader förvånansvärt väl bevarade. Gatuhuset, som ligger vid stadens huvudgata, har kvar sina gamla tyska kakelugnar och sina vackra dörrbeslag. Ett dörrlås till stora salen i nedre våningen bär årtalet 1766, vilket torde angiva den ungefärliga tiden för husets ålder. Under delar av huset finnas höga källare med präktiga valv. En anslående anblick utgör den å gårdens baksida belägna loftlängan. Gården kommer alltså att användas för sitt nuvarande ändamål, d. v. s. att uthyras som bostadshus.

Karlskrona museum. Efter den stora brand, som härjade Karlskrona 1790 förändrades stadens utseende högst avsevärt. Tidigare hade endast funnits ett fåtal privata stenbyggnader, men efter branden blevo sådana vanliga och 1801 säges det "att uti ingen stad i Sverige bor man bättre än här." Bland de byggnader, som uppfördes efter branden, var också den nuvarande museibygnaden i Karlskrona, som då blev amiralsbostad. Troligen gå husets grundmurar tillbaka på en äldre byggnad. I gårdslängan (bilden nederst) har museet fått utmärkta lokaler för sina hantverkssamlingar.

Krafsgården utgör huvudanläggningen i den del av friluftsmuseet i Halmstad, som ligger på Galgberget. I förhållande till de ryggåsstugor, som i stort antal bevarats av olika hembygdsföreningar i södra Sverige och av vilka även i Halmstad finnas tvenne exemplar, utgör Krafsgårdens manbyggnad en senare men annorstädes ej tillvaratagen byggnadstyp. Själva stugan och härbärgshusen äro här av samma höjd och den yngre karaktären går även igen i inredningen (jmf. med nästföljande bild).
Foto: E. Salvén.

Ryggåsstuga från Sördal. Stugan julpyntad enligt halländsk tradition. Väggarna ha "dragits" med målade och vävda bonader. På bordet tronar mellan smör- och sovelfat, brännvinsflaska och ölstänkor en väldig julhög av limpor, ost och äpplen. Julbocken och den lilla "julapytten" vid sidan om höra också till julens gamla festritual. Ned från taket hänger en halmkrona och framför den synes den ständigt rörlige takfågeln. Juljusen äro tända och mor i huset läser ur bibeln. Foto: O. Nilsson.

Norre port och Kyrkogatan 12. Av Halmstads forna fästningsportar kvarstår endast Norre port, dat. 1605, och uppförd på Christian IV:s befallning. Då fästningsverken bortauktionerades 1737 kom Norre port i privata händer. Men redan 1780 beslutar stadens äldste att förvärva den "så mycket hellre som den i nuvarande skickelse ej allena är på sitt sätt nyttig utan och prydelig för staden, hvilken till sitt yttre anseende ofelbart skulle minskas i händelse porten blefve till någon del raserad". Denna ovanligt tidigt ådagalagda pietetskänsla för det gamla byggnadsverket höll sig inte alltjämt levande. Tvärtomot finna vi hur ett sekel senare ett par försök göras av stadsfullmäktige att få porten nedriven för åstadkommandet av en "rymligare och snyggare infart till staden". Omedelbart efter bildandet av Halmstads museiförening uppläts Norre port som museilokal åt denna. Foto: J. Hallberg. — Huset nr 12 Kyrkogatan är ett av Halmstads äldsta korsvirkeshus, troligen från början av 1700-talet. Hela gården med sina knuttimrade uthus har inköpts av museiföreningen. Foto: E. Salvén.

HALLAND

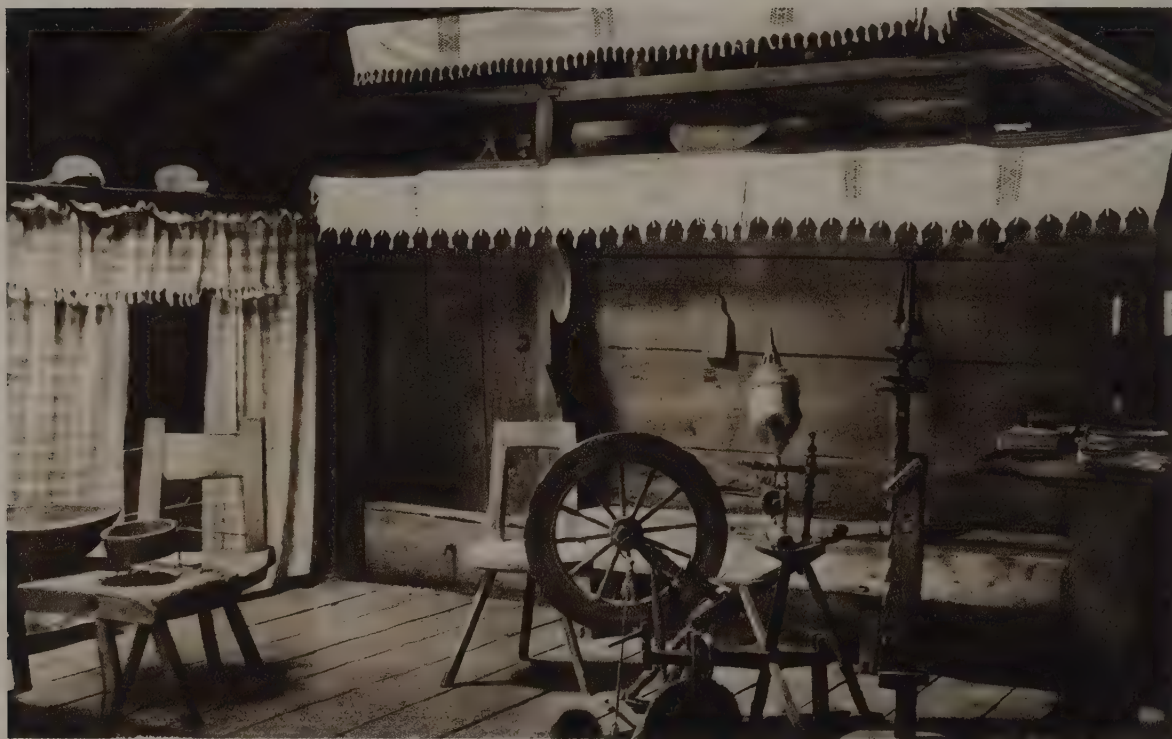
Halmstad

HALLAND
Halmstad

"Kirsten Muncks hus" uppges av traditionen vara byggt av Christian IV åt hans beryktade älskarinna. I en nu försvunnen gårdsport satt en bjälke med året 1620. Byggnaden, som är uppförd av grönglaserat tegel, har genom upptagande av butiksfönster starkt moderniserats. För att rädda den från ytterligare ombyggnad inköptes den 1917 av Hallands museum. Foto: J. Hallberg.

Kungsbacka

Stuga från Kalvhult, flyttad av Nordhallands hembygdsförening till Kungsbacka. Den ursprungliga inredningen är bevarad. Längst t. h. synes ett fällbord, som endast användes vid högtidliga tillfällen och därför också kallades "julabordet". I vardagslag åt man på den låga "mattavlan", som å bilden synes t. v., placerad under takfönstret. Invid spinnrocken, står längst fram i förgrunden "dallan" med tranlampan. Foto: C. A. Träff.

Gamla kyrkan i Varbergs fästning. Den ovan avbildade delen av Varbergs fästning — ett medeltidshus, vars mellanväning tjänstgjort som slottskyrka — har nu inretts till museum. Fästningen, som går tillbaka till 1200-talet, har under det sista seklet fått svårligen förfalla till dess den nyligen undergick en grundlig restaurering.

Alseda kloster. Folktraditionen har velat göra det gamla medeltida stenhuset å Alseda kyrkogård till ett kloster. Istället torde det en gång ha ingått bland de till prästbostället hörande byggnaderna, och är som ett medeltida förrådshus en sällsynthet i vårt land. Byggnaden har även sedan använts som sädesmagasin och det är tack vare denna omständighet den bevarats till våra dagar. Den är nu upplåten som lokal för hembygdsföreningens samlingar.

Dädesjö prästgård. Det nya avlöningssystemet för prästerskapet skilde definitivt prästens kall från jordbrukarens. Genom att de nya prästboställena nu uppföras fristående från gårdsanläggningen kom lönereregleringen också att innebära en genomgripande omdaningsprocess av den gamla prästgårdsbebyggelsen. Ett värdigt minnesmärke har denna fått i Dädesjö prästgård, som genom ekonomiskt bistånd från olika håll kunde bevaras på sin ursprungliga plats. Manbyggnaden har fått sitt nuvarande utseende genom en påbyggnad under 1800-talets förra hälft, men torde i sin grundstomme gå tillbaka till 1600-talet. Foto: N. Åzelius. Nord. mus.

Dädesjö prästgård. Från kyrkplanen kommer man till prästgården genom en allé i vars fond manbyggnaden ligger, flankerad av en loftbod, som torde höra till de ståtligaste i sitt slag i södra Sverige. Till prästgårdens värde som kulturminnesmärke bör även räknas den omgivande åldriga vegetationen ävensom sammanhanget med socknens för sina målningar vittberömda kyrka. Foto: S. Wallin. Nord. mus.

SMÅLAND
Dädesjö

Eksjö och Vedbo fornminnesgård. Till lokal för sina samlingar har Eksjö och Vedbo fornminnesförening förvärvat den gamla gården Norra Kyrkogatan 20. Den norra stadsdelen i Eksjö har länge bibehållit en mycket ålderdomlig prägel och det är en av de mest typiska gårdarna för denna bebyggelse, som nu blivit bevarad genom fornminnesföreningens ingripande. Foto: H. Norgren. Nord. mus.

Eksjö och Vedbo fornminnesgård. Att döma av de praktfulla målade interiörer som vid rivningar och ombyggningar ständigt komma i dagen har Eksjö haft en ekonomisk uppblooming mot 1600-talets slut. Från ungefär denna tid torde även Norra Kyrkogatan 20 härröra. Omedelbart innan gården förvärvades av fornminnesföreningen hade i gårdsbyggnaderna varit inrymd en kopparslagareverkstad. Foto: S. Wallin. Nord. mus.

SMÅLAND
Eksjö

Ängslada och torpstuga. Den Fagerhult-Kråksmåla hembygdsgille tillhöriga torpstugan från Sadeshults säteri får här ensam representera hela denna byggnadsgrupp, som hos de småländska hembygdsföreningarna är så rikligt företrädd. I sin ringhet bli dessa låga stugor till en vacker symbol för småländsk flit och förnöjsamhet. — Av stort värde är givetvis att de olika byggnadstyperna i ett landskap bli allsidigt företrädda. Så har den ifrågavarande hembygdsföreningen även bevarat en gammal ängslada.

Franckska gården, som nyligen förvärvats av hembygdsföreningen i Gränna, är mycket typisk för bebyggelsen i den lilla idylliska staden. Det är trädgårdstapporna, som ge Gränna dess karaktär, och även som trädgårdsstad kan den räkna sina anor från dess grundläggares, Per Brahes dagar. Den mäktige riksdrottens anlade här själv en trädgård "med de kostbaraste af de sköne frugtträd försedd, som på denna orten snart sagt framför andra orter i Riket finnas", som det heter i en 1700-talsbeskrivning.

Foto: S. Wallin. Nord. mus.

Appellbladska verkstaden. I kvarteret Smedbyn i Huskvarna ligger flera av de gamla låsmedernas verkstäder kvar, och en av dessa (byggnaden i förgrunden) har under fjoråret av stärbhusdelägarna efter låsmeden A. J. Appelblad överlämnats till stadens hembygdsförening. Det största värdet ur kulturminnessynpunkt skulle givetvis byggnaden ha om den fick ligga kvar på sin ursprungliga plats och den närmaste omgivningen bibehölls oförändrad, men detta synes tyvärr vara omöjligt. Nedre våningen inrymmer verkstaden, den övre gesällkammaren. Foto: S. Wallin. Nord. mus.

Bäckebo kyrka. Det av Algot Friberg skapade friluftsmuseet i Jönköpings stadspark grundlades 1901 och hör alltså till vårt lands äldsta. Museets förnämsta byggnad är Bäckebo kyrka, en god representant för de småländska träkyrkorna. Kyrkan torde gå tillbaka till medeltiden. Ursprungligen har den haft en fristående kyrkstapel, som senare ombyggts till ett slutet torn och förenats med själva kyrkobyggnaden. Foto: H. Holm.

Tråddrageri från Gnosjö. Karg jord och bister nöd ha kommit uppfinningsförmågan och företagsamheten att föra triumfer. Så också i Gnosjö där konsten att "draga tråd" så småningom blev huvudnäringen och jordbruket en bisyssla. Från att dragningen tidigare utförts med mänsklig arbetskraft eller med häst, kommo senare de vattendrivna tråddragerierna i bruk. Mot 1800-talets slut övergick tråddragningen från hemslöjd till modern industri och därmed voro också de gamla verkstäderna utdömda. Det i friluftsmuseet i Jönköping befintliga tråddrageriet har där uppförts på Gnosjöbornas egen bekostnad.

Tråddrageri från Gnosjö. Under arbetet rullas den färdigblivna tråden upp på en järnbeslagen "kubbe", som drivs genom en axel till vattenhjulet. Tråden har då tvingats igenom en stålskiva den s. k. "tonen", placerad på den långsgående bjälken framför pallarna och försedd med hål av olika dimensioner. Allteftersom tråden önskas finare och måste drägas på nytt rullas den upp på en härvel, fastgjord vid en bjälke längs långväggen. Innan tråden pressas genom dragskivan smörjes den med fläsk.

SMÅLAND
Jönköping

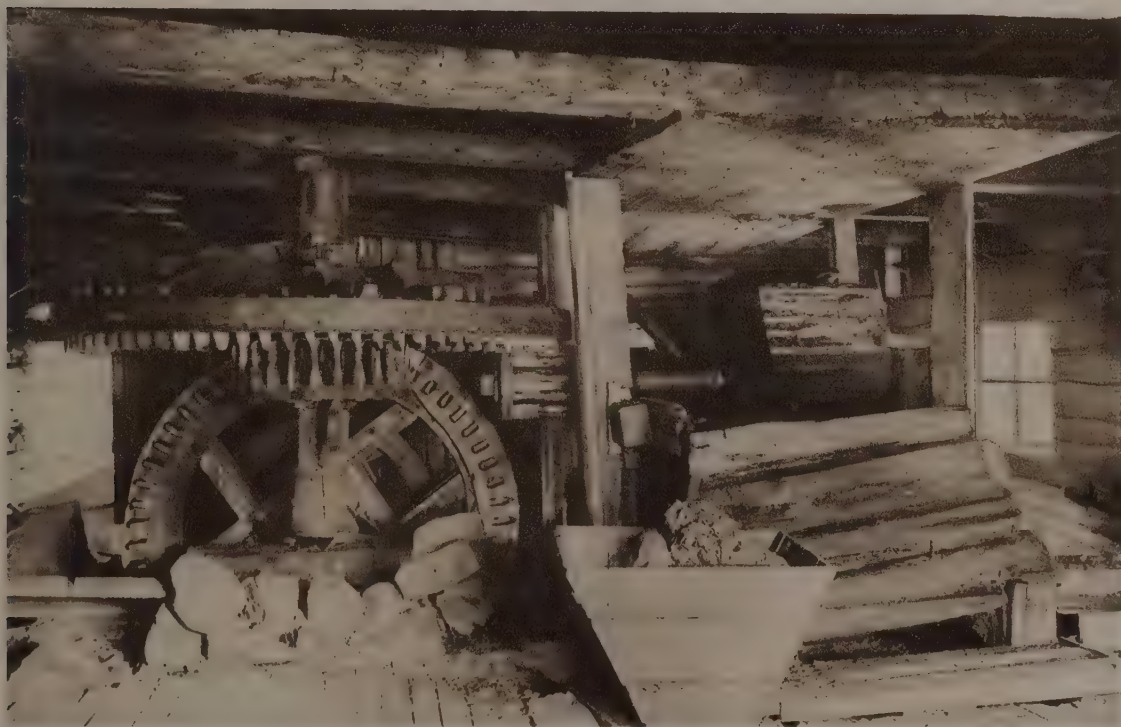
SMÅLAND
Myresjö

Mönsterås

Myresjö ödekyrka och notboden vid Mönsterås. Myresjö hembygdsförening förvarar sina kyrkliga föremål i den nyligen restaurerade ödekyrkan i Myresjö. I närheten av kyrkan kommer också att uppföras ett gammalt torp. — Stranda härads hembygdsförening har till sitt fiskemuseum vid Mönsterås flyttat ett par fiskebodas och den ovan avbildade notboden. Foto: I. Modéer.

Ösjöfors pappersbruk har med byggnader och inventarier överlämnats som gåva till Tekniska museet i Stockholm av direktör Fr. Esmarch. Småland är ju pappersbrukens förlovade land och Ösjöfors är det äldsta i ursprungligt skick bevarade av våra gamla handpappersbruk. Foto: T. Althin. Tekn. mus.

SMÅLAND
Sjösås

"Kornhuset" i Sjösås, byggt av kyrkoherde Hemmingus Theodori 1644 och ännu i sen tid använt som sockenmagasin, har av Sjösås kommun överlåtits till socknens hembygdsförening. På trappan till "kornhuset" synes J. A. Göth, den entusiastiske hembygdsvännen och den ypperlige folklivsskildraren. Foto: E. Lehman.

Tranås

Holavedens hembygdsgård. Å Ekberget i Tranås har Holavedens hembygds- och fornminnesförening uppfört den gamla manbyggnaden i Norra Vi prästgård. Socknens kyrkobok upplyser att "anno 1711 uppsattes den nya byggningen som består av sal, 4 kammare och förstuga". Som bostad för kyrkoherden har huset använts till mitten av 1800-talet.

Krukmakarverkstad. På några få år har Värnamo hembygdsförening till sitt friluftsmuseum i den bekanta Apladalen förvärvat ett stort antal byggnader. Av särskilt intresse äro de anläggningar som belysa gamla tiders hantverk. Södra Småland är en gammal krukmakarbygd och från Västhorja i Värnamo socken har föreningen förvärvat en krukmakarverkstad med fullständig utrustning.

Tjärbränneri, använt för husbehov. När "tjärbrännet" skall användas, fylles järngrytan med torrved och vändes upp och ner över en refflad stenhäll med ett avloppshål i mitten. Runt grytan tätas med lera, varpå bränsle staplas omkring och antändes. Veden i grytan torrdestileras då och tjäran uppsamlas i ett kärl under hällen.

Båtsmantorpet Wrå från Hjorteds socken flyttades av Tjustbygdens kulturhistoriska förening 1929 till friluftsmuseet i Västervik. Torpet är uppfört ungefär vid sekelskiftet 1800. Som synes av bilden är sängen bäddad med halm, ett sängunderlag som på många håll alltjämt är i bruk.

Växjö

Ryggåsstuga med gavelhärbre, uppförd i det s. k. Strandbjörket. Stugan flyttades till Växjö vid det där 1916 avhållna lantbruksmötet och är en gåva av Delarys a.-b. Utvidgning av friluftsmuseet är planerad och delvis redan påbörjad.

Bildstenen från Hammars härrör från vikingatidens slut. Dylika resta stenar med bildframställningar förekomma så gott som uteslutande på Gotland. Den i Bungemuseet befintliga stenen, som är nära fyra meter hög, hittades i ett stenröse intill ett gravfält vid Hammars i Lärbro socken.

Strandljungen från Hablingbo torde vara den enda i sitt slag, som är bevarad. Vida omkring syntes ljuset av denna primitiva fiskefyr, som i mörka nätter ledde båtarna genom det grunda och steniga farvattnet. Den sköttes vanligen av en äldre gubbe, som medelst ett rep drog ner blossgrytan, när fyren skulle tändas. Han hade också sedan att noga se till att elden underhölls hela natten.

Väderkvarn från Hablingbo. Som så mycket annat i det storslagna museum Theodor Erlandsson skapat i Bunge är också denna ett kulturminnesmärke utan motsvarighet. Kvarnen, som varit en vanlig husbehovskvarn, är 8-kantig och knuttimrad. Byggnadsåret anges genom följande inskription: "1794 blef dena mölja bygd."

Lambgift. Fårskötseln har utgjort en säregen företeelse i den gotländska lantushållningen. I skogarna strövade de s. k. utefären omkring, halvilda och nöjande sig med den magraste föda. Om vintern eller under oväder hade de dock lambgiftarna att söka skydd i och här fanns också reservproviant åt dem. Själva fårhuset är mycket lågt, den höga skullen användes till förvaring av hö.

Tjärbränning. Arbetslivet på en gård i äldre tid var i hög grad omväxlande, ty det gällde att själv producera så mycket som möjligt av de förnödenheter man behövde. Tjärbränningen är ett typiskt exempel härpå och på många håll inriktades den också på avsalu. Längst t. v. synes eldhärden, i mitten källaren, där tjäran samlas upp och t. h. bakom trädet en primitiv hydda för tjärbränningsgubben.

Repslagning. Näppeligen torde i något annat friluftsmuseum i vårt land de anläggningar, som hänga samman med den gamla bondgårdens egenskap av allsidigt självhushåll, vara så systematiskt bevarade som i Bunge. Bilden visar arbetet vid ett repslageri av den art, som tidigare funnits i så gott som varenda gård utmed kusten. Det var framförallt fisket, som krävde en avsevärd mängd tågvirke.

Böcklingen rökas. I äldre tid hade varje bonde i någon backsluttning invid gården en jordkula eller ugn för rökning av böckling. På bilden synes hur fiskarna uppträdda på pinnar hängas in i ugnen. De ha förut beströts med litet salt och fått hänga en stund i solen. För rökningen användes murkna ekstubbar.

GOTLAND
Ardre

Vallstena

Strandridargården i Ljugarn (överst) och klockaregården i Vallstena, omhändertagna av resp. Torsburgs och Vallstena hembygdsföreningar. Ända till 1847 hade varje lanthamn på Gotland sitt tulldistrikt och där inom boende hemmansägare hade åtagit sig att emot rättighet till direkt införsel av varor hålla bostäder åt tulltjänstemännen. Den gamla strandridaregården i Ljugarn är uppförd omkring 1750. Foto: N. Arvidsson (nedre bilden).

Bottarvegården. Genom Hoburgs hembygdssörenings förvärv av Bottarvegården har en hel gårdsanläggning med gamla fruktträd och örtagårdssängar bevarats på sin ursprungliga plats. Byggnaderna äro uppförda av sten; manbyggnaden (överst) har flistak, ladugården agtak. Bilden nedtill visar en omläggning av ladugårdens tak i somras. Traktens bönder äro samlade och agen drages upp i linor. Arbetet skall medhinnas på dagen och på kvällen hålles gille. Foto: Nord. mus. byunders (överst).

Bottarvegården är uppförd så sent som 1844 — årtalet är anbragt vid den ståtliga huvudingången — men byggdes då i nära överensstämmelse med vad som var gammal tradition. Manbyggnadens nedre våning består av förstuga, kammare, nystuga och dagligstuga. I övre våningen är en gästkammar inrymd. I en särskild utbyggnad finnes kök och brygghus. Övre bilden: interiör från kammaren. Fönstersmygen visar att murarna äro alnstjocka. Nedre bilden: interiör från köket. Foto: Nord. mus. byunders.

Lokrume

Bringes i Norrlanda och Lauks i Lokrume höra till de ståtligaste av de många medeltida byggnadsmonument, som Föreningen Gotlands fornvänner tack vare en storartad donation kunnat konservera. Det märkliga är att dessa mäktiga ruiner äro lämningar av vanliga bondgårdar, en sak som redan Linné konstaterade: "Stenhus-Murar efter stora Hus och walfde Rum, ofta 3 Wåningar höga, med smala Gånger och Trappor i sielfwa Muren, sågom wi wid Bondgårdarna så på Landet, som wid Kyrkorna hela dagen". Foto: A. Edle (överst) och A. Roland.

Katlunds. De gotländska minnesmärkena från medeltida bondgårdar vittna om en gången stormaktstid, fabelns tid, "då svinen här en gång åto ur silvertråg och hustrurna spunno på guldtenar". Huvudmonumentet över en gotländsk gårdsanläggning från gammal tid är Katlunds med bevarade medeltidsrester såväl i manbyggnaden (övre bilden) som i ladugårdshusen (nedre bilden). Då gården 1912 hotades av rivning inköptes den privat och har sedan förvärvats av Gotlands fornvänner. Foto: Axel Nilsson, Nord. mus. (överst) och G. Tisell.

BOHUSLAN
Bokenäs

Marstrand

Torpstugan i Bokenäs och båtsmanstorpets i Marstrand ge båda en god föreställning om hur kronans karlar och den fattigare lantbefolkningen bodde under 1700-talet och 1800-talets förra hälft. Den från Tjörn till Marstrand flyttade stugan har gått i arv från far till son i flera generationer och bland de gamle båtsmännen utanför torpet synes stående den 70-årige båtsman Krusell, som är född i stugan.

Bengtsfors gammelgård uppe på det branta Majberget bjuder en vacker utsikt över storslagen Dalslandsnatur. I gårdsanläggningen ingår bl. a. det här avbildade stolphärbret. Foto: Nils I. Svensson. Nord. mus.

DALSLAND
Bengtsfors

Nattstugan i Bengtsfors gammelgård. Huvudbyggnaden i gammelgården utgöres av en tvåvåningsbyggnad från mitten av förra århundradet. Från denna tid härrör sig också i stort sett inredningen i den ovan återgivna "stora nattstugan", ett av gårdens praktrum.

Edsleskog

Anders Fryxells födelsehus, ena flygelbyggnaden vid Edsleskogs prästgård, hörde till de s. k. överloppshus, som skulle utrangeras i samband med den nya prästboställsordningen. Byggnaden kommer dock nu att bevaras som kulturminnesmärke. Foto: G. Berg, Nord. mus.

VÄSTER-
GÖTLAND

Alingsås

V. Bitterna

Alingsås museum och torpstugan i V. Bitterna. Det s. k. Alströmerska magasinet i Alingsås uppfördes av Jonas Alströmer för förvaring av manufakturvarorna från hans fabriker. Byggnaden har även kallats "Sveriges första potatiskällare", då Alströmer enligt sägnen skall här ha förvarat den första potatis som odlades i vårt land. Foto: Gustaf Ewald.

Klockstapeln från Öra och kyrkan från Kinnarumma utgöra de förnämsta byggnaderna i friluftsmuseet i Borås idrottspark. Även flera stugor ha flyttats hit. Museet äges av De sju häradernas kulturhistoriska förening. Foto: Axel Fors.

Ostindiska kompaniets hus. En symbol för det ostindiska kompaniets upplösnings och värdigt sin byggherre blev den förrådsbyggnad, som vid mitten av 1700-talet uppfördes vid Stora hamnen i Göteborg. Det väldiga byggnadskomplexet, som uppfager en hel kvarterfasad, är uppfört närmast efter ritningar av C. Hårleman. Efter Ostindiska kompaniets upplösning ägde staden och staten var sin halvpart i byggnaden, som sedan överlätits till Göteborgs museum.

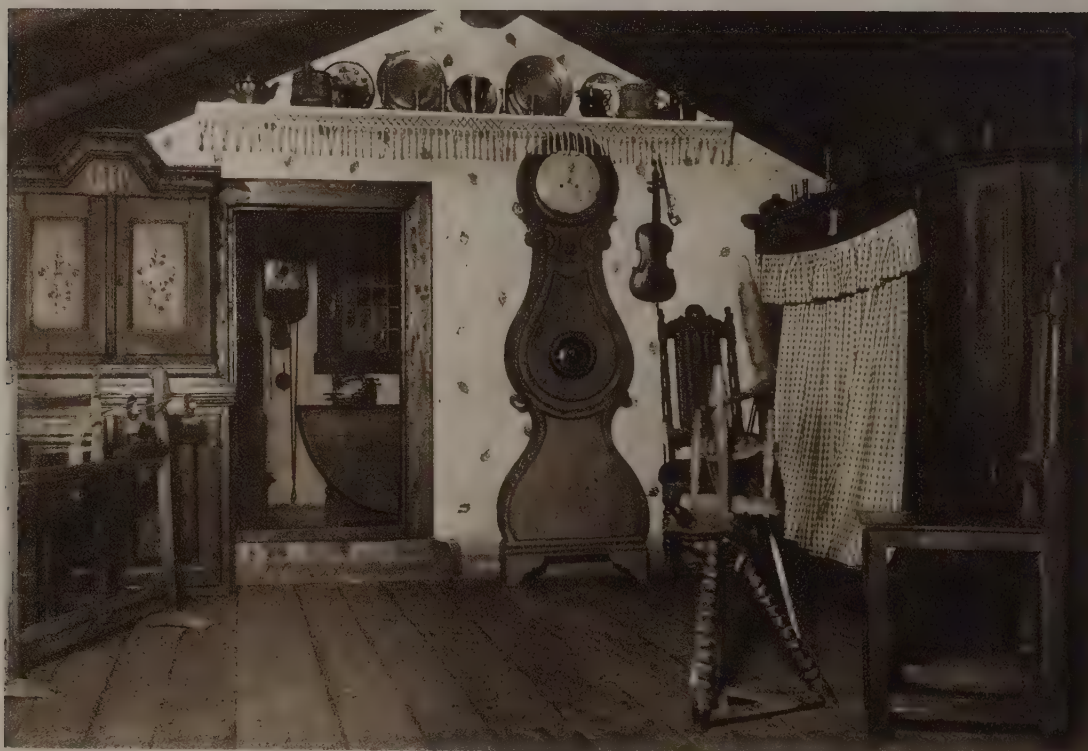
VÄSTER-
GÖTLAND
Götene

Hudene

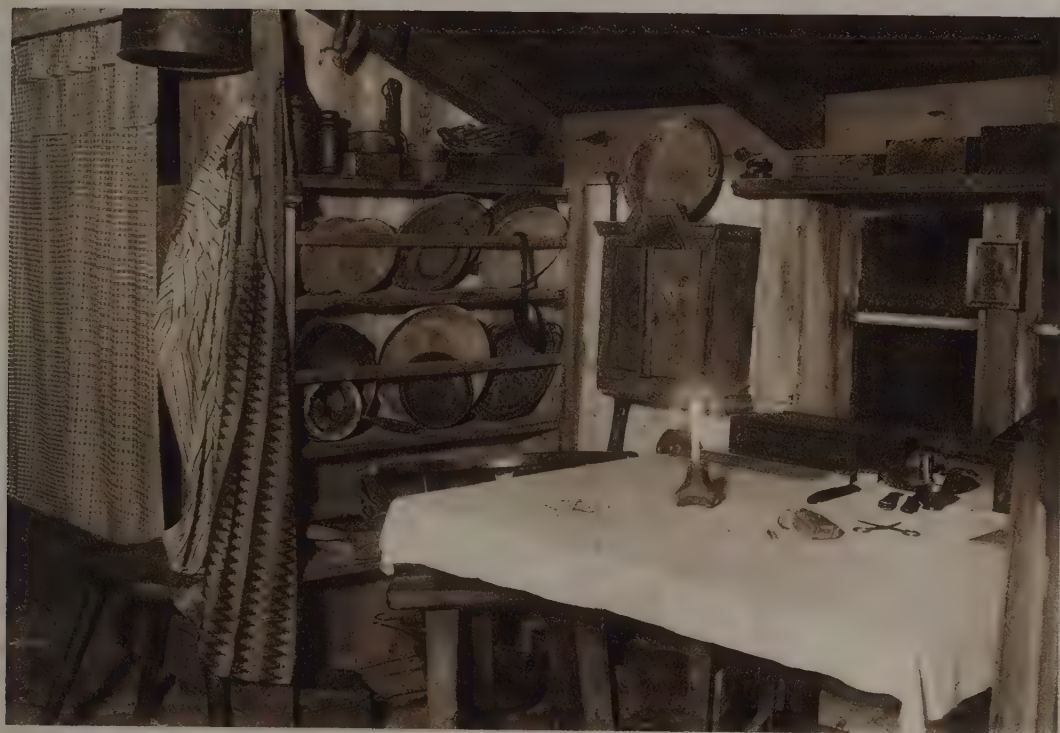

Ryggåsstugor i Götene och Hudene, tillhörande resp. Götene hantverksförening och Hudene hembygdssförening. Den förra har ursprungligen stått i Holmestads socken, den senare har den under året bildade hembygdssföreningen ännu ej hunnit flytta.

Ornunga gamla kyrka och Läcköstugan på Källandsö. Den gamla kyrkan i Ornunga, intressant genom sina takmålningar, sin predikstol och sin altartavla var dömd att raseras, då den jämte klockstapeln år 1905 inköptes av Svältornas fornminnesförening. Den användes nu som museilokal.

VÄSTER -
GÖTLAND
Rackeby

Rackeby skol- och hembygdsmuseum utgöres av en ryggåsstuga från den sedan gammalt berömda Storegården i Rackeby, en av Västergötlands sista oskiftade byar. Stugan inrymmer storstuga (nedre bilden), framkammare, förstuga, bryggghus och bod. Genom anknytningen till socknens folkskola erbjuder hembygdsmuseet ett lättillgängligt studiematerial vid hembygdsundervisningen.

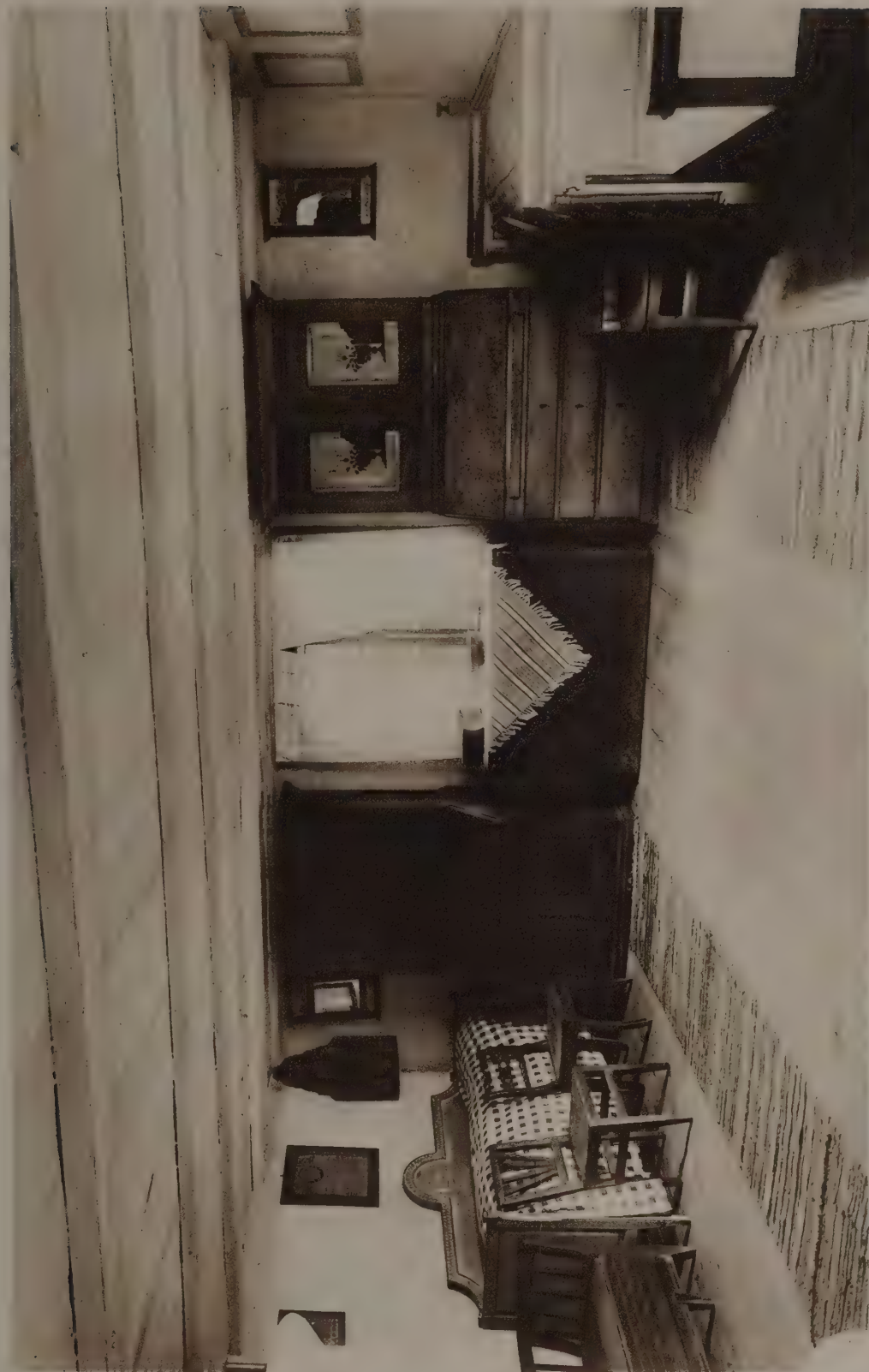
Vädersåg från Ekeskog. Omedelbart intill Västergötlands fornminnesförenings museum i Skara växer nu "Fornbyn" upp. Till friluftsmuseets värdefullaste byggnadsverk hör vädersågen från Ekeskog, den sista i sitt slag i landskapet. Utnyttjandet av vindens kraft för sågning är troligen en på 1600-talet från Holland inlänad uppfinning. Foto: S. Welin.

Västergötlands fornby. Övre bilden: i förgrunden t. v. Kärråkrastapeln, t. h. Härjevadskyrkan. Stapeln är byggd så sent som 1825 men efter modell av äldre klockstaplar. Den lilla träkyrkan från Härjevad torde hörröra från 1600-talet. I bakgrunden byggnader från Storegården i Rackeby. — Nedre bilden: stuga och bod från Händene. Foto: Almqvist & Cöster (överst) och S. Welin.

Sandgården. Fornhemmet på Bjärka-Säby gods är ett av de vackra uttrycken för den nuvarande ägarens historiska intresse. Fornhemmet vill stå som ett monument över den idoga allmoges, som släktled efter släktled odlat godsets mark. Byggnaderna ha uppförts i godsets gamla djurgård och där fått den idylliska inramning, som karakteriserar gårdarna i övergångsområdet till södra Östergötlands skogsbygd. I förgrunden synes själva stugubyggnaden (t. v.) och undantagsstugan och där bakom fälgården. Foto: J. E. Thorin.

Stugan i Sandgård ger en utmärkt bild av ett mindre men burget allmogehem under förra århundradets första hälft. Rumets möblering är synnerligen typisk för landskapet med bordet framför gavelfönstret, stora "klaffskåp" på var sin sida därom och gustavianska utdragssängar i hörnen med stolar placerade framför. Möbleringen är ett mönsterexempel på hur verklighetstrogen även en rekonstruerad inredning kan göras och hur man genom att undvika anhopning av föremål går fri från museikaraktären. Foto: J. E. Thorin.

ÖSTER-
GÖTLAND

Bjärka-Säby

Undantagsstugan och torpet Löten. Bland möblerna i undantagsstugan är bl. a. stånduret synnerligen karakteristiskt för bygden. Egenartad är "bordbänken" framför fönstret, en kombination av bord och säng. — Till Bjärka-Säby fornhem hör även det lilla torpet Löten, bestående av stuga och bod, som med sina grå väggar och sitt torvtak återger ett vida ålderdomligare bosjädsskick än Sandgården. Foto: J. E. Thorin.

Onkel Adams-museet. Författaren och läkaren Carl Anton Wetterbergh, mera känd under signaturen Onkel Adam, tillbragte de sista decennierna av sitt liv i Linköping. Efter hans död 1889 upplöstes inte hemmet och kunde därför för några år sedan i ganska orört skick övergå i Östergötlands museums ägo. Samtidigt med att ett personhistoriskt minne härigenom bevarats har också en intressant 1700-talsgård blivit räddad åt eftervärlden. Bilden återger boningshuset från gårdssidan.

Smedja vid Håvla bruk. Håvla järnbruk, som anlades år 1684 av landshövdingen Jakob Flemming, äges nu av Håvla bruks a.-b. Bruksledningen har beslutat att som kulturminnesmärke bevara den gamla smedjan vid övre bruket. Här har lämnats ett efterföljansvärt exempel på huru som kulturminnesvårdande synpunkter även böra anläggas på industriella anläggningar. Foto: T. Althin, Tekn. mus.

Smedja vid Håvla bruk. Interiören visar smälthammaren vid lancashirehärden. På grund av ålderdomliga tillverkningsmetoder började det svenska järnet vid förra århundradets början utkonkureras på världsmarknaden av det engelska. Senare infördes det s. k. lancashire-smidet även i Sverige och utträngde tysksmidet. En "tyskhård" med tillhörande hammare finnes också bevarad i smedjan. Foto: T. Althin, Tekn. mus.

ÖSTER-
GÖTLAND
Skeðevi

ÖSTER-
GÖTLAND
Skänninge

Söderköping

Lindbladsgården i Skänninge och Lagbergsskulpturhuset i Söderköping. Kompositören A. F. Lindblad föddes i Skänninge 1801 och hans födelsegård har av staden upplåtits för museiändamål. — Den svenska vattenkurens fader J. O. Lagberg kallades 1823 till intendent vid S:t Ragnhilds brunn i Söderköping och skulpturhuset har tillhört brunnsanläggningen på hans tid.

Rademachersmedja. År 1656 överflyttade på kallelse av Karl X Gustav holländaren Reinhold Rademacher från Livland till Eskilstuna. Åt hans stora tyska arbetarestab planerades över ett 100-tal hus. Fem äro ännu bevarade och av dessa ha två säkrats åt eftervärlden som monument över Eskilstuna upprinnelse som stålstad.

Sörmlandsgården och Pilkrog. Men inte blott åt järnet utan också åt jorden har Eskilstuna stad rest minnesmärken med en frikostighet som är förebildlig. Medelpunkten i friluftsmuseet på Djurgården utgör Sörmlandsgården. (övre bilden). Den gamla gästgivaregården Pilkrog från Ytter-Järna socken har på friluftsmuseet återuppstått som restaurang.

Julita skans. På Julita gård har godsägaren löjtnant Arthur Bäckström skapat ett modernt inrett museum med samlingar, som äro de största, som ägas av någon privatperson i vårt land. Till museet sluter sig också en friluftsanläggning med ett flertal byggnader från godsets ägor. Ovan avbildas en torpstuga och ett svinhus av den ståtliga typ med överskjutande skulle, som är karakteristisk för Sörmland.

Interiörer från Råbystugan i friluftsmuseet på Torehälleberget. Möbleringen i vardagsstugan (överst) är den typiska för en gård på Södertörn vid mitten av förra seklet. Vad som framför allt gav dessa stugor en ålderdomlig karaktär var bibehållandet av de båda sparlakanssängarna vid ömse sidor om gavelfönstret. Vid möbleringen av övervåningen (nederst), som var av yngre datum, hann aldrig utbilda sig en fast tradition, utan möblernas art och placering blev här mera tillfällig.

Soldatstugan i Gällersta forngård är flyttad från Ekeby sn. Mötena voro korta och soldaten måste ha ett borgerligt yrke bredvid det militära. I stugan (nedre bilden) finna vi också skomakarbänken och en fullständig uppsättning av de till yrket hörande verktygen. Spinnrocken vittnar om att även mor i huset måste hjälpa till att skaffa det knappa dagliga brödet. Soldathustrurna voro flitigt anlidade spinnerskor åt bondmororna i gårdarna.

Skördefest i Gallersta forngård. Gallersta forngårdsförening ägnar sitt intresse inte blott åt uppförandet av friluftsmuseet utan också åt tillvaratagandet av minnena om gammal sed och tro. Vid föreningens fester försöker man att ge åskådliga bilder av det liv, som levdes i bygden i gammal tid. Ovan synes skördefolket dansa omkring ladan för att säden skulle bli va dryg. Foto: S. Lindskog.

Kristningskalas i Gällersta fornård. Här är det en av familjelivets fester, som framställs på forngården. Den som just ger fadder-
gåvan är ingen mindre än J. L. Saxon och bilden är symbolisk. Saxon har också stått fadder åt forngården och det är inte blott storleken
av de pekuniära faddergåvorna, som gjort denna till vad den är. Hans brinnande entusiasm och hans stora kunskaper ha också i riklig mån
kommit hembygdsarbetet till godo, såväl när det gällt Gällersta som hemprovinsen i sin helhet. Foto: S. Lindskog.

NARKE
Gällersta

NARKE
St. Mellösa

Örebro

Sandåkers kvarn och Kungsstugan i Örebro. Den förstnämnda jämte kvarnstugan (t. v.) disponeras av St. Mellösa hembygds- och fornminnesförening. — Kungsstugan står under vård av Örebro länsmuseum. Byggnaden är smyckad med rika målningar från 1600-talets början. Den har säkerligen då varit en av stadens förnämsta byggnader och skall enligt traditionen tillfälligtvis ha bebotts av Karl IX. Foto: Nord. mus. byunders. (överst).

Siggebohyttan. Läns museet i Örebro äger även bergsmansgården Siggebohyttan. Manbyggnaden som avbildas ovan, är uppförd av bergsmannen Anders Olsson omkring 1800. Det stora byggnadskomplexet, omfattande två våningar med tre kök och över ett dussin rum, har 1929 försetts med inredning svarande till tiden omkring 1800-talets mitt och huvudsakligen sammanförd från Linde och Nora socknar.

Svalgången i Siggebohyttan. Boningshuset i Siggebohyttan är utbyggt med svalgång, ett av loftbodarna inspirerat byggnadsskick, som är utan motsvarighet på annat håll. Svalgången är inklädd och försedd med fönster. Foto: Nord. mus. byunders.

VÄST,
MANLAND
Arboga

Fellingsbro

Museet i Arboga och soldattorpet i Fellingsbro. Arboga museum är inrymt i ett gammalt stenhus med källargångar under byggnader och gårdsplan. — Vid folkhögskolorna bedrivs en energisk propaganda för hembygds kännedom och hembygdsvård och museet i Fellingsbro har också tillkommit i nära samarbete med folkhögskolan därstädes.

Ungdomshelg i hembygdsgården. Det är en i hög grad levande anda, som kyrkoherde Ejnar Brundin förmått ingjuta i sin sockens hembygdsförening. Hembygdsgården ligger i närheten av kyrkan och båda bilda tillsammans en naturlig samlingspunkt för församlingens andliga liv. Hembygdsfesterna avslutas i kyrkan och många av kyrkofesterna firas dels i kyrkan, dels på hembygdsgården. Inte blott till formen — föreningen omfattar alla inom Kila mantalsskrivna personer — har hembygdsgården blivit en hela socknens angelägenhet.

Foto: Westling.

Köket och helgdagsstugan i Kila hembygdsgård. På lördagskvällar under sommaren anordnas här s. k. familjeaftnar, då gamla och unga samlas till okonstlad och förtrolig sällsamvaro. Programmet är enkelt och förtäringen likaså. "Det skall vara som när man efter veckans slit och släp går över i kvällen ett tag till grannas". Foto: Blom.

Interiör från skolsalen. Köpings museum har utsikter att i framtiden få disponera nedre våningen i Karlbergs skolhus. Hitt kommer då också att överföras den här återgivna interiören från en gammal skolsal, som nu är provisoriskt uppställd i en av prostgårdens flygelbyggnader. Utmed väggarna stå ett par långbänkar, som torde gå tillbaka till mitten av förra århundradet. På stolen synes ett psalmodikon, en föregångare till orgeln.

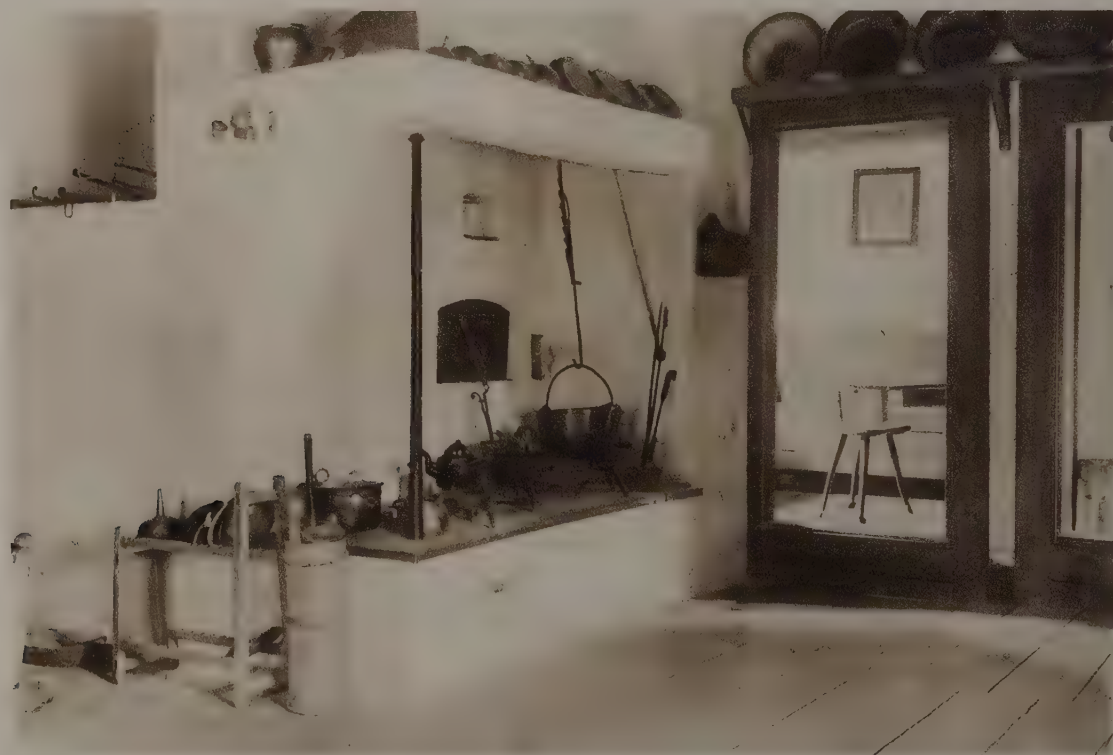
Interiör från spruthuset. Det gamla spruthuset vid Skolplan i Köping har upplåtits åt museet och inrymmer nu samlingarna av gamla eldsläckningsredskap. Vid brandväsendets omläggning i Köping 1924 fick museet övertaga all utrangerad brandredskap och museets samlingar på detta område torde vara de förnämsta som finnas i landet.

VÄST
MANLAND
Köping

VAST-
MANLAND
Kopparberg

Surahammar

Spannmålsmagasin i Kopparberg och köksinteriör från Surahammar. Offentliga upplag av spannmål avsedda för nödår känna vi enligt den bibliska berättelsen redan från det gamla Egypten. I Sverige blevo sockenmagasin allmänna vid mitten av 1700- och början av 1800-talet, och på flera håll ha nu dessa sockenmagasin anordnats som hembygdsmuseum. Foto: Hj. Swederus (överst).

Väster Färnebo gammalgård. Övre bilden: portlidret och en del av stugan. Samtalande med flickorna synes en soldat i Västmanlands regementes uniform. Regimentet har under åren 1681—1906 haft sin övningsplats vid Salbohed i V. Färnebo och som ett minne härom har till gammalgårdens område också flyttats en rotestuga. — Nedre bilden: interiör från köket i gården.

Friluftsmuseet vid Vallby. Oavbrutet har arbetet pågått på Vallby under de åtta år som förflutit sedan Sven T. Kjellberg grundade museet. Yxhugg och hammarslag ha ekat vinter och sommar och konsekvent och framgångsrikt har museet utvidgats år efter år. Friluftsmuseet vill belysa livet i de skilda västmanländska bygderna, samtidigt som det i sammanträngd form vill ge ett intryck av sammanhanget mellan stad och land, bonbygd och bergslag. — Längst fram synes Tenngjutargårdens bakgård, som så småningom skall bli helt kringbyggd.

Friluftsmuseet vid Vallby. Bilden återger den av två gårdar bestående "byn" i Vallby. T. v. synes bergsmansgården, "Spikgården", t. h. bondgården, "Olof Hans". Den förra består hittills blott av manbyggnaden, en fatbur och en visthusbod under det att Olof Hans nu står kringbyggd och färdig. Då bergsmansgården är vida ålderdomligare än bondgården blir härigenom också två olika skikt av den västmanländska byggnadskulturen åskådliggjorda på Vallby.

VAST-
MANLAND
Västerås

Tenngjutaregården. Det nödvändiga ekonomiska understödet har friluftsmuseet på Vallby främst erhållit genom anslag från Rotehållarnas besparingsfond och Arosborgarnas gille. Den senare sammanslutningen har svarat för uppförandet av stadsbyggnaderna, av vilka Tenngjutaregården är den förnämsta. Bilden ovan återger en interiör från frontespisrummet, där väggarna äro klädda med tryckta tapeter med motiv från gatustriderna i Paris under februarirevolutionen. Foto: Sven T. Kjellberg.

Stora salen på Hallstahammar herrgård. Den från Hallstahammar flyttade bruksherrgårdens utgör friluftsmuseets förnämsta byggnad. De vackra takmålningarna, som äro bevarade i inte mindre än sex av rummen, härröra från tiden omkring 1700. Väggarna i stora salen äro klädda med papperstapeter från 1800-talets början med orientaliska motiv. Foto: E. Blom.

VÄST.
MANLAND
Västerås

Interiören från Spikgården och torkladan från Geddesholm representera vitt skilda typer av byggnadsmonument, av vilka den enkla ladan för tegeltorkningen kan vara en lika viktig kunskapskälla för kännedomen om bygdens liv i gammal tid som praktrummet i bergsmansgården. Foto: E. Blom (överst) och N. Nygren

Stångjärnshammare från Svanå under nedtagning och flyttning. I anslutning till herrgården på Vallby är nere vid Stångån planerad en bruksanläggning och hit har redan flyttats en gammal stångjärnshammare från Svanå. Foto: B. Engström (överst) och N. Nygren.

UPPLAND
Härkeberga

Härkeberga prästgård är till sitt yttre en genuin bondgård, och komministern, som bodde här, har varit en bonde bland byns andra bönder, som gjorde sin dagliga gärning på åker och äng. Men expeditjonsrummet och studiekammaren med sitt skrivbord och sina bokhyllor (nederst) vittna om att prästgården också var en bostad för en andans man. — Härkebergagården har av Sydvästra Upplands hembygdsförening 1929 överlämnats i Nordiska museets framtida vård. Foto: S. Wallin. Nord. mus.

Härkeberga prästgård. Ha de låga halmtäckta uthuslängorna på sistone t. o. m. varit primitivare än vad som funnits i någon bondgård, så visar dock boningshuset redan från början ett mera avancerat byggnadsskick. Betecknande härför är husets planindelning med en större sal i mitten. Även om aldrig någon lyx kunnat bli bofast i det fattiga komministertjället är likväl möbleringen av en annan art än allmogens. Övre bilden: salen med dörren öppen till sängkammaren. Nedre bilden: förmaket, gårdens enda "finrum". Foto: S. Wallin, Nord. mus.

UPPLAND
Sigtuna

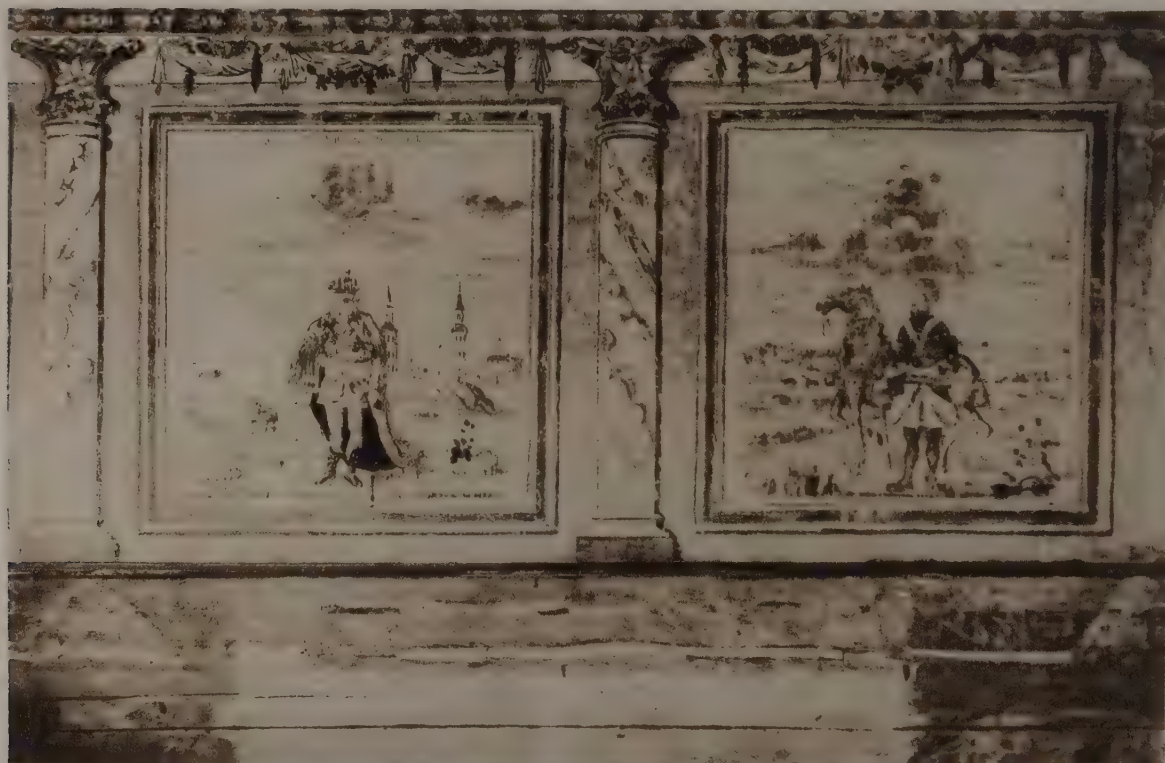
Sigtuna fornhem äger den s. k. Öhmanska gården i Sigtuna, där vid de av fil. lic. Olof Palme 1916 företagna grävningarna, rika fynd gjordes från äldre medeltiden. Överst en bild från grävningarna med blottade gravar och byggnadsgrunder. Nedre bilden visar hur man efter igenfyllandet av tomten låtit sandgångar markera de funna murarna. Foto: E. Flodérus (nederst).

Tensta

Sigtuna fornhem och bod i Tensta museum. Godsägaren fil. dr. Herbert Rettig har å klockstapelsbacken vid Tensta kyrka låtit uppföra en museianläggning bestående av en äldre stuga och bod från socknen, som sedan överlämnats som gåva till Tensta kommun. Byggnadernas inredning ha getts en rent museal karaktär.

Disagården vid G:a Upsala, som är under uppförande, kommer att representera byggnadsskicket på slättbygden norr om Upsala. Nedtill tapeten i "nystun" från Östervåla, målad av Hans Vikström 1824. Bilderna föreställa "tysk Kejsare på wlrldens swikfulla theater" och "Konung Karl den XII i sin wanliga Krigs Ungeform".

UPPLAND
Värmdö

Älvkarleö

Hembygdsstuga och hembygdsgård på Värmdö och i Älvkarleö. Övre bilden visar invigningen av Värmdö museum (t. v. om talaren synes länets hövding). — Bilden nederst återger en bod och stallet i Älvkarleö hembygdsgård. Båda dessa byggnader liksom stugan äro flyttade från samma gård.

Järnskog

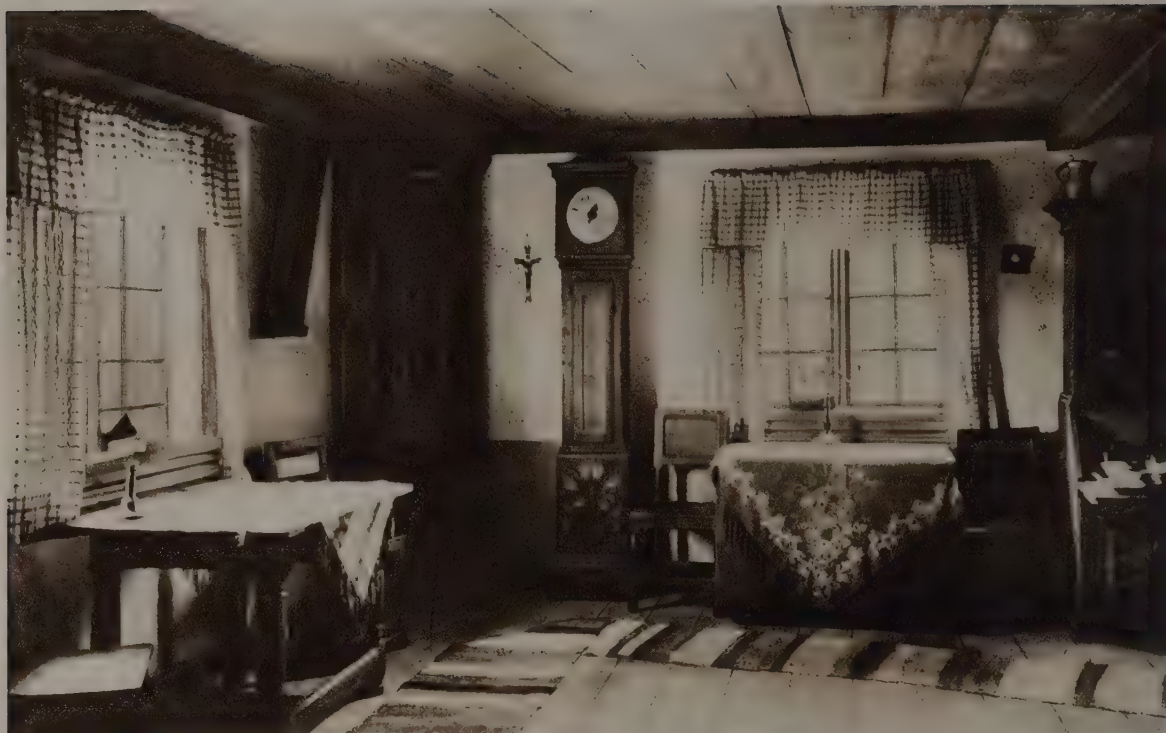
Manbyggnad i Arvika museum och vardagsrummet i Järnskogs hembygdsgård. Den här återgivna stugan är med sina 10 rum den ståtligaste byggnaden i friluftsmuseet i Arvika. Den är daterad 1805. — Stugan i Järnskogs hembygdsgård har ursprungligen uppförts i en bondgård, fick sedan under lång tid tjänstgöra som skolor och har nu återställt i sin ursprungliga användning.

"Karl IX:s jaktstuga" och rökstugan från Östmark, uppförda i friluftsmuseet i Mariebergsskogen. Den förstnämnda byggnaden måste vara från karolinsk tid och traditionen om Karl IX är alltså oriktig. — Rökstugan är byggd på 1860-talet och representerar en sen typ, där det gamla finnportet under påverkan från svenskt byggnadsskick utökats med kök och kammare. T. v. synes ett gammalt kokhus från Vitsands socken.

VARMLAND

Ransäter

Ransäters hembygdsgård är en storslagen gåva till socknens hembygdsförening av godsägare Fr. Julin. Gården, som ligger kvar på sin ursprungliga plats, består av en tvåvåningsstuga och uthusbyggnader. Interiörbilderna ovan härröra från storstugan (överst) och högtidsstugan.

Geijersgården. Med inköpet av Erik Gustaf Geijers födelsegård har Geijerska släktföreningen givit ett efterföljansvärt exempel på kulturminnesvård. Gården består av corps de logis och tvenne flyglar. T. v. & övre bilden synes den 1855 resta minnesstenen över den frejdade skalden och hävdaforskaren.

DALARNA

Bjursås

Vardagsstugan i Bjursås gammelgård. I Bjursås bildades 1907 den första lokala hembygdsföreningen i Dalarna. Den följdes snart av andra och den häftighet med vilken hembygdsrörelsen då flammade upp kunde inge oro för dess uthållighet. Nu ha mer än två decennier gått och alltjämt växer den och stärkes. Hur segt och envist hembygdsarbetet bedrives, visar Bjursås ett gott exempel på. Först nu börjar man nämligen där få se sin hembygdsgård nå sin fullbordan. Foto: Nord. mus. byunders.

Boda

Hembygdsfest i Boda 1929. De olika bygderna sporra varandra till en ädel tävlan och inom få år torde varje socken i Dalarna ha sin hembygdsgård. I Boda bildades hembygdsföreningen först 1928 — betydande förarbeten hade dock gjorts — och redan står gammelgården nästan färdig. Att man även här måste kämpa med ekonomiska svårigheter och att arbetet endast kan gå framåt steg för steg synes av de på loftet och stugan provisoriskt pålagda taken.

By gammelgård. Försommaren 1928 lades grundstenen till den av By sockengille från Strandmora flyttade mangårdsbyggnaden och bilden överst återger hur den just godkännts av gilletts myndige älderman, Carl Larsson i By. På den nedre bilden står byggnaden färdig till sitt yttre och sockenfolket har kallats samman för att få veta vilka tributer, som nu böra bringas till inredningen. Foto:

Karl Persson (överst) och Nord. mus. byunders.

Stora gruvstugan, (i övre bildens centrum) och Wallmanska gården, Faluns båda museilokaler. Stora gruvstugan, där St. Kopparbergs bergslags a.-b. har sina industrihistoriska samlingar inrymda, är uppförd under åren 1770—1786 och har ursprungligen varit administrationsbyggnad. — Wallmanska gården, som äges av Dalarnas fornminnesförening, är byggd i herrgårdsstil i början av 1800-talet.

Gagnefs minnesstuga, som är namnet på en hel gårdsanläggning, ligger uppe på Solsheden med utsikt över älven och bygden. Redan 1905 inköpte konstnärinnan Ottilia Adelborg de första byggnaderna till gammelgården och som sådan är den Dalarnas äldsta. Stugan är daterad 1764.

Gagnefs sista kyrkbåt. Kyrkbåtarnas tid har för länge sedan varit slut och de flesta av de stolta farkosterna ha ruttnat ned. I flera socknar har dock den siste representanten räddats av hembygdsföreningen. Med musik i spetsen drages här Gagnefs sista kyrkbåt i land. Det var år 1919. Bilden nedtill visar bygget av båthuset vid Minnesstugan, där den nu förvaras. Foto: E. Köpman (överst) och A. Knies.

I minnesstugans dörr. Från Dalarna har hembygdsrörelsens främsta kämpar kommit eller hämtat sin inspiration och här har rörelsen haft sitt säkraste fäste. Här har funnits en kultur som kraftigare än annorstädes eggat till vakt om det fäderneärvda. Här har också alltid funnits vilja att gå i breschen, när det gällde. Svangubben, den gamle björndödaren, i minnesstugans dörr är en god representant för ett självsäkert släkte. Foto: Hans P. Persson.

Garpenbergs gammalgård kommer även den att så småningom utvidgas till en hel gårdsanläggning. Tydligast anger stugans torvtak — i motsats till vedtaket — att vi här ha ett från övre Dalarna skilt kulturområde. Detta framgår också av rumsinredningen (nederst), där väggarna visserligen äro smyckade av en Rättvikskonstnär, men där såväl bordet som stolen med sina barockformer äro utan motsvarighet norrut. Foto: Karl Erik Förrslund.

Grytnäs gammelgård har varit i den lyckliga omständigheten att kunna förvärva en gård som med sina viktigaste byggnader ligger kvar på sin ursprungliga plats och dock har ett så centralt läge som invid prästgården med vacker utsikt mot församlingens gamla kyrka. Gården utgöres av en stuga, en bod med portlider och svalgång samt av ett härbre. — Nedre bilden: interiör från köket. Foto: Nord. mus. byunders.

Grytnäs gammalgård. Trätallrikarna och knotskålarna på bordet i köket utgöra en stark kontrast till de praktfulla väggmålningarna i gästbudsstugan. Svensk allmoge har envist hållit fast vid de enklast tänkbara levnadsvanor, samtidigt som den älskat att omge sig med en lyx, som gott kan kallas raffinerad. De här återgivna målningarna tillkommo 1798, då bröllop skulle stånda i gården, och äro signerade av en rättvikskonstnär. Foto: Nord. mus. byunders.

Hedemora gammelgård. Till pionjärerna för hembygdsrörelsen i Dalarna hör också föreningen i Hedemora. Redan efter det stora ungdomsmötet här 1905 började planerna på en hembygdsgård att ta fast form. Vid sjön Hönsan med ett romantiskt läge bland björkar och alar uppfördes sedan gammalgården. Rakt fram går vägen genom stallets portlider in på gårdsplanen. I hagen utanför synes till höger smedjan, som minner om bygdens vackra smideskonst. — Nedre bilden: interiör från helgdagsstugan.

Holen i Tällberg. När Gustaf Ankarcrona köpte Holen så räddade han denna plats med sin underbara utsikt över Siljans vidder från ödet att bli villatomt. Här byggde han sedan sin och socknens gammelgård. Som en mäktig träborg torna sig husmassorna och stark är den stämning av svunnen tid, som vilar över platsen. Det är ett ståtligt monument över den kultur, åt vars bevarande Gustaf Ankarcrona ägnat det främsta av sitt livs gärning. Foto: Nord. mus. byunders.

Ludvika gammelgård. Ludvikabygdens fornminnes- och hembygdsförening har förvärvat en bergsmansgård, som ligger kvar på sin ursprungliga plats och är ålderdomligare och mer oförändrad än någon annan i Väster Bergslagen. Genom senare påträffade årtal och målningar från tiden omkring 1700 har gården visat sig vara ett ännu värdefullare kulturminnesmärke än man från början anade. Ovan återges en köks- och en kammarinteriör. Foto: David Klingzell.

Sommarfest på Ludvika gammelgård 1928. Den allomfattande syn på hembygdsvärden, som karakteriserade Karl Erik Forsslund, då han, när seklet var ungt, uppträdde som hembygdsrörelsens andlige ledare, har han alltjämt bibehållet. Det är då också självklart att folkmusikens och folkdansens utövare i särskild hög grad skola vara kära gäster på den gammelgård, där han nu själv står för värdskapet. Överst: spelmän från Ludvika och Grangärde. Nederst: barndanslag från Säter. Foto: David Klingzell.

Malungs gammalgård. Synnerligen älderdomliga och ståtliga byggnader ha hitflyttats från olika delar av socknen. Å övre bilden synes längst t. h. det av jättelika kluvna stockar byggda fåhuset, "fjösset", vars intressanta inredning nedre bilden visar. Stegen vid gavelväggen leder upp till en hylla med tvenne sängar för gårdens pigor. Kubben vid sidan om bär upp en stenhäll, på vilken man gjorde upp eld av torrvedsstickor för att skaffa sig belysning. På golvet längst fram synes en foderkorg för killingarna, som fingo springa lösa.

Anders Zorns gammelgård. Utom i sin konst har Dalarnas store son också i gammelgården i Mora rest ett evärdligt minnesmärke över den kultur, där han själv hade så djupa rötter. Zorns gammelgård ger idealbilden av en Moragård. Hit ha flyttats sällsynt vackra byggnader, utvalda med avsikt att nå den fulländade helhetsverkan, som säkerligen bönderna själva aldrig medvetet eftersträvat men som dock, nådd rent intuitiv, är så karakteristisk för de gamla gårdsanläggningarna.

Anders Zorns gammelgård. Övre bilden: interiör från Östnorstugan. Längst t. v. den stora spisen med en smidd trana, på vilken grytan hänger. På väggen mitt emot en trähylla med träskålar och annat husgeråd. Dörren står öppen till den lilla kammaren, "kuvån", och blyfönstret här har följande inskrift: "Gud bevare wort hus och hem för tiywnad ok eldebrand Mora Anno 1634 P H". — Nedre bilden: det väldiga båhuset nere vid Siljan, som rymmer trenne kyrkbåtar från Vattnäs by.

"Staden" i Norrboda. Bilden av gammal bebyggelse blir här vidgad utöver den enstaka gården. Det byparti i Norrboda, som Ore hembygdsförening delvis har och alltjämt anstränger sig för att rädda, ger en ypperlig bild inte blott av en dalaby utan av gammal svensk byanläggning överhuvudtaget. Här blir ett minnesmärke, vars betydelse sträcker sig vida utöver den lokala. De enstaka byggnaderna äro ej särskilt märkliga och "staden" består endast av två gårdar, Nissniss och Fingårdar, men dessa bilda tillsammans ett sållsynt orört komplex på närmare ett fyrtiotal byggnader. Foto: Nord. mäs. byunders.

"Staden" i Norrboda. De båda gårdarna äro uppförda på var sin sida om en smal gata, och de äldsta delarna utgöras av slutna gårdsfyrkanter. Kring dessa ligga sedan spridda yngre byggnader, som på vissa sidor bilda en ny ring utanför den inre. Det är främst genom den orörda planen som denna anläggning förtjänar att bevaras som kulturminnesmärke. För de enskilda byggnaderna har naturligtvis tiden ej farit spårlöst förbi, och de bilda därigenom en kontrast till den monotona enhällighet, som är artificiell och ej det verkliga livets. Den skiftande taktäckningen, de påbyggda väggarna, de utvidgade portarna vittna om gårdens och bygdens historia. Varje restaureringsåtgärd, som på något sätt går utöver det blotta skyddandet av byggnaderna, är därför av ondo. Foto: Nord. mus. byunders.

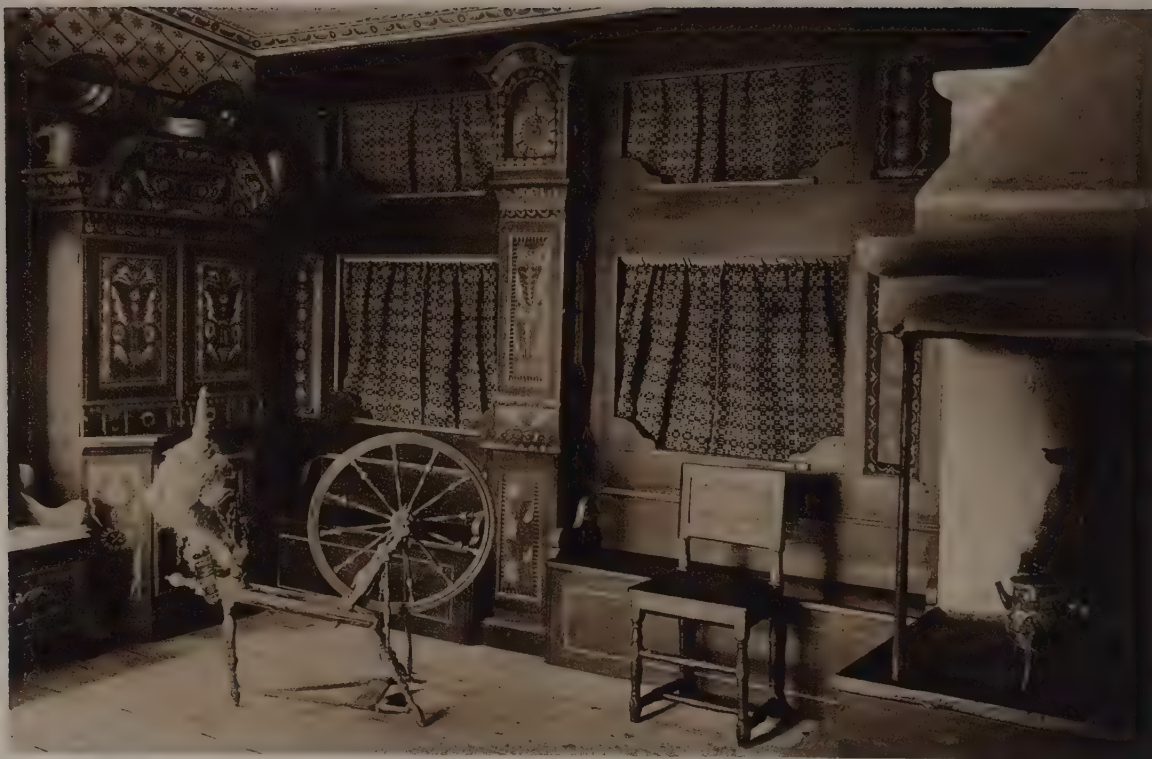
DALARNA
Ore

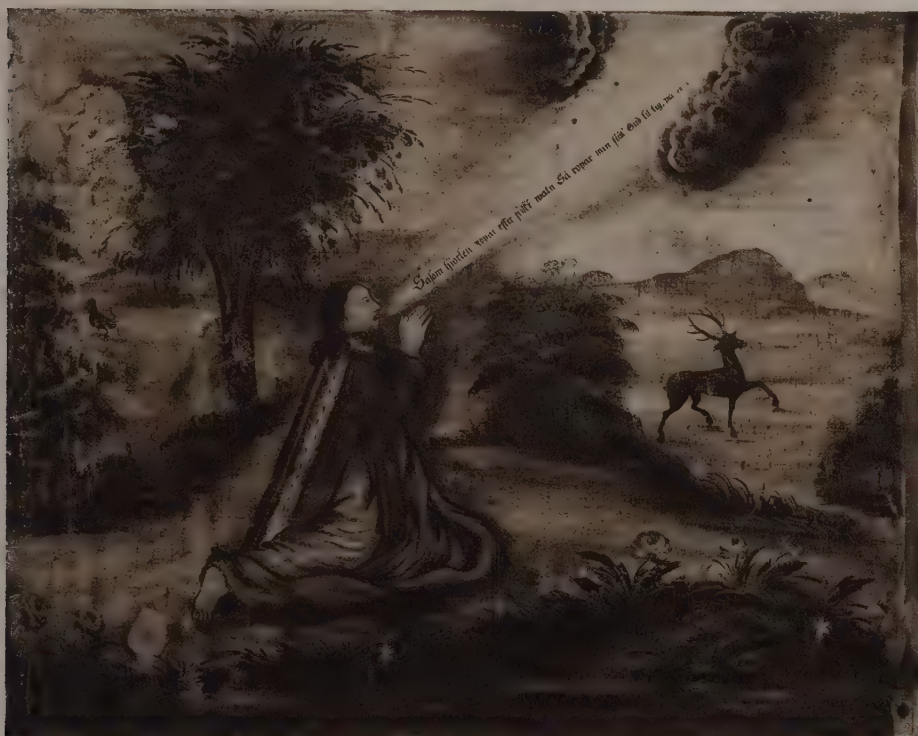
Orsa-Skattunge hembygdsgård består nu i sitt färdiga skick av över ett tjugotal byggnader. Sockenmännen ha varit frikostiga med anslag och de frivilliga dagsverkna ha varit många. Övre bilden från ett "körkalas" vid hembygdsgården 1922; stugan, som synes i bakgrunden, är tyvärr nygjord. Den nedre bilden återger en rad av bygdens tärnor i sin vackra sockendräkt samlade på loftets nedersvale. Foto: K. Lärka (överst).

Rättviks gammelgård. I närheten av kaplansgården med utsikt mot kyrkan och utöver Siljan ligger Rättviks hembygdsgård. Här har en samling vackra byggnader förts ihop från olika byar i socknen. På övre bilden synes från v. till h.: stallet med avträde (dyngstadens plank ännu ej uppsatt), fähuset, foderhuset och tröskladan. Inne på gården skymtar liderstugan med sitt ståtliga trapphus, som också närmare återges å nedre bilden. Foto: E. Hagin.

Rättvik var jämte Leksand huvudorten för det yngre dalmåleriet och som en av sina främsta uppgifter har hembygsföreningen satt räddandet av de gamla målarnas alster. Gammelgården ger såväl ifråga om möbler som väggdekorationer ypperliga prov på rättvikskarlarnas målarkonst. Övre interiören från portstugans vardagsrum, den nedre från liderstugans gästrum. Foto: Emanuel Hansson.

Skedvi hembygdsgård invigdes under fjoråret. "Stora byggnaden", som här återges, har tillhört en av socknens äldsta bondeätter. Särskilt märkliga äro de i gästabadssalen uppsatta väggmålningarna från Gussarvshyttan. Bilden nedtill återger en detalj av dessa, en illustration till Psaltarens ord om själen, vilken liksom hjorten ropar efter friskt vatten. Foto: Bruno Jansson (överst).

Tunabygdens gammalgård har av Kopparbergs bergslags a.-b. fått upplåtet ett vackert tomtområde vid Dalälven. Övre bilden återger skvaltkvarnen, som uppförts på sluttningen ned mot älven, vars vatten skymtar fram mellan björkarna. Nederst en bild från gårdsplanen, där man av gårdens många präktiga byggnader ser portliderslugans förstukvist, den gamla parstugan, stolphärbret, stallet och loftbodens utskjutande svalgång. Foto: Karl Erik Forsslund (överst).

Sommarfest och gudstjänst på Tunabygdens gammelgård. Såväl i fest som i allvar kan gammelgården bli bygdens medelpunkt. Övre bilden: Carl Gudmundsson återger i lur de gamla vallåtarna. Nedre bilden: friluftsgudstjänst vid "hembygdsdagen" 1926. Så blir det inte allenast gårdens växande vårdträd och blommorna som lysa kring knutarna, vilka visa att gammelgård inte endast tillhör det förgångna utan också det levande.

Svärdsjö gammalgård under uppförande 1929. Huvudbyggnaden utgöres av en tvåvåningsstuga från Nygårdsgården i Linghed. Övre våningen i denna har tillkommit under 1800-talets början. Vid gården har dessutom uppförts en stallbyggnad med portlider.

Interiör från klädstugan i nedre våningen med målningar av en av Dalarnas främste allmogekonstnärer, Hans Ersson Enman från Enviken. Rosor insatta i cirklar och romber, bladslingor, som fylla alla vinklar, vaser med blomsterbuketter äro Enmans vanligaste dekorationsformer, som genom sitt djärva jätteformat göra ett mäktigt intryck.

Säfsens gammelgård. Finnbebyggelsen har satt sin säregna prägel på Säfsens socken, och gammelgården på Älgsjöhöjden blir ett monument över den försvinnande finnkulturen. Stugan består av en rökstuga och en vanlig "spisstuga". T. h. bod och vedlider. Foto: Sven Malmlof.

Särna gammelkyrka. Särna fornminnesförening bildades redan 1908 med ändamål att värda socknens gamla kyrka, som i avvaktan på åstadkommandet av en gammelgård alltså inrymmer föreningens samlingar. Framför kyrkan synes minnesstenen över kaplanen Daniel Buscovius, som "bragte Särna, Heden och Idre in under Sveriges crono uti Martii månad år 1644, ifrån vilken tid de jämt och stadigt Sverige tillhört hafva".

Bygata i Åsgårdarna. På gränsen mellan stad och land ligger Åsgårdarna, Sätters friluftsmuseum, och därigenom kunna också både dess stads- och bykvarter få sin naturliga miljö. Den gamla hantverksgård, den s. k. Eldfalska gården, som utgör stamtomten, ansluter sig direkt till stadsplanen medan sockengården och fåboden gränsa till orörd natur. Motsatsen mellan stads- och landsbebyggelse är också föga framträdande. Lanthushållning och hantverk voro näringsgrenar, som gingo hand i hand i det gamla Säter, och stadsgården har byggnader som höra till båda. Foto: G. Hellström.

Snickarstugan från Klacken. Hyttorna och smedjorna gävo rikedom i bergslagsbygden. Bergsmännen förstodo också att omge sig med en yttre glans, som svarade mot deras burgenhet. Vilken prakt man i dessa trakter för tvenne sekler sedan kunde ge åt sitt hem är interiören i Snickarstugan i Asgårdarna ett gott exempel på. Att inredningar av denna art ej hörde till undantagen visa de spår av målade byggnadsdelar, som man så ofta påträffar i Bergslagen. Den mest bekanta, fullständigt bevarade rumsinteriören från denna tid är bergsmansgården Svedens i Falutrakten. Foto: Edith Eriksson.

DALARNA
Säter

Gruvkonsten från Bispbergs gruva, som gamla tidens resenärer genom orten aldrig försumma att omnämna, har också räddats undan till Åsgårdarna. "Konsten" — den gamla gruvtekniska termen — går delvis tillbaka till Kristoffer Polhem, som 1698 ombyggde den äldre redan av Carl IX gjorda gruvanläggningen. Foto: Nord. mus. byunders.

Interiörer från smedjan och fäbodstugan. Särskilda privilegier gynnade Sätters uppblomstring som smidesstad, och smedjan vid Asgårdarna minner om stadens gamla huvudnäring. Om ett ännu äldre skede i stadens utvecklingshistoria vittnar den fäbodvall, den "säter", som också uppförts vid friluftsmuseet. Foto: G. Hellström (överst) och Nord. mus. byunders.

Åls gammelgård har kommit ett steg närmare sin fullbordan. Hembygdsföreningen har förvärvat en kornlada och när vinterföret var som bäst, samlade sig gubbarna och körde fram timret till den nya byggnadsplatsen. Arbetet är frivilligt, men man belönas med traktering efteråt i stugan. På värsidan timras byggnaden upp, och bilden nedtill visar hur näver- och vedtaket lägges på. Bilderna äro tagna 1923, nu står gammelgården färdig.

Rots skans. Några kilometer norr om Kyrkbyn, där Rotälven faller ut i Öster-Dalälven ligger den under Karl XI:s danska krig anlagda Rots skans. Efter få år fingo sockenmännen bryta ned försvarsanläggningen och taga timret till sin kyrkobyggnad. När älvdalingarna nu byggt sin hembygds-
gård här har det gamla krigiska minnesmärket slutgiltigt förvandlats till ett monument över den fred-
liga odlingen. Foto: L. Hansback.

Slogbod och nying. Långt ifrån bygden och från varandra lågo slätterängarna, och arbetet på dem var för kortvarigt för att man skulle bestå sig med riktiga byggnader. Slätterfolket fick nöja sig med att få tak över huvudet i de primitiva slogbodarna om man inte rentav tillbringade natten i det fria. En ypperlig värmekälla skaffade man sig då i en nying. Genom antändning av instoppade torrvedstickor bringades stockarna att glöda och de vilande placerade sig så att vinden kunde föra värmen över dem. Foto: Nord. mus. byunders.

Kyrkskjuts och husbehovsbränning. Älvdalens hembygdsförening har också intresserat sig för att åt eftervärlden bevara minnet av det dagliga liv, till vilka de gamla byggnaderna voro den yttre ramen. Den främsta insatsen härvidlag är utgivandet av "Livet i en älvdalsby", en mönsterbok för en bygdeskildring. På Rots skans har även gjorts rekonstruktioner av gammalt folkliv. Övre bilden visar gammelfolket på väg till kyrkan i en uråldrig kubbhjulsvagn, den nedre återger en scen från husbehovsbränningens tid. Foto: Tenn Lars.

Äppelbo hembygdsgård ligger på sin ursprungliga plats i Näsets by. Endast genom hopförandet av byggnader från skilda håll i socknen hade det varit möjligt att åstadkomma en gård av äldre karaktär än denna. Men en sådan gård hade till sin plan blott blivit en rekonstruktion och mindre värdefull än den som ligger orubbad. Bilden nedtill visar källarstugan, en loftbod och stallet. Foto: Nord. mus. byunders. (överst).

Hedesunda gammelstuga. Gästriklands första hembygdsförening var den 1912 bildade Hedesunda fornminnes- och hembygdsförening, som redan under sitt första verksamhetsår inköpte den gamla stugan i Erk-Ersgården i Hallsbo.

Hembygdsfest vid Ockelbo gammelgård. Som så många andra ideella sammanslutningar måste också hembygdsföreningarna skaffa sig ekonomiska resurser genom festarrangemang. Men man beflitar sig om att ge hembygdshfesten en värdig prägel. Framställningar av gamla tiders folkliv utgöra i allmänhet slagnumren och verka också som propaganda för föreningens syften. Foto: J. Svärd.

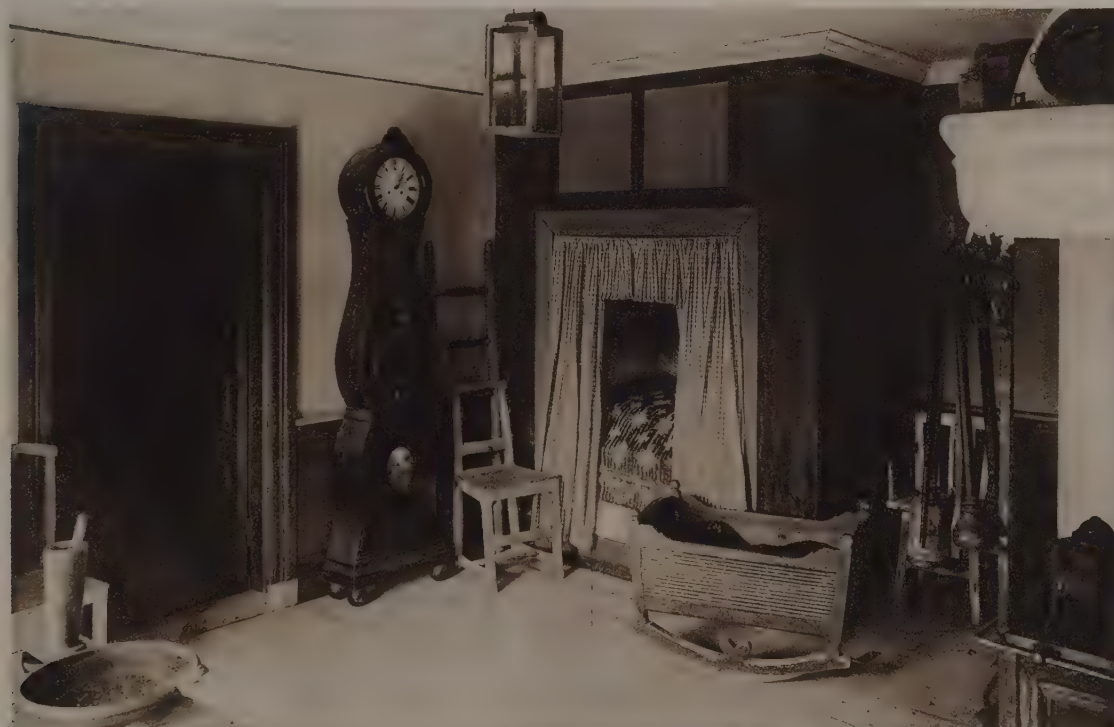
Ockelbo gammelgård, som är en gåva till hembygdsföreningen av Kopparbergs-Hofors sågverks a.-b., kvarstår på sin ursprungliga plats. Manbyggnaden utgöres av den för landskapet i senare tid karakteristiska "parstugan" två våningar med ett stort rum på varje gavel. — Nedre bilden: interiör från vardagsstugan. Foto: J. Svärd.

Jönsesgården i Västerberg och Nymmenåsens fäbodvall. Av fäbodvall blev by, av eldhus blev stuga. När Ovansjö hembygdsförening kompletterat sin hembygdsgård med en fäbodanläggning har den som kulturminnesmärke bevarat en viktig källa för kännedom om såväl byns, gårdens som de enskilda byggnadernas historia. Foto: S. Price (överst) och K. Hedlund.

Torsåkers gammelgård. Socknens hembygdsförening inköpte 1925 manbyggnaden till Hagasgården i Stenshyttan och har sedan flyttat denna till Lummerbacken i kyrkbyn. Byggnaden är uppförd vid förra sekelskiftet av bergsmannen Lars Larsson och gården har sedan gått i arv från far till son. Från gammelgården har man en vid utsikt över bygden. Foto: William Eriksson.

Torsåkers gammalgård. I Gästrikland skilde sig bergmansgårdarna mindre från vanliga bondgårdar än i Dalarnas och Västmanlands bergslag. Men att även här heminredningen hade en modernare prägel än i den övriga bygden visa ovan avbildade interiörer. Så har i "arstugan" d. v. s. den andra stugan eller helgdagsstugan (överst) de väggfasta bänkarna och långbordet ersatts med stolar utmed väggarna och ett klaffbord mitt på golvet. Nederst interiör från vardagsstugan.

Foto: William Eriksson.

"Vretas" i Valbo. På förvånansvärt kort tid — arbetet började 1926 — har Valbo hembygdsförening fått färdig sin gammalgård. Manbyggnaden, som tillhört den s. k. Vretasgården i Överhärde, är en storslagen gåva av Forsbacka järnverk. Den undre delen av byggnaden härrör från mitten av 1700-talet och den övre våningen är påbyggd 1832. Stugan har sedan endast undergått de vanliga förändringarna med utvidgade fönster och tegeltak istället för torvtak. T. v. synes nattstubyggnaden. — Underst: interiör från den s. k. prästkammaren. Foto: C. Larsson (överst) och Bengt Bergman.

Utanvessgården. Jämte de jordägande bönderna fanns också i socknarna ett stort antal lägenhetsinnehavare, här kallade "utanvessare." Den utanvessgård, som förvärvats av Valbo hembygdsförening, har i flera generationer bebotts av folk som varit laggare, skomakare och liknande, och alla de verktyg, som hör till dessa yrken ha här omsorgsfullt bevarats. Liksom jordbruksarbetet demonstreras av redskapen och byggnaderna i "Vretas" ge samlingarna i utanvessgården en god bild av gamla tiders hantverksliv. Foto: C. Larsson (överst) och Bengt Bergman.

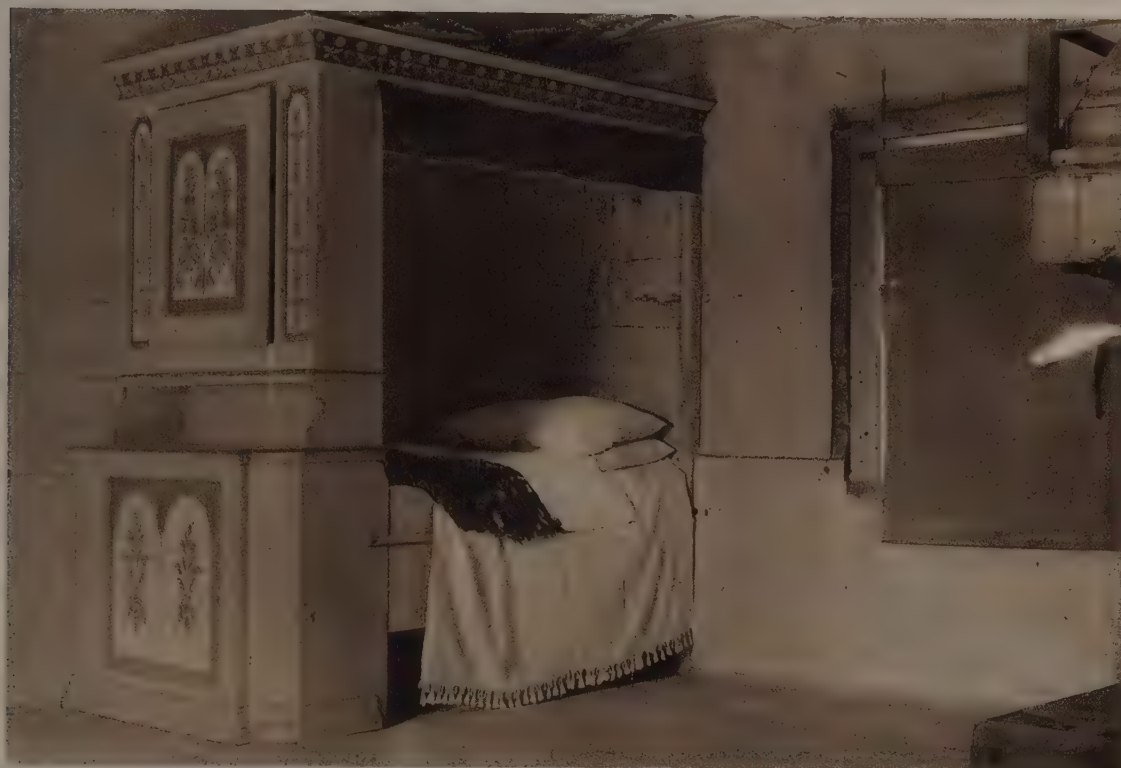
Koversta by tillhör de ytterst värdefulla och sällsynta kulturminnesmärken — i hela vårt land finnas inalles endast tre sådana — som omfatta en hel byanläggning. Byn tillhör stora Kopparbergs bergslags a.-b. och har av detta ställts under Nordiska museets överinseende. En av stugorna har upplåtits åt socknens hembygdsförening, som kompletterat denna med byggnader från olika håll (övre bilden). Målningarna i herrstugan i denna gård äro utförda av en av Sveriges främsta allmogekonstnärer, Hans Wickström, som var bosatt i Hedesunda. Herrstugan var gårdens gillesstuga och utmed väggbänkarna voro långborden placerade. Foto: William Eriksson.

Arbrå fornhem består av från olika byar hitflyttade hus. I fonden synes själva huvudbyggnaden. Upplysande för forna tiders sanitära förhållanden är den lucka, som finnes till höger om stora dörren. Genom denna hällades nämligen slask o. dyl. ned på komposthögen invid trappan. Själva företeelsen är vanlig, här kommer den dock att stå i särskild kontrast till den förfining i hemmets utsmyckning, som "herrstugans" rokokomålningar visa prov på (nederst). Foto: O. Berglund.

Interiör från Delsbostugan på Köpmannaberget. Bilden återger en detalj av väggdekorationerna i loftrumets gavel med den överraskande uppgiften om den lutherska lärans införande i Sverige. Här har tydligen Luther förväxlats med Olaus Petri, som 1524 började sina reformationspredikningar. Framställningen av en med bibeltext sysselsatt skrivande man har tydligen varit omtyckt av målarna i Delsbo och påträffas även på andra håll.

Karlsgården i Järvsö. Sedan länge har Karlsgården varit känd som den yppersta av alla hälsingegårdar. Ansträngningar ha också tidigt gjorts att få den bevarad — gården hotades av fullkomligt förfall — och detta har sent omsidor krönts med framgång genom att Kungl. maj:t anvisat lotterimedel för ändamålet. Karlsgården äges nu av västra och södra Hälsinglands krets av Gästrik-Hälsinge hembygdsförbund. Foto: C. A. Rosenberg. (överst).

Ljusdals hembygdsgård ger med sina många och ståtliga byggnader en god föreställning om det överflöd ifråga om byggnadskap, som varit hälsingarna egen. Imponerande är den gamla stugubyggnaden från Per Arvidsgården i Sunnanås. Nederst: bybesökare från årets "bårmässa".

Från "bårmässan" i Ljusdal. Anskaffandet och vidmakthållandet av hembygdsgårdens byggnader sluka stora summor och Ljusdals hembygdsförening är likaväl som de flesta andra hembygdsföreningar hänvisade till egna medel. För att kunna finansiera byggnadsplanerna anordnades i år en "bårmässa" och i samband därmed sände man ett propagandatåg på tiggarsstråt genom socknens alla byar. Vi se ovan ett par av ekipagen i detta tåg. Den stora och förmåliga samling av åk- och seldon, som finnes i föreningens ägo, ha här måst tagas i användning för den goda sakens skull.

HAL
SINGLAND
Ljusdal

"Mårtesgården" i Ovanåker. Primitiv allmogekultur finner man föga av i Hälsingland. Här minner allt om en bygd, som varit en god bit före sin tid. Så började gårdarna här redan mot 1700-talets slut få den herrgårdsmässiga prägel, som också utmärker Ovanåkers hembygdsgård. Här ligger gårdsplanen öppen — längre tillbaka i tiden brukade den vara kringbyggd — och "storbyggningen", som synes längst t. h., har "sommarstugbyggningen" och portliderlängan som flyglar. Kring själva gårds kärnan grupperade sig uthusen mera fritt, och närmaste bäck tog man i anspråk för skvaltkvarnen. Ovanåkers hembygdsförening har under året kunnat komplettera sin gårdsanläggning även med en sådan, en gåva av Runemo Sågverks a.-b. (bilden nederst).

HAL-
SINGLAND
Ovanåker

Väggmålningar i Mårtensgården. Att hälsingekulturen företer unga tidsdrag hindrar inte att samma kultur har sin säregna karaktär. Ett starkt vittnesbörd härom ge de målare, som verkat i landskapet och av vilka mästaren till dekoreringen i Mårtensgårdens herrstuga, Jonas Hertman från Bollnäs, är en av de främsta (övre bilden). Rokokotidens förfining och elegans skulle just i Hälsingland lätt finna lämplig jordmån, och det är en stark personlig inlevelse i tidens anda vi möta i Hertmans verk. Målningarna i Mårtensgården, där bl. a. de fyra årstiderna återges, äro daterade 1765 och höra till hans äldsta verk. — Målningarna i interiören nedtill äro betydligt yngre och utförda av en konstnär från Rättvik.

Voxna gammelgård och "de gamlas dag." Det är en vacker tanke att förlägga högtidligheterna vid "de gamlas dag" just till hembygdsgården. Visserligen äro byggnaderna i Voxna gammelgård av relativt sent datum — uppförda vid mitten av 1800-talet — men gården är inte för ung för att bygdens åldringar här skola känna sig hemma på ett annat sätt än bland allt det främmande som den nya tiden kommit med. — Gården har upplåtits till hembygdsföreningen av Ljusne-Voxna a.-b.

Gamla gevärsfaktoret i Söderhamn, som nu bevarats som museum, minner om att staden har vapentillverkningen att tacka för sin uppkomst. Huset uppfördes 1748 och var det tredje i ordningen av de borrhäus, som anlagts sedan uppförandet av gevärsverkstäder påbjudits i samband med stadsprivilegierna 1620. I början av 1800-talet, då gevärsfaktoret flyttades till Eskilstuna, försålde byggnaden och har 1915 donerats till museum av borgmästare Nils Sonesson.

Fäbodvallen. Medelpads fornhem planerar i friluftsmuseet i Sundsvalls stadspark även en fäbodvall, vari flera byggnader redan äro uppförda. T. h. ett "störs" från Haverö med öppen äril och lavar längs väggarna. T. v. en modernare fäbodstuga från Stöde, som har eldstad med skorsten. Stugor av det senare slaget ha nu i fäbodvallarna undanträngt de gamla störsen.

Trösklada och långloge. Tröskladan från Haverö är av vanlig typ med tröskloge i mitten och golv på ömse sidor. Sägner omförmäler att ladan tillfälligtvis skulle använts som gudstjänstlokal. En yngre och specifikt norrländskt form är långlogen från Stöde, dat. 1801. Logen mäter inte mindre än 30 meter och har använts för tröskning med s. k. tröskbult, som med häst kördes fram och tillbaka över säden.

Älvros

Museistugan i Sveg (överst) och Älvros gamla kyrka och stapel. Älvros gamla kyrka, som i sin äldsta del härstammar från 1500-talet, fick svårt förfalla efter den nya kyrkans tillkomst på 1880-talet. Intresserade ortsbor ha senare ingripit och sökt hjälpligt skydda den. Den undergår f. n. en omfattande restaurering. Foto: Nord. mus. byunders. (överst).

Lillhärdalsgården. Uppförandet av friluftsmuseet på Jamtli har skett i samband med omfattande undersökningar av det gamla byggnadsskicket i länet och det har därför också kunnat bli ett förnämnt urval av byggnader som flyttats hit. Lillhärdalsgården ger en ståtlig bild av en storbondegård från hjärtat av Härjedalen. Överst: manbyggnaden. Nederst: Skogenloftet, dat. 1638, och prästloftet. Det senare har eldstad och har enligt traditionen använts av prästen, då han en gång om året besökte sin församling.

Lillhärdalsgården. Manbyggnaden har stått i Länsmansmon, en av Härjedalens ståtligaste gårdar. Där härskade en gång den märklige länsmannen Kjel Herdell, som gjorde sig särskilt bekant genom sitt kraftiga ingripande mot "svärmeriet". Det var denne Herdell, som 1783 lät bondemålaren Pål Pährsson smycka stugan med rika målningar. Överst: köket. Nedtill: helgdagsstugan, där det målade taket har en kvadratisk plafond och sluttande sidotak.

Älvrosloftet i Lillhårdalsgården. Inga byggnader hos svensk allmog ha getts en så ståtlig arkitektonisk utformning som loftbodarna och ingenstädes förete dessa en så rik utsmyckning som i Härjedalen. Älvrosloftet, dat. 1593, är det vackraste timmermansarbete som Jamtli har att uppvisa. Byggnaden var i ett skick, som nödvändiggjorde en kraftig restaurering. Det bör här särskilt noteras att alla de delar, som borttagits och som visa förändringarna, ha märkts och förvaras bland museisamlingarna.

Härbret från Lit och loftboden från Hamnerdal. Dessa båda nu provisoriskt placerade byggnader komma så småningom att ingå i en fullständig gårdsanläggning, en jämtlandsgård av mycket älderdömlig karaktär. Härbret är särskilt märkligt genom sin igentimrade svale. — Mellan de båda byggnaderna synes en flik av den ståtliga utsikten från Jamtli, där det ligger på höjden norr om Östersund med utsikt över Storsjön och Frösön. Foto: Wiktor Lundberg.

JAMTLAND
Östersund

Hammerdalsgården (överst) och Kallshärbret och Pilgrimsstugan. I Hammerdalsgården äro hittills uppförda stuga och lillstuga. Båda dessa byggnader äro bevarade i ursprungligt skick från 1780-talet. Härbret från Kall har enligt traditionen varit ett kyrkhärbre. Pilgrimsstugan är flyttad från en fäbodvall i Hovdsjö by i Nyhems socken.

Pilgrimsstugan är ett s. k. störris med eldstad mitt på golvet och ett stort hål i taket för utsläppandet av röken. Namnet Pilgrimsstugan har byggnaden fått på Jamtli på grund av ett antagande att den ursprungligen varit vilostuga vid den gamla klövjeväg som går genom Hovdsjöskogen.

Stigluckan vid kyrkoruinen i Nässom. Bjärträ hembygdsförening har tagit till sin uppgift att samla medel till konservering av den gamla kyrkoruinen i Nässom, som nu är helt täckt av sten och bråte. Stigluckan är däremot oskadad men profaneras genom ett uthus, som det också är föreningens avsikt att inköpa och borttaga.

Härnösand

Gamla rådhuset i Härnösand uppfördes på 1720-talet sedan staden härjats av ryssarna 1721. Som bilden visar det isolerat ute på Murberget får man ingen föreställning om det ursprungliga läget i den utomordentligt goda miljö det gamla Stortorget utgjorde. Meningen är dock att så småningom flytta hit gamla stadsbyggnader och låta rådhuset ånyo bli fasad i ett torg. Den förlust själva stadsbilden lidit är dock oersättlig.

Ångermannagården. På Murberget vid Härnösand, med utsikt över staden och havet, fjärdarna och de ändlösa skogarna, ligger det av Föreningen för norrländsk hembygdsforskning skapade friluftsmuseet, som näst Skansen är vårt lands största.

Ångermannagården. Efter en redan vid grundläggningen uppgjord storslagen plan har friluftsmuseet hastigt vuxit upp. Från olika norrländska kulturområden kommer här att sammanföras ett antal gårdar, som samtidigt på Murberget skola ge en helhetsbild av en gammal oskiftad by. Den här avbildade Ångermannagården står redan färdig och dessutom äro trenne andra gårdar påbörjade. Bilden återger en interiör från gårdsplanen.

Fiskläget och fäbodvallen, det förra beläget vid Murbergsviken, det senare uppe i skogen, utgöra ypperliga komplement till byanläggningen. Vid fiskläget har uppförts ett par sjöbodar, ett kokhus och ett sommarfähus. Fäbodvallen står redan i det närmaste färdig med kokhus, fähus och lador och omfattar inalles ett 10-tal byggnader.

Lappbyn. Nomadlivet är mindre utpräglat hos skogslapparna än hos fjälllapparna och detta har också satt spår i bostadsskicket. På Murberget finnas både en skogslappby (överst) och en fjälllappby. Huvudbyggnaderna i den förra äro de timrade träkåtorna, i den senare tält- och torvkåtorna. Foto: Torsten Lenk (överst).

Nyborg. Till Museilokal har Västerbottens norra fornminnesförening förvärvat det gamla militärbostället Nyborg, beläget strax intill Skellefteå stad. Byggnaden bär på röstet årtalet 1761, dock vet man att redan 1727 låg ett boställe på denna plats.

Manbyggnaden från Sävar och Jämtbölegården i Gamm'lia i Umeå. Den förra har varit Sävar bruks corps de logis och är uppförd omkring 1790. Byggnaden är en gåva till Västerbottens läns hembygdsförening av disponenten Karl Sahlin. — Den å nedre bilden återgivna stugan är flyttad från Vännäs sn, loftboden från Skellefteå sn.

Rundlogen med kornhässa (överst) och vattenkvarnen. "Rundlogarna", i verkligheten äro de åttkantiga, äro ett sent tillskott i de norrländska gårdarnas byggnadsbestånd. Man kunde här vid tröskning köra vältarna i cirkel och behövde ej som i de äldre långlogarna vända utanför byggnaden. Rundlogen har flyttats från Umeå stad, kvarnen från Dorotea sn.

VÄSTER-
BOTTEN
Åsele

NORR-
BOTTEN
Luleå

Åsele hembygdsstuga (överst) och Pitestugan i Luleå friluftsmuseum. Den märkliga långstugan, som flyttats till "Udden" i Luleå, är karakteristisk för storbondegårdarna i Norrbottens rika kustbygder. — Stugan i Åsele har närmast inköpts med tanke på att skapa ett värdigt hem för en stor samling allmogeföremål som förvärvats av Åsele kommun.

Övertorneå

Loftbodar från Tornedalen, den övre i friluftsmuseet i Luleå, den nedre uppförd i Matarengi av Tornedalens hembygdsgille. Dessa portlidars byggnader med sin öppna svalgång äro norrlandsgårdarnas monumentalaste byggnader. Framförallt gör Luleåboden ett synnerligen ålderdomligt intryck. Boden i Matarengi är daterad 1786.

Förteckning över hembygds- och musei- föreningar i Sverige

BLEKINGE

Blekinge läns folkhögskolas museum, s. 31

Kulturbistoriska byggnader: Stuga från Hällaryds s:n, uppförd vid folkhögskolan i Bräkne-Hoby. *Historik:* Grundlagt 1923. *Museiföreståndare:* Rektor A. Bohlin, Bräkne-Hoby.

Blekinge musei- och hembygdsförbund, s. 34

Kulturbistoriska byggnader: Fastigheten Amiralitetstorget 27 i Karlskrona (museibyggnaden); friluftsmuseum i Vämöparken med två stugor från Jämshögs och Sillhövda s:n och en ladu-byggnad från Johannishus. (Föreningen Vämöparken äger dessutom här en stolpkvarn från Jämjö s:n, skvaltkvarn från Rödeby s:n samt båtsmansstuga från Karlskrona.) *Historik:* Museiföreningen bildades 1899, Blekinge hembygdsförbund 1923, föreningarna ha sedan sammanslagits. Friluftsavdelningen grundlagd 1910. *Museiföreståndare:* Läroverksadj. G. Wirde, Karlskrona.

Fridlefstads hembygdsförening, s. 31

Kulturbistoriska byggnader: Flygelbyggnad i Fridlefstads prästgård. På ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1925. *Museiföreståndare:* Kyrkoherde Gerh. von Wachenfelt, Björkeryd.

Förkärla hembygdsförening

Karlshamn och Bräkne härads fornminnesförening

Historik: Bildad 1914. *Museiföreståndare:* Rektor Emil Törnbom, Karlshamn.

Skottsbergiska stiftelsen, s. 32—33

Kulturbistoriska byggnader: Skottsbergiska gården i Karlshamn. *Historik:* Stiftad 1927.

Sölvesborgs och Listers härads fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga från Hällevik, uppförd å Guldsmedsbacken i Sölvesborg. *Historik:* Bildad 1913, stugan uppförd 1919. *Museiföreståndare:* Redaktör Per Persson, Sölvesborg.

BOHUSLÄN

Bokenäs hembygdsmuseum (ägare: Bokenäs kommun) s. 65

Kulturbistoriska byggnader: Torpstuga från socknen, uppförd i närheten av ödekyrkan. *Historik:* Grundlagd 1924. *Museiföreståndare:* Folkskollärare Werner E. Börjesson, Bokenäs.

Dingle gammalgård (ägare: Göteborgs och Bohus läns lantmanna- och lanthushållsskolas elevförbund)

Kulturbistoriska byggnader: Stuga. *Historik:* Inköpt 1927. *Ordförande:* Rektor E. Ernest, Dingle.

Fornminnessällskapet Vikarvet

Kulturbistoriska byggnader: En fiskarstuga, en ladugård och en sjöbod. Uppförda i Lysekil. *Historik:* Bildad 1915. Lysekils vänners fornminnesförening uppgick 1920 i fornminnessällskapet.

Hunnebostrands hembygdsförening

Marstrandsbygdens fornminnesförening, s. 65

Kulturbistoriska byggnader: Båtsmanstorp från Tjörn, uppfört i S:t Eriks park å Marstrandsön. *Historik:* Bildad 1929, torpet uppfört redan 1925 av målaremästare Ture Bonander, Marstrand.

Museiföreningen för Strömstad och norra Bohuslän

Kulturbistoriska byggnader: Vid sjön Strömsvattnet i Strömstad har bl. a. uppförts en båtsmansstuga. *Historik:* Bildad 1922. *Museiföreståndare:* Rektor P. G. Berggren, Strömstad.

Orusts hembygdsförening

Skaftö hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Båtsmanstorpet Wahlås, kvarstår å ursprunglig plats. *Historik:* Hembygdsmuseet grundlagt 1928. *Museiföreståndare:* Gunnar Landin, Fiskebäckskil.

Tanums hembygdsförening

Historik: Stiftad 1925.

Uddevalla museiförening

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i stadens gamla skolhus. *Historik:* Bildad 1861.

Västerlanda hembygdsmuseum (ägare Västerlanda kommun)

Historik: Grundat 1927.

DALARNA

Aspeboda hembygdsmuseum

Expeditionshavande: Kyrkoherde V. Westling, Aspeboda.

Bergslagens museum (ägare: Stora Kopparbergs bergslags A.-B.), s. 118

Kulturbistoriska byggnader: »Stora gruvstugan» i Falun (museilokal); ett flertal gamla gruvlavar, hjulhus och »konstbyggnader» vid Falu gruva ha iståndsatts ävensom den gamla nedgången till gruvan mitt emot »Stora gruvstugan». — Dessutom förvaltar museet den bolaget tillhöriga Koversta by, Ö. Färnebo, Gästrikland (s. 158). *Historik:* Grundlagt 1894, överflyttat till nuvarande byggnad 1922. *Museiföreståndare:* Bibliotekarie, fil. lic. Alvar Silow, Falun.

Bjursås fornminnesförening, s. 116

Kulturbistoriska byggnader: Gård under uppförande å Dössberget norr om Bjursås kyrka. *Historik:* Bildad 1907. *Museiföreståndare:* Organist Anders Hansson, Bjursås.

Boda hembygdsförening, s. 116

Kulturbistoriska byggnader: Gård under uppförande å Silverbergsängarna, ett stycke norr om Boda kyrka. Stuga och två loftbyggnader stå färdiga. Föreningen äger dessutom de flesta andra behövlige byggnader: »grannstuga», trösklada, sters från fåbod, skvalta m. fl. *Historik:* Bildad 1928. *Museiföreståndare:* Riksdagsman Jones Erik Andersson, Ovanmyra, och byggmästare E. H. Ohlsson, Ovanmyra.

By sockengille, s. 117

Kulturbistoriska byggnader: Gård under uppförande varav stuga, härbre och portlider stå färdiga. *Historik:* Bildad 1924. *Älderman* Författaren Carl Larsson i By, By.

Dalarnas fornminnesförening, s. 118

Kulturbistoriska byggnader: Wallmanska gården (Dala fornsal, museilokal) i Falun. *Historik:* Bildad 1862, samlingarna inrymdes i den nuvarande lokalen 1926. *Museiföreståndare:* Lektor Nils Sjö Dahl, Falun.

Floda hembygdsförening

Sekreterare: Folkskollärare Erik Thoring, Holsåker.

Folkärna hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Gård under uppförande i Norelund, nära Folkärna kyrka. Manbyggnaden står färdig. Föreningen äger dessutom en loftbod och en gammal smedja, som med det snaraste skola uppföras. *Historik:* Bildad 1926, hembygdsgården grundlagd 1929. *Sekreterare:* K. Ljungcrantz, Fors' station.

Föreningen Hedemora gammalgård, s. 125

Kulturbistoriska byggnader: Gård uppförd inom Hedemora stads område vid sjön Hönsan. Gården består av stuga, loftbod, bryggshus, stall med portlider, loge, stolphärbre, smedja, bastu och skvaltkvarn. *Historik:* Bildad 1908, gammalgården grundlades redan 1907. *Museiföreståndare:* Rådmannen Karl Trotzig, Hedemora.

Gammelgården Gagnefs minnestuga (ägare: Gagnefs kommun), s. 119—121

Kulturbistoriska byggnader: Gård uppförd å Solsheden (Soshea) i Gagnef bestående av parstuga, klädstuga, stall med portlider, lofthärbre, stolphärbre, sommarfejs, båthus, hölada och fåbodstuga. Byggnaderna från olika byar i socknen. *Historik:* Gammelgården grundlagd 1905, överlämnades till Gagnefs kommun 1909. *Museiföreståndare:* Fröken Otilia Adelborg, Gagnef.

Garpenbergs hembygdsförening, s. 122

Kulturbistoriska byggnader: Gård under uppförande invid Finnhytte skola i närheten av Garpenbergs kyrka. Gården består f. n. av stuga, stolphärbre, fähus, lada och svalbod. *Historik:* Bildad 1925, gammalgården grundlades 1926. *Museiföreståndare:* Häradssdomare Erik Wallman, Dala Finhyttan.

Grangårde hembygdsförening

Historik: Bildad 1924. *Ordförande:* Förmän Aug. Larsson, Nyhammar.

Grytnäs hembygdsförening, s. 123—124

Kulturbistoriska byggnader: Gård på ursprunglig plats invid prästgården i Grytnäs. Gården består av stuga, bod med portlider och härbre. *Historik:* Bildad 1919. *Museiföreståndare:* Överlärare Agaton Ericstam, Avesta.

Gustafs hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: För en planerad gård är bl. a. en loftbod inköpt. *Historik:* Bildad 1918. *Sekreterare:* Folkskollärare Einar Andersson, Nybro, Gustafs.

Husby hembygdsförening

Historik: Bildad 1926. *Expeditionshavande:* Nämndeman J. G. Gustafsson, Dala Husby.

Idre hembygdsförening

Expeditionshavande: Folkskollärare Gottfrid Sthen, Idre.

Järna hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: För en planerad gård äger föreningen bl. a. en loftbyggnad. *Historik:* Bildad 1910. *Expeditionshavande:* Hemmansägare P. A. Pettersson, Uppsälje, Dala-Järna.

Leksands hembygdsmuseum (egen självägande anstalt)

Kulturbistoriska byggnader: Gårdsanläggning med stuga, källarstuga, loftbod och skvaltkvarn. Byggnaderna sammanförda från olika byar. *Historik:* Grundlades 1898 av Jones Mats Persson, inköptes 1914 av Leksands kommun och gjordes då till en självständig anstalt. *Museiföreståndare:* Kom.-ordf. Per Marits, Leksand.

Leksands hemslöjdsförening, s. 126

Kulturbistoriska byggnader: Gård på Holen i Tällberg, bestående av från olika byar sammanförda byggnader, däribland stall, loftbod, lada, fähus och mjölkbod. *Historik:* Gården grundlagd 1910 av konstnären Gustaf Ankarcrona, övergick 1920 till Leksands hemslöjdsförening med nyttjanderätt för förre ägaren. *Museiföreståndare:* Konstnären G. Ankarcrona, Leksand.

Lima fornminneskommitté

Kulturbistoriska byggnader: Planer att förvärva en gård i Västansjö, som då skall ligga kvar på ursprunglig plats. *Ordförande:* Kommunalstämmans ordf. L. M. Persson, Limesforsen.

Ludvikabygdens fornminnes- och hembygdsförening, s. 127—128

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Marnäs (inkorp. med Ludvika stad) där samtliga byggnader med endast ett par undantag kvarstå å sin ursprungliga plats. Gården består av två sammanbyggda stugor, vedbod, svalbod, stall, sädesbod, fähus med foderbod och lider, kokstuga, svinstia och smedja. I närheten av gammalgården är även en gruvanläggning under uppförande. Här ha uppförts hästvind, vändbrott och gruvlave från Ivikens och Finnäsens gruvfält. Dessutom äger föreningen åtskilliga delar av gruvanläggningar vid Östanbergs gruvor i Norrbärke, som även så småningom komma att flyttas hit. *Historik:* Bildad 1920, gården inköpt 1922. *Museiföreståndare:* Fil. d:r Karl Erik Forsslund och ingenjör Gust Björkman.

Malungs hembygdsförening, s. 129

Kulturbistoriska byggnader: Gård å Hundholen uppförd av från olika byar flyttade byggnader, däribland två loftbodar, fähus, kornlada, stall och stolphärbre. (Stugan utgöres av en kopia.) Till gammalgården hör även en skvaltkvarn, som ligger kvar på sin gamla plats. *Historik:* Bildad 1919, gården grundlagd 1923. *Museiföreståndare:* Handlanden E. Thorolf, Malung.

Mockfjärds hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Lisstuga, ett par härbren och lövlada, som ännu ej sammanförts till gårdsanläggning. *Historik:* Bildad 1921. *Sekreterare:* Folkskollärare O. F. Vikström, Mockfjärd.

Norrbärke hembygdsförening

Historik: Bildad 1927. *Expeditionshavande:* Kamrer Fr. Nordvall, Smedjebacken.

Nås hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stolphärbre å Hjärpholm i Nås. *Historik:* Bildad 1923. *Expeditionshavande:* Isak Olsson, Nås.

Ore hembygdsförening, s. 132—133

Kulturbistoriska byggnader: Den s. k. »staden» i Norrboda by, bestående av tvenne gårdar på ursprunglig plats och med närmare ett fyrtiotal byggnader. (Hembygdsföreningen är ännu ej ägare till hela anläggningen utan delvis äges denna av privatpersoner.) *Historik:* Bildad 1927. *Museiföreståndare:* Skogvaktare Fredrik Ullström, Furudal.

Orsa-Skattunga hembygdsförening, s. 134

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Trunna i Orsa, sammanförd av byggnader från olika byar i socknen. Till anläggningen höra loftbod, stall, två härbren, fähus, foderhus, hackstuga, skvaltkvarn, kvarnstuga, slobod, lövlada, hölada, torkstuga. (Dessutom ett par byggnader i kopior.) *Historik:* Bildad 1910, gården grundlagd 1917. *Sekreterare:* Ossian L. Moræus, Orsa.

Rättviks hembygdsförening, s. 135—136

Kulturbistoriska byggnader. Gård belägen vid Rättviks kommunistergård, sammanförd av byggnader från olika byar i socknen. Gården består av stuga, liderstuga, lofthärbre, trösklada, foderhus, fähus, stall med lider m. fl. (»jäspestuga» i kopia). Skilda från gårdsanläggningen finnes ytterligare ett härbre och ett stall. *Historik:* Gården grundlagd 1922. *Museiföreståndare:* Hemmansägare Ollas A. Hansson, Dala Gärdsjö.

Skattlösbergets gammelgård

Kulturbistoriska byggnader: Gårdsanläggning i Skattlösberg i Grangärde finnmärk med stuga, stolpbod, härbre, fähus och lada.

Sollerö hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader. Gård planerad och enstaka byggnader inköpta. *Historik:* Bildad 1916. *Expeditionshavande:* Karl Lärka, Mora.

St. Skedvi hembygdsförening, s. 137

Kulturbistoriska byggnader: Gård uppförd å kommunistestället intill St. Skedvi kyrka. Gården består av manbyggnad, sommarstuga, stall med portlider, härbre och smedja. *Historik:* Bildad 1923. *Museiföreståndare:* Hemmansägare Berndt Hage, Anstahyttan.

Sundborns hembygdsförening

Historik: Bildad 1926. *Expeditionshavande:* Organisten Gustav Hedström, Sundborn.

Svärdsjö hembygdsförening, s. 140

Kulturbistoriska byggnader: Gård under uppförande i närheten av kyrkoherdebostället i Svärdsjö. Färdiga äro man-

byggnaden och stallet med portlider. *Historik:* Bildad 1920, gammelgården grundlagd 1929. *Museiföreståndare:* Landsfiskal Axel Nylén, Svärdsjö.

Säfsens (Sävsnäs) föreläsningförening

Kulturbistoriska byggnader: Gård vid Älgsjöskullen i Sävsnäs.

Särna fornminnesförening, s. 141

Kulturbistoriska byggnader: Föreningen underhåller Särna ödekyrka, som användes som museilokal. *Historik:* Bildad 1918. *Museiföreståndare:* Kyrkoherde Joel Olsson Garpe, Särna.

Säters hembygdsmuseum Äsgårdarna (ägare: länsarkitekten Magnus Dahlander), s. 142—145

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseet, som är beläget i kvarteret Hembygdsgården i Säter, omfattar två stadsgårdar, en lantgård och en fäbodvall. Till Elfdahlsgården, som ligger kvar på urspr. plats, hör manbyggnad, verkstadshus, källarbod, fähus, lada m. fl. Den andra stadsgården är sammanställd av från staden utdömda hus bl. a. Myntmästarehuset och ett par loftbodar. Lantgården är sammanförd av byggnader från olika byar i Säters landsförsamling, däribland Snickars stuga från Klacken, härbre, loftbod, källarbod, svinstia, smedja och bastu. Till fäbodvallen hör en stuga och ängslada. Till friluftsmuseet har även flyttats ett pumpverk från Bispberg, den s. k. konsten. *Historik:* Friluftsmuseet grundlagt 1920 av Föreningen för hembygdsvård i Säters stad och socken. *Museiföreståndare:* Länsarkitekten Magnus Dahlander.

Söderbärke hembygdsförening

Historik: Bildad 1925. *Expeditionshavande:* Kyrkoherde S. Gabrielsson, Söderbärke.

Torsångs hembygdsförening

Historik: Bildad 1928. *Ordförande:* Nämndeman Axel Gustafsson, Torsång.

Transtrands hembygdsförening

Expeditionshavande: Handlanden Edvard Nilsson, Transtrand.

Tunabygdens fornminnes- och hembygdsförening, s. 138—139

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Alvbyn vid Domnarvet, sammanförd av byggnader från olika byar i St. Tunabygden. Gården omfattar bl. a. manbyggnad, »sters», loftbod, kornlada och skvaltkvarn. Till anläggningen hör även en fäbodvall med fyra hus. *Historik:* Bildad 1915, gården grundlagd 1919. *Museiföreståndare:* Bergslagsläkaren K. E. Hällsjö.

Vika och Hosjö hembygdsförening

Historik: Bildad 1925. *Expeditionshavande:* Sägverksägaren Karl Eriksson, Runnvika.

Zorns gammelgård (ägare: Fru Emma Zorn), s. 130—131

Kulturbistoriska byggnader: Gård på Skeriol invid folkhögskolan i Mora, sammanförd från olika byar i socknen. Gården består av två stugor, stall, två lador, vedlider, fähus, loftbod och källarstuga. Till anläggningen hör även båthus, notskålar, torkstuga, smedja samt eldhus. *Historik:* Gården grundlagd 1913 av konstnären Anders Zorn. *Museiföreståndare:* Docenten Gerda Boëthius, Mora.

Äls hembygdsförening, s. 146

Kulturhistoriska byggnader: Gård på Vattberget i närheten av Äls kyrka sammanförd av byggnader från olika byar i socknen. Gården består av stuga, kornlada, parbod, stall, två härbren, fähus och skvaltkvarn. *Historik:* Gården grundlagd 1910, föreningen bildad 1912. *Museiföreståndare:* Kyrkovård Back Öl. Ericsson, Insjön.

Älvdalens hembygdsförening, s. 147—149

Kulturhistoriska byggnader: Friluftsmuseum å Rots skans i Älvdalen med bl. a. följande byggnader och anläggningar från olika byar i socknen: två stugor, stolphärbre, lada, sommarfähus, skvaltkvarn, eldhus, lövlada, ängsbod, fiskarbod, fiskarhärbre, vadmalstamp, torkstuga, slobod och myrmalmsblästa. Älvdalens hembygdsförening äger dessutom en stuga i Blyberg och har under sin vård den gamla skjutstugan i Äsen. *Historik:* Föreningen bildad 1911, friluftsmuseet invigdes 1915. *Museiföreståndare:* Nämndeman Lars Hansback, Älvdalen.

Äppelbo hembygdsförening, s. 151

Kulturhistoriska byggnader: Gård i Näsets by i Äppelbo, som ligger kvar å ursprunglig plats med samtliga till en gård i denna ort hörande byggnader med undantag av stall och lofthärbre, som från annat håll flyttats till gården. *Historik:* Gården förvärvad 1926. *Museiföreståndare:* Poststationsföreståndare Axel Nordström, Äppelbo.

DALSLAND

Bengtsforstraktens fornminnes- och hembygdsförening, s. 66—67

Kulturhistoriska byggnader: Gård uppförd på Majberget strax intill Bengtsfors köping, bestående av manbyggnad, kölna och stolpbod. Utom gårdsanläggningen finnes här även en ryggåsstuga och en mjölnarstuga. *Historik:* Bildad 1919. *Ordförande:* Stationsinspektör G. H. Rådström, Bengtsfors.

Brålanda lokalförening av D. F. H. (Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund)

Historik: Bildad 1918.

Bäckefors lokalavdelning av D. F. H. (Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund)

Historik: Bildad 1918, föreningen nyorganiserad 1926. *Ordförande:* Folkskollärare Otto Edqvist.

Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund (D. F. H.), s. 67

Kulturhistoriska byggnader: Flygelbyggnad i Edsleskogs prästgård, där Anders Fryxell föddes. *Historik:* Dalslands fornminnesförening sammanslogs 1925 med Dalslands hembygdsförbund. *Sekreterare:* Med. dir. Em. Bergman, Göteborg.

Eds med omnejd lokalavdelning av D. F. H. (Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund)

Kulturhistoriska byggnader: Stuga i Ed, kvarstår på ursprunglig plats. *Historik:* Stugan förvärvad 1928. *Ordförande:* Direktör Anders Johansson, Ed.

Håbols lokalavdelning av D. F. H. (Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund)

Historik: Bildad 1929. *Sekreterare:* Journalist Tage Heimer, Gäserud, Ed.

Södra Dals fornminnes- och hembygdsförening av D. F. H. (Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund)

Historik: Bildad 1926. *Museiföreståndare:* Postmästare Leop. Schortz, Strömstad.

Töftedals hembygdsförening, lokalavdelning av D. F. H. (Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund)

Kulturhistoriska byggnader: Gård planerad i Mon, skvaltkvarn och smedja inköpta. *Historik:* Bildad 1921, nyorganiserad 1929. *Ordförande:* Stationsinspektör Ragnar Pira, Mon.

Västra kretsen av D. F. H. (Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund)

Historik: Dalslands fornsal i Ödeborg grundlagd 1906. Föreningen nyorganiserad 1926. *Museiföreståndare:* Kamrer M. Törngren, Ödeborg, fil. kand. Nils Ullström, Färgelanda, (sekr.) och lärare Simon Mattsson, Torp, Ellenö.

Åmåls stads och Tössbo härads lokalförening av D. F. H. (Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund)

Kulturhistoriska byggnader: I närheten av museiområdet har uppförts en kölna m. fl. byggnader. *Historik:* Åmåls museum grundlagt på 1870-talet. Föreningen nyorganiserad 1926. *Ordförande:* Förrädsförvaltare Axel Dahlström, Åmål.

GOTLAND

Föreningen Gotlands fornvänner, s. 63—64

Kulturhistoriska byggnader: Föreningen har förvärvat ett stort antal äldre kulturminnesmärken på Gotland med äganderätt till marken: ett område i Fröjel s:n med omkring 15 »kämpagravar», lämningar av vikingatidshus i Vall s:n, medeltida stenhus i Norrlanda, Vamlingbo, Lokrume, Rute och Fole s:r, gården Katlunds i Grötlingbo s:n, samt Clematishuset i Visby. Museisamlingarna i Visby inrymda i ett medeltidshus (nyttjanderätten upplåten av svenska staten). *Historik:* Bildad 1875. *Museiföreståndare:* Överstinnan Ella Hellgren, Visby.

Hoburgs hembygdsförening, s. 61—62

Kulturhistoriska byggnader: Bottarvegården i Norrbyen i Vamlingbo. Fullständig gårdsanläggning som ligger kvar på sin ursprungliga plats. *Historik:* Bildad 1918, s. å. inköptes gården. *Ordförande:* Folkskollärare David Gadd, Burgsvik.

Kulturhistoriska museet i Bunge, s. 55—59

Kulturhistoriska byggnader: Friluftsmuseum invid Bunge kyrka m. bl. a. en gårdsanläggning med stuga, bryggshus, kohus, stall, lada, vagnbod, oxhus och snickarbod. De flesta av dessa byggnader ha flyttats hit från gården Biskops i Bunge s:n. Dessutom finnas i friluftsmuseet ett stort antal anläggningar som belysa arbetslivet: vattenkvarn, valkkvarn, två väderkvarnar, vattensåg, kalkugn, tjärbränneri, rökugn, smedja, kolmilor, fiskarkoja, fiskarbodar, strandljung m. fl., samtliga från norra Gotland. I friluftsmuseet har även rests en bildsten funnen i Hammars i Lärbro s:n. *Historik:* Grundlagt 1907. *Museiföreståndare:* Folkskollärare Th. Erlandsson, Bunge.

Lojsta slots hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Kulle av kalksten i Stånga, kallad »Lojsta slott», med spår av förhistoriska befästningar och omgiven av träsk. *Historik:* Bildad 1921, »Lojsta slott» inköptes 1922. *Ordförande:* Folkskollärare Rudolf Blomqvist, Hemse.

Torsburgs hembygdsförening, s. 60

Kulturbistoriska byggnader: Strandridarebostället i Ljugarn, kvarstår å ursprunglig plats (föreningen har nyttjanderätt). *Historik:* Bildad 1918. *Museiföreståndare:* Folkskollärare K. A. Hall, Kräklingbo.

Vallstena hembygdsförening, s. 60

Kulturbistoriska byggnader: Gamla klockarestugan invid Vallstena kyrka. *Historik:* Bildad 1928. *Museiföreståndare:* Folkskollärarinnan Ada Gardell, Vallstena.

GÄSTRICKLAND

Föreningen för hembygdsvård i Ö. Färnebo, s. 158

Kulturbistoriska byggnader: St. Kopparbergs Bergslags A.-B. har, i den av bolaget som kulturminnesmärke bevarade Koversta by, upplåtit en av gårdarna med stuga och bod till hembygdsföreningen, som sedan kompletterat gården med ut-husbyggnader. *Historik:* Bildad 1918. *Museiföreståndare:* Arkitekt Axel Eriksson, Stockholm.

Hedesunda fornminnes- och hembygdsförening, s. 151

Kulturbistoriska byggnader: Stuga uppförd i närheten av kyrkan. *Historik:* Bildad 1912. *Sekreterare:* L. A. Larsson, Hedesunda.

Järbo hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Djupdal. *Historik:* Bildad 1927.

Ockelbo hembygdsförening, s. 151—152

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Ockelbo på ursprunglig plats, med undantag av sommarstugan, som senare ditflyttats. *Historik:* Gården förvärvad 1924. *Museiföreståndare:* Dr E. Wikner, Ockelbo.

Ovansjö hembygdsförening, s. 153

Kulturbistoriska byggnader: Gård och fåbodvall av sammanförda byggnader, ävensom »utanvidsgård» i Västerberg å ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1922. *Museiföreståndare:* Rektor K. Hedlund, Storvik.

Torsåkers hembygdsförening, s. 154—155

Kulturbistoriska byggnader: Manbyggnad uppförd å Lummerbacken i Torsåker. *Historik:* Bildad 1924. *Sekreterare:* Fabrikör John Berglund, Torsåker.

Valbo hembygdsförening, s. 156—157

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Häcklinge, sammanförd av byggnader från olika byar i socknen. Gården består av stuga, sommarstuga, »nastubyggnad» med portlider, härbre, lada, smedja och kolbod. Hit har även flyttats en »utanvessgård» med stuga och ladugård. *Historik:* Bildad 1922. *Ordförande:* Komminister A. Törnqvist, Valbo.

HALLAND

Enslövs hembygdsförening

Historik: Bildad 1924.

Hallands museiförening, s. 35—38

Kulturbistoriska byggnader: I friluftsmuseet Hallandsgården på Galbergerget: Krafsgården med manbyggnad från Valinge s:n och stall- och logbyggnader från Harplinge s:n, dessutom

bl. a. ryggåsstuga från Getinge s:n, sommarstuga från Kroksereds s:n, väderkvarn från Morups s:n och skvaltkvarn från Veinge s:n. I Norre Katts park ryggåsstuga från Harplinge s:n. På ursprunglig plats i Halmstad: Norreport (museilokal) samt fastigheter vid Storgatan 32 och Kyrkogatan 12. *Historik:* Bildad 1886, friluftsmuseet Hallandsgården grundlagt 1922. *Museiföreståndare:* Intendent, fil. d:r Erik Salvén.

Harplinge hembygdsförening

Historik: Bildad 1923. *Ordförande:* Målbarmästare Karl A. Karlsson, Harplinge.

Nordhallands hembygdsförening, s. 38

Kulturbistoriska byggnader: Stuga i Badhusparken i Kungsbacka från Förlanda s:n. *Historik:* Bildad 1917, stugan förvärvad 1926. *Museiföreståndare:* Redaktör Birger Johansson, Kungsbacka.

Norra Hallands kulturhistoriska förening, s. 39

Kulturbistoriska byggnader: Museilokal upplåten i Varbergs fästning. *Historik:* Bildad 1916. *Museiföreståndare:* Redaktör Albert Sandklev, Varberg.

Södra Hallands hembygds- och fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga i Laholms stadspark från Veinge s:n. *Historik:* Bildad 1917, stugan inköpt 1920. *Museiföreståndare:* Trädgårdsmästare Per Lundblad, Laholm.

Torups hembygdsförening

Historik: Bildad 1923. *Sekreterare:* Kamrer Ivan Ohlsson, Falkenberg.

Tvååkers hembygdsförening

Veddige hembygdsförening

Veinge hembygdsförening

Ärstad och Faurås hembygdsförening

HÄLSINGLAND

Alfta hembygdsförening

Historik: Bildad 1924.

Arbrå hembygds- och fornminnesförening, s. 159

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Arbrå sammanförd av byggnader från olika byar i socknen. Gården består av »herrstugubyggnad», stall, härbre, liderbyggnad, skvaltkvarn, badstu m. fl. Dessutom har uppförts en fåbodstuga och en lada. *Historik:* Bildad 1921, gården grundlagt 1923. *Museiföreståndare:* E. Gust. Wengelin.

Bollnäs hembygdsförening

Delsbo hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Norrberg, Delsbo.

Forsa hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Forsa.

Färila-Kårböle hembygdsförening

Historik: Bildad 1926.

Föreningen Södra Hälsinglands fornminnesvänner, s. 167

Kulturbistoriska byggnader: Statens gevärsfactoris borrhuss i Söderhamn (museilokal). *Historik:* Bildad 1912, erhöU byggna-den 1915. *Ordförande:* Byggmästare A. Nisser, Söderhamn.

Hälsinglands fornminnessällskap, s. 160

Kulturbistoriska byggnader: Stuga från Delsbo s:n uppförd på Köpmanberget i Hudiksvall. Vård om Enångers ödekyrka. som användes som museilokal. *Historik:* Bildad 1860. Stugan förvärvat 1918. *Museiföreståndare:* Intendenten, fil. dr Frans Rodenstam, Hudiksvall.

Järvsö hembygdsförening

Historik: Bildad 1923. *Sekreterare:* Lantbrukare Emil Hultman, Stenshammar.

Ljusdals fornminnes- och hembygdsförening, s. 162—163

Kulturbistoriska byggnader: Gård vid Ljusdals folkpark i Ljusdal, sammanförd av byggnader från olika byar i socknen. Gården består av stuga från »Per Arvids-gården» i Sunnanås, smedja, härbre, kyrkstall, kvarn och linskäkt, bastu m. fl. *Historik:* Bildad 1910, gården grundlagd 1922. *Ordförande:* Faktor Folke Stjernlöf, Ljusdal.

Ovanåkers hembygdsförening, s. 164—165

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Edsbyn sammanförd av byggnader från olika byar i Ovanåker. Gården består av »storbyggningen», »sommarslugbyggningen», portlider med brygg- och bakstuga, kornlada, stolphärbre, loftbod, tjölina, smedja, skvaltkvarn m. fl. *Historik:* Föreningen bildad 1915, gården grundlagd 1920. *Sekreterare:* Köpman P. Albin Norin, Edsbyn.

Voxna hembygdsförening, s. 166

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Övra hamaren, Voxna bruk, bestående av stuga och bod. Byggnaderna kvarstå på ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1918, gården invigd 1923. *Ordförande:* Otto Mattsson, Voxna bruk.

Västra och södra Hälsinglands krets av Gästrike-Hälsinge hembygdsförbund, s. 161

Kulturbistoriska byggnader: Karlsgården i Bondarva i Järvsö, kvarligger å ursprunglig plats. *Ordförande:* Byggmästare A. Nisser, Söderhamn.

HÄRJEDALEN

Föreningen Härjedalsslöjd, s. 169

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Sveg sammanförd av byggnader från Svegs och LillhärdaIs s:r. *Historik:* Bildad 1913. *Ordförande:* Landsfiskal Olof Bromée, Sveg.

Härjedalens fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga och härbre flyttade till Funäsdalsberget i Funäsdalen. *Ordförande:* Lärare Olof Jansson, Ljusnedal, Funäsdalen.

LillhärdaIs hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Gården Högen i LillhärdaIs kyrkby med alla tillhörande åbyggnader. Gården står kvar å ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1925. *Sekreterare:* Kontorist Adolf Ekström, Kyrkbyn, LillhärdaIs.

Tännäs hembygdsförening

Vemdalens fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Vemdalens s:n. *Sekreterare:* Nils M. Persson, Vemdalen.

Älvros ödekyrka (vårdas av intresserade inom kommunen), s. 169

Föreståndare: Komminister Nils Bromée, Älvros.

JÄMTLAND

Bräcke hembygdsförening

Historik: Bildad 1920.

Görviks hembygdsförening

Historik: Bildad 1927.

Frösö hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Lärarbostaden från »Stocke privatskola» (museilokal). *Historik:* Bildad 1924. *Sekreterare:* Folk-skollärare Per Svedmark, Hornsberg, Östersund.

Heimbygda, s. 170—175

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseet Jamtli vid Östersund. Här har uppförts en fullständig gårdsanläggning med byggnader från Älvros, LillhärdaIs och Svegs s:r i Härjedalen, ävensom en ännu ej fullbordad gård med stuga och lillstuga från Hammerdals s:n. Dessutom finnes här ett stort antal enstaka byggnader: tingshuset från Brunflo, två loftbyggnader från Orrviken och Hammerdal, två stolphärbren från Kalls och Lits s:r, lada från Kyrkås s:n, fäbodstuga från Nyhems s:n, kyrkstall från Lits s:n, kyrkstuga från Hammerdals s:n m. fl. *Historik:* Jämtlands läns fornminnesförening och Jämtslöjd, förening för hemslojd och kulturella mål i Jämtlands län, sammanslagna 1923 till Heimbygda. *Museiföreståndare:* Länsantikvarie Eric Festin, Östersund.

Häppenås hembygdsförening

Historik: Bildad 1925.

Mörsils fornstuga (ägare: Mörsils kommun)

Kulturbistoriska byggnader: Härbre i Mörsils s:n. *Föreståndare:* Museet står under kommunalnämndens förvaltning.

Ströms hembygds- och föreläsningsförening

Historik: Bildad 1906. *Sekreterare:* Folk-skollärare Per Johanson, Strömsund.

Ytterå fornminnesförening

Historik: Bildad 1924.

MEDELPAD

Borgsjö hembygdsförening

Medelpads fornminnesförening, s. 167—168

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseet Medelpads fornhem, beläget på Norra Stadsberget i Sundsvall. Här ha uppförts stuga och skvaltkvarn från Ljustorps s:n, stuga från Alnö s:n, »Trampmangeln» från Sundsvall (museilokal), loftbod från Torps s:n, härbre från Sköns s:n, längloge från Stöde s:n, kornlada från Haverö s:n, vattensåg från Timrå s:n m. fl. Dessutom en fäbodvall med stugor, mjölkbod och kokhus från Stöde och Haverö s:r. *Historik:* Bildad 1907. *Museiföreståndare:* Författaren Olof Högberg och kapten C. E. Hammarberg.

Stöde hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Manbyggnaden i den s. k. Berggården, flyttad till inköpt tomt. *Historik:* Bildad 1927. *Ordförande:* Verner Lidvall, Nederede.

Torps hembygdsförening

NORRBOTTEN

Norrbottens museiförening, s. 183—184

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseum på Gultau-udden i Luleå. Hit ha flyttats stuga, loftbod och härbre, soldattorp från Norrfjärdens s:n, fiskarstuga från Luleå m. fl. *Historik:* Bildad 1886. *Museiföreståndare:* Intendent fil. kand. Gunnar Ullenius.

Tornedalens hembygdsgille, s. 184

Kulturbistoriska byggnader: Loftbod uppförd i Matarengi. Fullständig gårdsanläggning planerad. *Historik:* Bildad 1923. *Museiföreståndare:* Folkhögskoleföreståndare Ossian Svensson, Matarengi, Över-Torneå.

Älvsbyns hembygdsförening

Historik: Bildad 1925.

Överluleå-Bodens hembygdsgille

Historik: Bildad 1927.

NÄRKE

Askers hembygdsförening

Askersunds museinämnd (tillsatt av Askersunds stadsfullmäktige för förberedande av ett blivande museum)

Föreningen Sköllersta forngård

Historik: Bildad 1918. Föreningens verksamhet f. n. nedlagd.

Föreningen Örebro läns museum, s. 90—92

Kulturbistoriska byggnader: Föreningens samlingar inrymda i Örebro slott. Under föreningens vård stå Kungsstugan och en byggnad från Kyrkogat. 4, som båda flyttats till Lars Boms udde i Örebro. Dessutom äger föreningen bergsmansgården Siggebohyttan i Lindes s:n bestående av manbyggnad och loftbod, som kvarstå på ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1856, nyorganiserad 1911. *Museiföreståndare:* Intendenten fil. lic. Bertil Waldén.

Gällersta forngårdsförening, s. 87—89

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Gällersta sammanförd av byggnader från olika håll. Gården består av stuga, loge och ladugårdslänga (loftboden är en rekonstruktion). Här har även uppförts en soldatsstuga från Ekeby s:n m. fl. *Historik:* Bildad 1918. *Museiföreståndare:* Lantbrukare Oskar Pettersson, Attersta, Gällersta.

Kumla-Hallsbergs hembygdsförening

Historik: Bildad 1924. *Ordförande:* Greve E. Lewenhaupt, Kumla.

Laxå bruks museum (ägare: Laxå bruk)

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna i ena flygeln vid Laxå herrgård.

Lerbäck's fornminnesförening

Historik: Bildad 1923. *Sekreterare:* Folkskollärare G. Sahlström, Lerbäck.

Norra Vättersbygdens hembygdsförening

Historik: Bildad 1925.

St. Mellösa hembygds- och fornminnesförening, s. 90

Kulturbistoriska byggnader: Nyttjanderätt till Sandåkers kvarn och kvarnstuga. *Museiföreståndare:* Lantbrukaren Ernst Jansson, Prostgården, St. Mellösa.

Väster-Närkes hembygdsförening

SKÅNE

Albo härads hembygdsförening (lokalavdelning till Föreningen för fornminnes- och hembygdsvård i sydöstra Skåne), s. 25

Kulturbistoriska byggnader: Planer att förvärva gård i Bonderum i Fageltöfta s:n, som skall kvarligga å ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1927.

Bara härads hembygdsförening, s. 14—15

Kulturbistoriska byggnader: Boningslängan i Burlövs gamla prästgård, kvarstår å ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1921, nyttjanderätten till byggnaden övertogs s. å. *Museiföreståndare:* Fru Signe Forsberg, Åkarp.

Bjäre härads hembygdsförening

Historik: Bildad 1928.

Eslövs stads- och hembygdsmuseum (ägare: Eslövs stad)

Historik: Grundlagt 1916. *Museiföreståndare:* Civilingenjör Axel Cronquist.

Fröken Charlotte Berlins i Ystad stiftade museum (ägare: Ystads stad), s. 28—29

Kulturbistoriska byggnader: Fastigheten Dammgatan 23 i Ystad. *Historik:* Stiftad 1916. *Museiföreståndare:* Konsul Emil A. Borg, Ystad.

Färs härads hembygdsförening

Historik: Bildad 1929.

Föreningen för fornminnes- och hembygdsvård i sydöstra Skåne, s. 25

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna i den s. k. Raabska gården i Simrishamn. Föreningen äger även en stolpkvarn i Ingelstorps s:n. *Historik:* Bildad 1917. *Museiföreståndare:* Redaktör J. Osterman, Simrishamn.

Föreningen Tomelilla byagård, s. 26—27

Kulturbistoriska byggnader: Gård i Tomelilla med samtliga byggnader bibehållna på ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1925. *Museiföreståndare:* Föreningens arbetsutskott, köpman Yngve André, byggmästaren Alfred Nilsson och författaren Theodor Tufvesson, samtliga i Tomelilla.).

Göinge hembygdsförening, s. 30

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseum i Hembygdsparken, Ö. Broby. Hit ha flyttats fullständig o. sammanhörande gårdsanläggning från Örkeneds s:n, en torpstuga och en vattenkvarn från Hjärsås s:n, m. fl. För flyttning hit äger föreningen dessutom manbyggnaden i N. Mellby prästgård och en skvaltkvarn från Glimåkra s:n. *Historik:* Friluftsmuseet grundlagt 1920, föreningen hette då Brobyortens hembygdsförening. *Museiföreståndare:* Skriftställare Pehr Jonsson, Broby.

Hembygdsgården »Gamlegård» i Billinge (ägare: Grosshandlare Wilh. Sonesson, Stockamölla)

Kulturbistoriska byggnader: Stugulånga och stallånga kvarstå-
ende å ursprunglig plats. *Historik:* Grundlagt 1917.

Hovs hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Ryggåstuga inköpt.

Hälsingborgs museum (ägare Hälsingborgs stad), s.
16—20

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i stadens
gamla latinskola. I museets trädgård en mindre friluftsavdel-
ning med stugor från Brunnby och V. Karup samt en stolpkvarn
från Hälsingborgs stad. Dessutom friluftsmuseet Fredriksdahl,
beläget intill staden. Här kvarligger herrgårdsbyggnaden med
sin park i ursprungligt skick. Dessutom ha uppförts tvenne full-
ständiga gårdsanläggningar från Perstorps s:n i Skåne och
Markaryds s:n i Småland, malttorka från Farhults s:n, skvalt-
kvarn från Perstorps s:n m. fl. *Historik:* Grundlagt 1902. *Mu-
seiföreståndare:* Intendenten fil. lic. Torsten Mårtensson.

Höganäs museum (ägare: Höganäs fabriks- och hant-
verksförening), s. 21

Kulturbistoriska byggnader: Möllelångan vid Polhemsgatan i
Höganäs (museilokal). *Historik:* Grundlagt 1924. *Sekreterare:*
Målaremästare Gustav Svensson, Höganäs.

Kristianstads museum (ägare: Kristianstads stad)
Kulturbistoriska föreningen för södra Sverige, s.
21—24

Kulturbistoriska byggnader: På museiområdet vid Adelgatan i
Lund kvarstår flera äldre byggnader, däribland ett hus som
varit bostad åt Per Henrik Ling. Från andra delar av staden
ha hitflyttats Kalendebrödernas i Lund gilleshus, Thomanderska
huset samt de påträffade resterha av kyrkan S:t Maria minor.
Till friluftsmuseet i Lund har dessutom flyttats: kyrka från
Bosebo s:n i Småland, gård med stuga och ladugård från Jäms-
högs s:n i Blekinge, loftbodan från Alghults och Åsheda s:r i
Småland, stuga från Onsjö h:d i Skåne, soldattorp, manbygg-
nad från V. Vrams prästgård i Skåne, m. fl. I Everlövs s:n i
Skåne äger föreningen hemmanet Östorp n:r 1 med åbyggnader
kvarstående å ursprunglig plats och hit ha dessutom flyttats
vattenkvarn, stolpkvarn, brytstuga och malttorka. *Historik:*
Bildad 1882. *Museiföreståndare:* Intendenten fil. d:r G. J:son
Karlin, Lund.

Landskrona museiförening

Historik: Bildad 1910. *Sekreterare:* Redaktör Fredrik Lindholm,
Landskrona.

Malmö museum (ägare: Malmö stad)

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna komma att inrymmas
i Malmöhus. *Historik:* Grundlagt 1851. *Museiföreståndare:* In-
tendenten, fil. d:r E. Fischer, Malmö.

Mellersta Nordskånes hembygdsförening

Historik: Bildad 1927.

Skånes Fagerhults hembygdsförening

Historik: Bildad 1928.

Trelleborgs fornminnessamling (ägare: Trelleborgs
stad)

Historik: Bildad 1910. *Museiföreståndare:* Arbetschefen Axel
Andersson, Trelleborg.

Vemmenhögs härads fornminnes- och hembygdsför-
ening

Kulturbistoriska byggnader: Det s. k. Brehmhuset på Svane-
holms ågor, avsedd att flyttas till Skurup. *Historik:* Bildad 1924.
Museiföreståndare: Amanuens B. M. Vifot, Lund.

Villands och Gårds häraders hembygdsförening

Historik: Bildad 1923. *Sekreterare:* Folkskollärare A. Simons-
son, Åhus.

Vittsjö hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga, som skänkts till föreningen,
kommer att flyttas till Vittsjö. *Historik:* Bildad 1925.

Ystads fornminnesförening, s. 29

Kulturbistoriska byggnader: Två korsvirkesbyggnader flyttade
till klosterområdet i Ystad. *Historik:* Bildad 1907. *Museiföre-
ståndare:* Läroverksadjunkt Viktor Fredborg, Ystad.

Åsbo häraders hembygdsförening

Ängelholms museum (ägare: Ängelholms hantverks-
förening)

Önnestads hembygdsförening

Historik: Föreningens arbete f. n. nedlagt.

SMÅLAND

Algutsboda hembygdsförening

Ordförande: Arvid Holmström, Tokelsmåla, Eriksmåla.

Alseda sockenmuseum (ägare: Alseda kommun), s. 39

Kulturbistoriska byggnader: »Alseda kloster» vid Alseda kyrka
(museilokal), stuga flyttad till kyrkbyn. *Historik:* Grundlagt
1914. *Museiföreståndare:* Kantor M. Granström, Alseda.

Anderstorps hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga. *Historik:* Bildad 1927.

Bringetofta hembygdsförening

Dackebygdens hembygdsförening

Ordförande: Kandidat Ernst Samuelsson, Tingsryd.

Dädesjö hembygdsförening, s. 40—41

Kulturbistoriska byggnader: Dädesjö prästgård med manbygg-
nad och loftbod. Kvarligger på ursprunglig plats. *Historik:* Bil-
dad 1926. *Ordförande:* Friherrén Erik Rappe, Bråås.

Eksjö och Vedbo fornminnesförening, s. 42—43

Kulturbistoriska byggnader: Fastigheten N. Kyrkogatan n:r 20
i Eksjö (museilokal). *Historik:* Bildad 1911, rekonstruerad 1924,
s. å. inköptes den nuvarande museibyggnaden. *Museiföreståndare:*
Fröken Signe Aschan, Eksjö.

Fagershults-Kråksmåla hembygdsgille, s. 44

Kulturbistoriska byggnader: Ängslada och torpstuga flyttade till
Fagerhults kyrkby. Föreningen äger ytterligare en torpstuga, som
ännu ej är flyttad. *Historik:* Bildad 1926. *Museiföreståndare:*
Kantor Carl Rydström, Fagerhult

Fornminnesföreningen Njudung

Kulturbistoriska byggnader: Soldattorp och marknadsbod flyt-
tade till »Tjust kulle» i Vetlanda. *Historik:* Bildad 1910. *Mu-
seiföreståndare:* Redaktör August Bäckman, Vetlanda.

Fågelfors hembygdsförening

Föreningen för Smålands fornminnen och kulturhistoria, s. 54

Kulturhistoriska byggnader: Torparstuga flyttad till museiparken och en annan stuga flyttad till Strandbjörket i Växjö. *Historik:* Bildad 1877. *Museiföreståndare:* Arkitekt P. Boberg, Växjö.

»Gamla Urshult»

Historik: Bildad 1925.

Gnosjö hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Torpstuga och tråddrageri flyttade till Gnosjö stationssamhälle. *Historik:* Bildad 1925. *Ordförande:* Fabrikör M. Johansson, Gnosjö.

Gränna hembygdsförening, s. 45

Kulturhistoriska byggnader: Bl. a. gammal gård från Röttle. Dessutom den s. k. Franckska gården i Gränna. *Historik:* Bildad 1912. *Sekreterare:* Trädskoleägare Ivar Ekvall, Gränna.

Hembygdsföreningen för Söderåkra, Halltorp och Voxtorp socknar

Historik: Bildad 1926. *Sekreterare:* Journalist J. Josephson.

Hembygdsföreningen Linné

Kulturhistoriska byggnader: Linnégården i Råshult i Stenbrohults s:n. *Ordförande:* Kamrer G. Nilsson, Diö.

Holavedens fornminnes- och hembygdsförening, s. 52

Kulturhistoriska byggnader: Manbyggnad från N. Vi prästgård och stuga från Säby s:n, uppförda på Ekberget i Tranås. *Historik:* Bildad 1922. *Museiföreståndare:* Landsfiskal S. Pira, Tranås.

Hultsfreds hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Marknadsbodar från Hultsfred, en stuga.

Hultsjöortens fornminnes- och hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Stuga uppförd å hemmanet Holma i Hultsjö. *Historik:* Bildad 1926. *Museiföreståndare:* F. d. folkskolläraren J. A. Sandblom, Hultsjö.

Huskvarna hembygdsförening, s. 46

Kulturhistoriska byggnader: Appelbladskas verkstaden vid Tormenåsgatan i Huskvarna. *Historik:* Bildad 1922, verkstaden förvärvad 1928. *Ordförande:* Folkskollärare Georg Sahlström, Huskvarna.

Hylletofta forngårdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Stuga å ursprunglig plats i närheten av Hylletofta by. *Historik:* Bildad 1922. *Museiföreståndare:* Carl Idof Johansson, Pilagården.

Hyltebygdens hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Gård med stuga och ladugård från Långaryds s:n flyttad till Hyltebruk. *Historik:* Bildad 1925. *Museiföreståndare:* David Andersson, Hyltebruk.

Ingatorps fornminnes- och hembygdsförening

Historik: Bildad 1928.

Kalmar läns fornminnesförening

Kulturhistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i Kalmar slott. Föreningen äger en stuga i Halltorps s:n, som kvarstår på ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1872. *Museiföreståndare:* Intendenten fil. lic. Manne Hofrén.

Kristdala hembygdsförening

Historik: Bildad 1927. *Ordförande:* Kyrkoherde S. Meurling, Kristdala.

Lenhovda hembygdsförening

Historik: Bildad 1928. *Ordförande:* Kantor K. G. Karlsson, Lenhovda.

Ljuders hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Sockenmagasinet i Ljuder. *Historik:* Bildad 1928. *Museiföreståndare:* Landstingsman C. Th. Petersson, Tjugesjö.

Lönneberga hembygdsförening

Historik: Bildad 1926.

Mariannelunds och Hässleby hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Sockenmagasin på ursprunglig plats vid Hässleby (museilokal). Hembygds gård är under uppförande i Mariannelund varav manbyggnaden står färdig. Dessutom äger föreningen en backstuga, som kvarstår å ursprunglig plats. *Historik:* Gården grundlagd 1928. *Sekreterare:* Tyko Vifors, Mariannelund.

Mellersta Kalmar läns hembygdsförening

Historik: Bildad 1915. *Ordförande:* Direktör John Linder, Oskarshamn.

Misterhults hembygdsförening

Historik: Bildad 1927. *Ordförande:* Kyrkoherden, fil. d:r D. Myhrman.

Myresjö hembygdsförening, s. 50

Kulturhistoriska byggnader: Samlingar i Myresjö ödekyrka. Till en planerad gårdsanläggning vid kyrkan skola flyttas en torpstuga med ladugård samt ett härbre. *Historik:* Gården grundlagd 1929. *Museiföreståndare:* Löjtnant Thorsten Fogelberg, Myresjö.

Norra Allbos hembygdsförening

Historik: Bildad 1927. *Sekreterare:* Redaktör A. J. Fransson, Alvesta.

Norra Smålands hembygdsförening, s. 47—49

Kulturhistoriska byggnader: Friluftsmuseum i stadsparken i Jönköping. Här ha uppförts: kyrka från Bäckaby s:n, klockstapel från N. Solberga s:n, stuga från Markaryds s:n, tråddrageri från Gnosjö s:n, loftbod från Flisby s:n, marknadsbod från Linne-ryds s:n och sockenmagasin från Ingatorps s:n. För uppförande äger museet bl. a. ett soldattorp med två uthus. *Historik:* Bildad 1901. *Museiföreståndare:* Major S. E. Engdahl.

Nässjö hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Bl. a. tvenne uthusbyggnader i Nässjö. *Historik:* Bildad 1918. *Sekreterare:* Överlärare J. Andrén, Nässjö.

Rumskulla hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Stuga uppförd i närheten av Rumskulla kyrka. *Historik:* Bildad 1918. *Museiföreståndare:* Kantor H. Westrin, Rumskulla.

S. Christophers Gille i Calmar

Historik: Bildad 1921. *Alderman:* Borgmästare O. Cassel, Kalmar.

Sevedebygdens fornminnesförening

Kultuhistoriska byggnader: Tullstugan från Vimmerby, en större byggnad från Rumsulla s:n och en skvaltkvarn ha uppförts i den s. k. Gästgivarehagen i Vimmerby. *Historik:* Bildad 1925. *Sekreterare:* Redaktör R. Karlsson, Vimmerby.

Sjösås hembygds- och fornminnesförening, s. 52

Kultuhistoriska byggnader: Kyrkomagasinet vid Sjösås ödekyrka (museilokal). I närheten skall även uppföras en förening tillhörig stuga. *Historik:* Bildad 1925. *Museiföreståndare:* Författaren J. A. Göth, Klavreström.

Stranda härads hembygdsförening, s. 50.

Kultuhistoriska byggnader: Två sjöbodar och en notbod flyttade till Nynäs vid Mönsterås. Föreningen äger flera sjöbodar och ett par stugor i Mönsterås och Döderhults s:r, som senare skola flyttas. *Historik:* Bildad 1926. *Museiföreståndare:* Fil. mag. Ivar Modéer.

Sävsjöortens hembygds- och fornminnesförening.

Kultuhistoriska byggnader: Stuga flyttad till Folkets park i Sävsjö. *Historik:* Bildad 1921. *Sekreterare:* Folkskollärare Georg Lundberg, Sävsjö.

Södra Finnvedens hembygdsförening.

Kultuhistoriska byggnader: Stuga i Ljungby. *Ordförande:* Lasarettsläkare Levi Bergström, Ljungby.

Södra Sunnerbo hembygds- och fornminnesförening.

Kultuhistoriska byggnader: Stuga i Markaryd. *Historik:* Bildad 1922. *Museiföreståndare:* Posttjänsteman H. Thorsjö, Markaryd.

Tjustbygdens kultuhistoriska förening, s. 54.

Kultuhistoriska byggnader: Väderkvarn från Vimmerby s:n och båtsmanstorp från Hjorteds s:n uppförda å Kulbacken i Västervik. *Historik:* Bildad 1918. *Museiföreståndare:* Folkskollärare Nils Liljeholm, Västervik.

Torsås hembygdsförening

Kultuhistoriska byggnader: Torpstuga uppförd å den s. k. Ekbacken i Torsås kyrkby. *Museiföreståndare:* Folkskollärare G. Johansson, Torsås.

Valdemarsviks hembygdsförening

Virestads hembygdsförening

Kultuhistoriska byggnader: Stuga uppförd i »Kajelund» i närheten av Virestads kyrka. *Historik:* Bildad 1925, stugan uppförd 1928. *Museiföreståndare:* Erik Ljungkrantz, Virestad.

Virserums hembygdsförening

Historik: Bildad 1927.

Vrigstads sockens fornminnessamling

Historik: Grundlagd 1886.

Värnamo hembygdsförening, s. 53

Kultuhistoriska byggnader: Friluftsmuseum i Apladalen i Värnamo. Här ha uppförts: stuga från Åsenhöga s:n, loftbod och

krukmakarverkstad från Värnamo s:n, bastu från Gällaryds s:n, manbyggnad från Mistelås prästgård, marknadsbod, tråddrageri, tjärbränneri m. fl. *Historik:* Friluftsmuseet grundlagt 1926. *Museiföreståndare:* Rektor C. Fredricsson, Värnamo.

Västbo fornminnesförening

Kultuhistoriska byggnader: Stuga, portluder och skvaltkvarn från Burseryds s:n flyttade till Smålandsstenar. *Historik:* Bildad 1902.

Yxnäs hembygdsförening

Kultuhistoriska byggnader: Stuga och bod flyttade till Yxnäs. Föreningen har restaurerat Ålmeboda kyrkoruin. *Historik:* Bildad 1921. *Ordförande:* Folkskollärare C. A. Johansson, Yxnäs.

Ålems hembygds- och naturskyddsförening

Historik: Bildad 1918.

Åsenhöga hembygdsförening

Historik: Bildad 1927.

Ö. Torsås hembygdsförening

Kultuhistoriska byggnader: Stuga uppförd i närheten av Inglinge hög i Ö. Torsås. *Museiföreståndare:* Handlanden Folke Johansson, Ingelstad.

SÖDERMANLAND

Barva hembygdsförening

Björkviks hembygdsförening

Eskilstuna stads museum (ägare: Eskilstuna stad), s. 83—84.

Kultuhistoriska byggnader: Två av de Rademacherska smedjorna i Eskilstuna. Friluftsmuseum å Djurgården i Eskilstuna med en gårdsanläggning med två stugor från Klosters och L:a Malma s:r och en loftbod från Torshälla landsförsamling. Dessutom ha till friluftsmuseet flyttats soldattorp från Lista s:n, klockstapel från Västermo kyrka och gästgivarestuga från Ytter-Järna s:n. *Historik:* Den första Rademacherssmedjan inköpt 1903. Friluftsmuseet grundlagt 1920. *Föreståndare:* Hjalmar Noreen, Eskilstuna.

Föreningen Södermanlands länsmuseum

Kultuhistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i Nyköpingshus i Nyköping. *Historik:* Bildad 1913. *Museiföreståndare:* Läroverksadjunkt Martin Nilsson, Nyköping.

Hembygdsföreningen för Åker och Länna

Historik: Bildad 1928. *Ordförande:* Folkskollärare Hj. Mann, Åkers styckebruk.

Julita museum (ägare: Löjtnant A. Bäckström, Julita), s. 85

Kultuhistoriska byggnader: Till Julita Skans har flyttats åtskilliga stugor och loftbodar, svinhus, gödstia m. fl. I friluftsmuseet komma även att ingå tegelbruk, kalkugn och tobakslada, som skola kvarligga å ursprunglig plats. *Museiföreståndare:* Löjtnant A. Bäckström, Julita.

Strängnäs stads hembygdsnämnd

Kultuhistoriska byggnader: Den s. k. Grassagården i Strängnäs (inköpt av Strängnäs stad). *Ordförande:* Karl K:son Leijonhuvud, Strängnäs.

Södermanlands fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: De kyrkliga samlingarna inrymda i Strängnäs domkyrka. *Historik:* Bildad 1860. *Museiföreståndare:* Domkyrkosysselman, teol. dir Mats Åmark, Strängnäs.

V. Vingåkers museum (ägare: V. Vingåkers kommun)

Ordförande: Kyrkoherde Gunnar Vall, Vingåker.

Östra Södermanlands kulturhistoriska förening, s. 86

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseum planerat på Torckällberget i Södertälje, där redan uppförts en väderkvarn från Mörkö s:n och en stuga från Grödinge s:n. Den senare kommer att kompletteras inom det snaraste med tvenne bodar. Föreningen äger även den s. k. excellensbyggnaden vid Fituna. *Historik:* Föreningen bildad 1918, friluftsmuseet grundlagt 1929. *Museiföreståndare:* Konstnären Torgny Dufwa, Södertälje.

STOCKHOLM

Bromma hembygdsförening

Nordiska museet och Skansen (egen självägande anstalt), s. I—II, 106—107

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseet Skansen i Stockholm. Här ha uppförts: gård sammanförd av byggnader från Älvros s:n i Härjedalen och omfattande 16 hus; två gårdar med ursprungligen sammanhörande byggnader från Ravlunda s:n i Skåne och Slöinge s:n i Halland; gård sammanförd av byggnader från finnbygderna i Lekvattnets och Gräsmarks s:r i Värmland och omfattande 5 hus; soldattorp med stuga och ladugård från Eksjö landsförsamling i Småland; stuga och uthus från Hornborga s:n i Västergötland; gård sammanförd av byggnader från Dalarna varav stuga, loftbod och stolphärbre från Mora s:n och dubbelbod från Malungs s:n stå färdiga och övriga byggnader äro under uppförande; gård sammanförd av byggnader från Västmanlands bergslag varav stuga från Ljusnarsbergs s:n och loftbod från Vikers kapellförsamling stå färdiga; lappläger med 10 byggnader. Av enstaka byggnader och anläggningar märkas bl. a.: två stugor från Bollnäs s:n i Hälsingland och Kyrkhults s:n i Blekinge; loftbod, hackstuga och eldhus från respektive Nås, Orsa och Sollerö s:r i Dalarna, svinstia från Sorunda s:n i Södermanland, kölna och bod från resp. Köla och Ransåters s:r i Värmland, loftbod från Virserums s:n i Småland, lambgift från Fårön vid Gotland, stolpbod från Telemarken i Norge, tre väderkvarnar från Främmestads s:n i Västergötland och Torslunda och Glömminge s:r på Öland, smedja från Väster-Lövsta s:n i Uppland, linberedningsverk från Forsa s:n i Hälsingland, vadmalstamp från Svegs s:n i Härjedalen, marknadsbodar från Vena s:n i Småland. Två kyrkliga byggnader ha flyttats till Skansen: kyrkan från Seglora s:n i Västergötland och klockstapeln från Hällestads s:n i Östergötland. Förutom en paviljong från Söderköping härröra Skansens samtliga stadsbyggnader från Stockholm: Petissan med en bostads- och en bodlänga, Artur Hazelius födelsehus och fyra trädgårdspaviljonger. Dessutom ha 1929 flera äldre Stockholmshus nedtagits för uppförande på Skansen inom den närmaste tiden. Kvarstående ute i landet i avvaktan på flyttning äger Nordiska museet ett stort antal byggnader. Dessutom har till Nordiska museet av Sydvästra Upplands hembygdsförening överlämnats komministergården i Härkeberga. *Historik:* Nordiska Museet grundlagt 1873, friluftsmuseet 1891. *Styresman:* Professor Andreas Lindblom, Stockholm.

Samfundet S:t Erik

Kulturbistoriska byggnader: Vindragarlagets hus vid St. Hoparegränd i Stockholm. *Historik:* Bildad 1903. *Sekreterare:* Intendent Sigurd Wallin, Stockholm.

Solna hembygdsförening

Historik: Bildad 1922.

Tekniska museet, s. 51

Kulturbistoriska byggnader: Ösjöfors pappersbruk i Rumskulla s:n i Småland, som kvarstår på ursprunglig plats. Museet har museal tillsyn över den av Gimo-Österby bruks A.-B. bevarade valonsmedjan i Films s:n i Uppland. *Historik:* Grundlagt 1923. *Museiföreståndare:* Intendenten Torsten Althin, Stockholm.

UPPLAND

Alunda hembygdsförening

Björklinge hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga uppförd i närheten av Björklinge kyrka.

Bälinge hembygdsförening

Disastiftelsen i Upsala, s. 110.

Kulturbistoriska byggnader: En fullständig gårdsanläggning är under uppförande vid G:a Upsala. Hit kommer även att flyttas delar av två andra gårdar. Byggnaderna äro sammanförda från olika håll, i gårdskomplexet ingå dock tre sidor av en gård från Björklinge s:n. Övriga byggnader äro: två bodar från Ärentuna s:n, tre stugor från Ö. Våla, Bälinge och Skattunges s:r, stall med lider från Björklinge s:n, gödstia från Ramsta s:n m. fl. *Historik:* Bildad 1927. *Sekreterare:* Fil. kand. Nils Ålenius.

Gottröra hembygdsförening

Huddinge hembygdsförening

Häverö hembygdsförening

Ljusterå hembygdsförening

Möja hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Inköpt en stuga.

Nora hembygdsförening

Roslagens fornminnes- och hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: S. k. Gamla banken vid Hantverksgatan i Norrtälje. *Historik:* Bildad 1918. *Museiföreståndare:* Borgmästare W. E. Hallin, Norrtälje.

Skogstibble hembygdsförening

Sigtuna fornhem (egen självägande anstalt), s. 108—109

Kulturbistoriska byggnader: Den s. k. Ohmanska gården vid Storgatan i Sigtna. Vid grävningar å tomten har påträffats byggnadsgrunder, gravar och kulturlager från äldre medeltid. *Historik:* Grundlagt 1915.

Sydvästra Upplands hembygdsförening, s. 106—107

Kulturbistoriska byggnader: Gillet har till Nordiska Museet i Stockholm överlämnat komministergården i Härkeberga.

Sydvästra Upplands kulturhistoriska förening

Historik: Bildad 1908. *Museiföreståndare:* Redaktör, fil. kand. August Magnusson, Enköping.

Söderby Karls fornminnesförening

Kulturhistoriska byggnader: Sockenmagasinet i Söderby Karl, båtsmanstuga, rustkammare och visthusbod flyttade till lägenheten Erikskulle i Söderby Karl. *Historik:* Bildad 1918. *Museiföreståndare:* Hemmansägaren E. Eriksson, Vik, Söderby Karl.

Tegelmora hembygdsförening

Tensta sockens museum (ägare: Tensta kommun), under vård av Tensta hembygdsförening, s. 109

Kulturhistoriska byggnader: Manbyggnad och bod uppförda å Klockstapelsbacken vid Tensta kyrka. *Historik:* Grundlagt 1928. *Ordförande:* Godsägaren fil. dr Herbert Rettig, Tuna, Tensta.

Tierps hembygdsförening

Upplands fornminnesförening

Kulturhistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i Gustavia-num i Upsala. *Historik:* Bildad 1869. *Verkställande ledamot:* Fil. kand. Nils Ålenius, Upsala.

Vendels hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Samlingar i stiglucka vid Vendels kyrka.

Vittinge hembygdsförening

Värmdö fornminnesförening, s. 111

Kulturhistoriska byggnader: Stuga. *Historik:* Bildad 1927.

Älvkarleby hembygdsförening, s. 111

Kulturhistoriska byggnader: Gård under uppförande vid Älvkarleby kyrka. Byggnaderna sammanförda från olika håll; stuga, bod och portlidelänga äro dock sammanhörande. *Museiföreståndare:* Ejnar Willner, Älvkarleö.

Öster-Löfsta hembygdsförening

Historik: Museisamlingen grundlagd 1927. *Museiföreståndare:* Folkskollärare Isac Lagerqvist, Skärplinge.

Ö. Våla hembygdsförening

Historik: Bildad 1926.

VÄRMLAND

Brattfors hembygdsförening

Dalby hembygdsförening

Historik: Bildad 1928.

Ekshärads hembygdsförening

Historik: Bildad 1923.

Filipstads bergslags hembygdsförening

Fornminnes- och slöjdföreningen Nordmarksstugan

Kulturhistoriska byggnader: Tjölna och manbyggnad uppförda vid Stommens skola i Töcksfors. *Historik:* Bildad 1911. *Museiföreståndare:* Folkskollärare Karl A. Östlind, Töcksfors.

Fryksände hembygdsförening

Historik: Bildad 1923.

Gräsmarks hembygdsförening

Hammarö hembygdsförening

Järnskogs hembygdsförening, s. 112

Kulturhistoriska byggnader: Skolhus i Hajom, som ursprungligen varit manbyggnad i en bondgård. *Historik:* Bildad 1924. *Sekreterare:* Henning Petersson, Haga, Beted.

Karlskoga bergslags hembygdsförening

Kulturhistoriska byggnader: Stuga å Rävåsen i Karlskoga municipalsamhälle, som kvarstår på ursprunglig plats. Dessutom äger föreningen en svalbod. *Historik:* Museet är grundlagt 1924. *Sekreterare:* Folkskollärare L. E. Leyler, Karlskoga.

Kristinehamnssortens hembygds- och fornminnesförening

Historik: Bildad 1925.

Lekvattnets hembygdsförening

Nyeds hembygdsförening

Historik: Bildad 1929.

Näs och Gillbergs bygdeförening för hembygdsvård

Historik: Bildad 1924. *Föreningens adress:* Säffle.

Ransäters hembygdsförening, s. 114

Kulturhistoriska byggnader: Gården »Östra Hea» i Ransäter, som med manbyggnad och uthusbyggnader ligger kvar på ursprunglig plats. *Historik:* Gården skänkt till föreningen 1923. *Ordförande:* L. Joh. Nilsson, Ransäter.

Rämens hembygdsförening

Sunne hembygdsförening

Historik: Bildad 1925. *Ordförande:* Komminister Vitalis Svensson, Sunne.

Sunnemo hembygds- och fornminnesförening

Kulturhistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i Aspåsens herregård, som föreningen har planer att förvärva. Föreningen äger dessutom en stuga, som senare skall flyttas till Aspåsen. *Historik:* Bildad 1928. *Museiföreståndare:* Folkskollärare Erik Gustaf Fröding, Sunnemo.

Vitsand-Nyskoga hembygdsförening

Värmlands fornminnes- och museiförening, s. 113

Kulturhistoriska byggnader: Friluftsmuseum i Mariebergsskogen vid Karlstad. Hit ha flyttats: »Karl IX:s jaktstuga» från Ölme s:n, väderkvarn från S. Ny s:n, vådersåg från Botilsäters s:n, svaltkvarn från Lekvattnets s:n, rökstuga från Östmarks s:n, kokhus och bastu från Vitsands s:n, stall från Boda s:n, kölna från Eskilsäters s:n, stolpbod från N. Finnskoga s:n, smedja från Älgå s:n, skogsarbetarekoja från Dalby s:n m. fl. *Historik:* Bildad 1863, rekonstruerad 1925. *Museiföreståndare:* Professor Helge Kjellin, Karlstad.

Väse hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i det gamla kronofogdebostället i Ve, som föreningen har planer att förvärva. *Historik:* Bildad 1926. *Sekreterare:* Överlärare G. Hörberg, Väse.

Västra Värmlands fornminnesförening, s. 112

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseum i Arvika. Här ha uppförts: Två manbyggnader från Ny och Eda s:r, rökstuga från Lekvattnets s:n, skvaltkvarn från Gräsmarks s:n, väderkvarn från Botilsäters s:n, båthus och kölna från Brunskogs s:n, stolpbod och bastu från Köla s:n, m. fl. *Historik:* Bildad 1904. *Museiföreståndare:* Intendenten A. G. Hedenskog, Arvika.

Östmarks hembygdsförening

Övre Ulleruds hembygdsförening

VÄSTERBOTTEN

Västerbottens läns hembygdsförening, s. 181—182

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseet Gamm'lia i Umeå. Hit ha flyttats: Corps de logis-byggnaden från Sävar bruk, manbyggnad från Vännäs s:n, loftbod från Skellefteå s:n, rundloge med kornhässja från Umeå stad, Väderkvarn från Holmön och skvaltkvarn från Dorotea s:n. *Historik:* Bildad 1919. *Museiföreståndare:* Intendent Holger Möllman Palmgren, Umeå.

Västerbottens norra fornminnesförening, s. 180

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i militärbostället Nyborg invid Skellefteå. En gårdsanläggning är planerad vid Nyborg och manbyggnaden i denna är sedan förvärvad. *Historik:* Bildad 1885. *Sekreterare:* Redaktör Ernst Westerland, Skellefteå.

Åsele fornminneshem (ägare: Åsele kommun), s. 183

Kulturbistoriska byggnader: Stuga uppförd i Åsele. *Historik:* Grundlagt 1927. *Föreståndare:* Fil. kand. Herman Nässén, Åsele.

VÄSTERGÖTLAND

Alingsås museum (ägare: Alingsås stad)

Kulturbistoriska byggnader: Det s. k. Alströmerska magasinet i Alingsås (museilokal). *Historik:* Kullinge härads hembygdsförening, som bildades 1920 med syfte att åstadkomma ett museum existerar f. n. ej. Museet öppnades 1928. *Museiföreståndare:* Fröken Anna Norlander, Alingsås.

Askims hembygdsförening

Historik: Bildad 1928.

Aug. Fribergs museum i Lidköping (ägare Lidköpings realskola)

Kulturbistoriska byggnader: Invid skolan har uppförts en stuga och en bod från Storegården i Rackeby. *Historik:* Grundlagt 1912. *Museiföreståndare:* Rektorn vid Lidköpings realskola.

Bolstorps hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga.

Balums fornstuga (ägare: Balums kommun)

Kulturbistoriska byggnader: Stuga med uthus kvarstående å ursprunglig plats i Balum. *Museiföreståndare:* Hilmer Johansson, Balum, Broddetorp.

Bitterna fornstuga (ägare: J. U. F.-avdelningen i Bitterna), s. 68

Kulturbistoriska byggnader: Stuga från Hudene s:n uppförd i V. Bitterna. *Historik:* Stugan förvärvad 1923. *Museiföreståndare:* Nils Johansson, Sköttning, Vedum.

Broddetorps hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga på Bosgården.

De sju häradernas kulturbistoriska förening, s. 69

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseum i Borås idrottspark. Hit ha flyttats flera stugor samt Kinnaromma gamla kyrka och Öra klockstapel. *Historik:* Bildad 1904.

Erska hembygds- och fornminnesförening

Essunga sockenmuseum

Kulturbistoriska byggnader: Stuga.

Falbygdens fornminnes- och hembygdsförening

Historik: Bildad 1921. *Ordförande:* Folkskollärare A. H. Hallenius, Falköping.

Fredsbergs hembygdsförening

Sekreterare: Folkskollärare Herm. Sjögren, Fredsberg.

Guldkrokens fornminnesförening

Historik: Bildad 1919. *Sekreterare:* Rådman Knut Cedermark, Hjo.

Göteborgs museum (egen självägande anstalt), s. 70

Kulturbistoriska byggnader: F. d. Ostindiska kompaniets hus och Skansen Kronan i Göteborg (museilokaler). Till Liseberg ha flyttats ett pappersbruk, en holkekvarn och en smedja och till Slottsskogen en stuga och en klockstapel. *Historik:* Grundlagt 1861. *Museiföreståndare:* För den historiska avdelningen Intendent, fil. lic. Sven T. Kjellberg, Göteborg.

Hembygdsgården i Götene (ägare: Götene Hantverksförening), s. 71

Kulturbistoriska byggnader: Stuga från Holmestads s:n flyttad till Götene. *Historik:* Stugan förvärvad 1924. *Museiföreståndare:* Oscar Hellborg, Götene.

Hembygdsmuseet i Kalf

Historik: Grundlagt 1926. *Museiföreståndare:* J. A. Gustafsson och And. Gudmundson, Kalfsjöholm.

Hudene hembygdsförening, s. 71

Kulturbistoriska byggnader: Stuga, som skall uppsättas vid Fåglaviks järnvägsstation. *Historik:* Bildad 1929.

Hällums hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga.

Kindgillet i Göteborg

Kulturbistoriska byggnader: Stuga och bod flyttade till Liseberg i Göteborg.

Kållandsö hembygds- och fornminnesförening, s. 72

Kulturbistoriska byggnader: Stuga flyttad till Kållandsö. *Historik:* Bildad 1919.

Larvs fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga. *Historik:* Bildad 1921.

Lidköpings hantverksförenings museum (ägare: Lidköpings hantverksförening)

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i Gamla rådhuset i Lidköping. *Historik:* Grundlagt 1918.

Partille sockenmuseum

Rackeby fornminnesförening, s. 73

Kulturbistoriska byggnader: Till folkskolemtten i Rackeby har flyttats en stuga och en holkkvarn. *Historik:* Bildad 1915. *Museiföreståndare:* Folkskollärare G. Berg, Örslösa.

Saleby hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Två stugor i Saleby. *Historik:* Bildad 1925. *Sekreterare:* Ivar Johansson, Gollstad, Saleby.

Skövdeortens hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga i Skövde. *Historik:* Bildad 1923. *Sekreterare:* Stadsombudsman Ax. B. Svensson, Skövde.

Svältornas fornminnesförening, s. 72

Kulturbistoriska byggnader: Ornunga ödekyrka (museilokal) och stuga från Tämta s:n uppsatt intill kyrkan. *Historik:* Bildad 1905. *Museiföreståndare:* Folkskollärare Nils Rydler, Asklanda.

Sunnersbergs hembygds- och fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga, uppsatt i närheten av Solbackens folkskola i Sunnersberg. *Historik:* Stugan förvärvat 1923. *Sekreterare:* Nils Th. Warenius, Tolsjö.

Synnerby hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga. *Historik:* Bildad 1927.

Sävareds hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga.

Trollhättebygdens fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga i Asaka.

Tråvads fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga på ursprunglig plats i Tråvads s:n. *Historik:* Bildad 1915. *Sekreterare:* Anton Persson, Skattegården, Tråvad.

Töllesjö J. U. F.-avdelnings fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Soldatstuga, uppförd strax intill Töllesjö kyrka. *Historik:* Stugan uppförd 1924. *Ordförande:* Enar Andreasson, Töllesjö.

Ulricehamns hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseum i Ulricehamns stadspark. *Historik:* Hit ha flyttats manbyggnad från Limmareds glasbruk, torpstuga från Tranemo s:n, bod och skvaltkvarn från Nittorps s:n. *Historik:* Bildad 1917. *Museiföreståndare:* Bruksägare Fr. Brusewitz, Limmared.

Vadsbro hembygds- och fornminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i flygel i Mariholm i Mariestad. *Historik:* Bildad 1917. *Museiföreståndare:* Läroverksadjunkt E. H. Carlsson, Mariestad.

Vänersborgs museum (ägare: Vänersborgs stad)

Historik: Grundlagt 1884.

Västergötlands fornminnesförening, s. 74—75

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseet Västergötlands fornby, intill museibyggnaden i Skara. Hit ha flyttats kyrkan från Härjevad, klockstapel från Kärråkra, stuga, bod och ladugård från Rackeby s:n, väderkvarn från Söne, vådersåg från Ekeskogs s:n, två stugor från Hornborga och Händene, bod från Nittorp, m. fl. Dessutom äger föreningen Ölanda kapell, som kvarligger på sin ursprungliga plats. *Historik:* Föreningen bildad 1863, friluftsmuseet grundlagt 1914. *Museiföreståndare:* Intendent S. Welin, Skara.

Vättlösa skolmuseum (ägare: Vättlösa kommun)

Kulturbistoriska byggnader: Vättlösa kommun planerar att förvärva gamla komministerbostaden å G:a Stommen i Vättlösa till museilokal. *Historik:* Grundlagt 1922. *Föreståndare:* Vättlösa församlings skolråd.

Åse och Viste hembygdsförening

Historik: Bildad 1919. *Föreningens adr.:* Grästorp.

Åsle-Mularp-Tiarps hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Två stugor i Åsle Thå i Åsle s:n, som kvarstår på ursprunglig plats. *Sekreterare:* Folkskollärare A. Arnling, Åslätt.

Älvsborgs läns folkhögskolas lantbruksmuseum

Historik: Grundlagt 1908. *Museiföreståndare:* Fil. d:r Åke Campbell, Fristad.

Önums förening för främjande av hembygdsvård

Kulturbistoriska byggnader: Torpstuga å Rangeltorp i Önum, som kvarstår på ursprunglig plats. *Historik:* Bildad 1921. *Ordförande:* Gustav Andersson, Heljeved, Vara.

VÄSTMANLAND

Ervalla hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Gård planerad å tomt i närheten av Ervalla kyrka, en svalgångsbod redan uppförd. *Historik:* Bildad 1925, gården grundlagd 1928. *Museiföreståndare:* komministern teol. och fil. kand. Samuel Palm, Ervalla.

Fellingsbro hembygds- och fornminnesförening, s. 93

Kulturbistoriska byggnader: Till folkhögskolans område i Fellingsbro har flyttats ett husartorp. Underhandlingar pågå om förvärv av manbyggnaden vid Stensta kronogård. *Historik:* Bildad 1920. Museisamlingen grundades 1911 av Fellingsbro skyttegille. *Museiföreståndare:* Rektor Einar Odhner, Fellingsbro.

Fläckebo hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Fläckebo sockenmagasin. *Historik:* Bildad 1913. *Ordförande:* Kantor Nils Lundborg, Fläckebo.

Hembygdsföreningen Arboga minne, s. 93

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i ett gammalt stenhus i Arboga. Föreningen disponerar även Helge kors kapell. Dessutom äger föreningen ett »tiondehärbre» i Vinbäcksparken. *Historik:* Museet grundlagt 1923. *Ordförande:* Postmästare J. C. Brattström, Arboga.

Karbenings hembygdsförening

Historik: Bildad 1921. *Sekreterare:* Fröken Eva Hamilton, Högfors.

Kila hembygdsförening, s. 94—95

Kulturbistoriska byggnader: Gård strax intill Kila kyrka. Stuga och två loftbodar äro hittills uppförda. *Historik:* Bildad 1923. *Museiföreståndare:* Kyrkoherde Ejnar Brundin, Sala.

Kungsörs hembygdsförening

Sekreterare: Folkskollärare Walfrid Axelman, Kungsör.

Köpings museum (ägarer: Köpings stad), s. 96—97

Kulturbistoriska byggnader: Spruthus i Köping, som kvarstår på ursprunglig plats. En gård är under uppförande i Karlbergsparken, där stuga med portlider från Munktorps s:n redan står färdig. En loftbod har inköpts i Bro s:n. Till platsen flyttas även ett replageri från staden. *Historik:* Grundlagt 1887. *Museiföreståndare:* Folkskollärare K. J. Österberg, Köping.

Lindesbergs museum (ägarer: Lindesbergs stad)

Historik: Grundlagt 1908. Bergslagens forminnesförenings samlingar övertogs 1925 av Lindesbergs stad. *Museiföreståndare:* G. O. Lindström, Lindesberg.

Möklinta hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Gård i närheten av Möklinta kyrka. Stuga, loftbod, badstu och stolpbod äro hittills uppförda. *Historik:* Bildad 1919. *Ordförande:* K. J. Johansson, Hammarby.

Nora sockens hembygds- och forminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga m. fl. byggnader. *Museiföreståndare:* Folkskollärare N. E. Ohlsson, Tärnsjö.

Norbergs bergslags hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i manbyggnaden till en bergsmansgård i Norberg (förhyrd). Föreningen har i sin vård även Norbergs kyrkas gamla benkammare. *Historik:* Bildad 1921. *Ordförande:* Folkskollärare Aug. Friberg, Norberg.

Nya Kopparbergs bergslags hembygdsförening, s. 98

Kulturbistoriska byggnader: Bergslagens spannmålsmagasin i Kopparberg (museilokal). Till Laxbäcken i Kopparberg har flyttats en skvaltkvarn. *Historik:* Museet grundlagt 1924. *Museiföreståndare:* Fröken Maja Forsslund, Kopparberg.

Näsby hembygdsförening

Historik: Bildad 1928.

Rytterns hembygdsförening

Ordförande: Werner Holmgren, Strömsholm.

Salabygdens forminnesförening

Historik: Bildad 1913.

Sura sockens hembygdsförening, s. 98

Kulturbistoriska byggnader: Loftbod och stuga (starkt restaurerad) uppförda vid Sura kyrka. *Historik:* Byggnaderna förvärvade 1925. *Museiföreståndare:* Kamrer Rob. Bergström, Sura hammar.

Säby hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i en flygelbyggnad till Säby prästgård. *Historik:* Bildad 1924. *Ordförande:* Handlanden K. E. Karlsson, Kolbäck.

Vittinge hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga och loftbod. *Museiföreståndare:* Kantor E. Lundell, Vittinge.

Västanfors hembygds- och forminnesförening

Historik: Bildad 1927. *Sekreterare:* Carl Åkerberg, Västanfors.

Väster-Färnebo hembygdsförening, s. 99

Kulturbistoriska byggnader: Gård nära Väster Färnebo kyrka. Stuga, svalbod, portlider och vishusbod äro hittills uppförda. Dessutom har även hitflyttats en soldatsstuga. *Historik:* Bildad 1915. *Museiföreståndare:* Folkskollärare P. A. Rosenius, Salbohed.

Västmanlands forminnesförening, s. 100—105

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseum vid Vallby i Västervås. Här ha uppförts: Corps de logis från Hallstahammar herrgård; två gårdsanläggningar, den ena med herrestuga från Ramsbergs s:n, fatbur och vishusbod från Norbergs s:n, den andra med manbyggnad och loftbod från Munktorps s:n, portlidersbyggnad från Simtuna s:n, hönshus från Säby s:n, stolpbod från Skultuna s:n, stall med portlider från Ramnäs s:n, hemlighus från Rytterns s:n, ladugård från Fläckebo s:n; rote-torp med stuga och ladugårdshus från Rytterns s:n; bysåg från Karbennings s:n; bodbyggnad från Fläckebo s:n; kyrkstall från Skultuna s:n. Från Västerås stad ha hitflyttats: två manbyggnader, två bodar, marknadsbod, pumphus m. fl. Inom friluftsmuseets område ligger även ett gravfält från järnåldern. *Historik:* Bildad 1861. Friluftsmuseet grundlagt 1921. *Museiföreståndare:* Efter intendent Bengt Engströms avgång 1929 är befatningen vakant.

Ä N G E R M A N L A N D

Bjärträ hembygdsförening, s. 176

Kulturbistoriska byggnader: Föreningen handhar vårderna av den gamla kyrkoruinen i Nässom. *Historik:* Bildad 1925.

Fjällsjö hembygdsförening

Föreningen för norrländsk hembygdsforskning, s. 176—179

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseum å Murberget invid Härnösand. Här har uppförts en gård med 8 byggnader, sammanförda från Resele, Ådalslidens, Helgums och Björna s:r, ytterligare gårdsanläggningar ha påbörjats i vilka ingå manbyggnader från Hackås s:n (i Jämtland) och Säbrå s:n, stall och loftbyggnad från Sidensjö s:n, härbre från Bjärträ s:n. i friluftsmuseet ingå även en fäbodvall med 10 byggnader från Ådalslidens, Junsele, Högsjö och Mo s:r, en skogslappby med 10 byggnader, en fjällappby med 6 byggnader, ett fiskeläge, en kyrkovall med klockstapel från Ullångers s:n, kyrkhärbre, kyrkstugor och lärftsmangel. Dessutom ha hitflyttats manbyggnaderna till gästgivaregården i Spjute i Nätra s:n och Avike herrgård (i Medelpad), gamla rådhuset i Härnösand m. fl. *Historik:* Bildad 1909. *Museiföreståndare:* Intendenten dr. Theodor Hellman.

Norra Ångermanlands forminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Friluftsmuseum i Örnsköldsvik. Hit ha flyttats byggnader till gårds- och fäbodanläggningar. *Historik:* Bildad 1910.

Sidensjö hembygdsförening

Sollefteåortens och västra Ångermanlands hembygdsförening

Ytterlännäs hembygdsförening

ÖLAND

Ölands kulturminnesförening

Kulturbistoriska byggnader: Fastighet i Borgholm med huvudbyggnad och trädgård med tillhörande småbyggnader (musei-lokal).

ÖSTERGÖLAND

Bjärka-Säby fornhem (ägare: Godsägare Oscar Ekman), s. 76—78

Kulturbistoriska byggnader: I den s. k. Djurhagen å Bjärka-Säby gods ha uppförts en gård med manbyggnad, undantagsstuga och uthusbyggnader ävensom en torpstuga med bod. *Historik:* Grundlagt 1922. *Museiföreståndare:* Intendent M. Hofrén, Kalmar.

Hällestads hembygdsförening

Kulturbistoriska byggnader: Samlingarna inrymda i en stuga i närheten av Hällestads kyrkoherdeboställe. *Historik:* Museet grundlagt 1923. *Museiföreståndare:* Fil. kand. Gustaf E. Olsson, Hällestad.

Kisa J. U. F.-avdelnings hembygdsmuseum

Motala museiförening

Kulturbistoriska byggnader: Stuga kvarstående å ursprunglig plats i Motala. Hit har bl. a. även flyttats tvenne marknadsstånd. *Historik:* Bildad 1911.

Risinge museiförening

Kulturbistoriska byggnader: Föreningen har vården om Risinge ödekyrka.

S:t Ragnhilds gille i Söderköping, s. 82

Kulturbistoriska byggnader: Läkaren J. O. Lagbergs lusthus, som kvarstår på ursprunglig plats å Lagbergs kulle i Söderköping. Hit ha även flyttats en stuga från V. Husby s:n och en loftbod från S:t Anna s:n. Föreningen äger även en väderkvarn från Breviksnäs, som kommer att hitflyttas 1930. *Historik:* Museet grundlagt 1925. *Museiföreståndare:* Direktör Axel Ferb, Söderköping.

Skänninge fornminnes- och hembygdsförening, s. 82

Kulturbistoriska byggnader: Stuga flyttad till gamla kyrkoparken i Skänninge och kompositören A. F. Lindblads födelsegård, som kvarstår å ursprunglig plats i Skänninge. *Historik:* Museet grundlagt 1928. *Sekreterare:* Apotekare Martin Lundqvist, Skänninge.

Åtvids hembygdsförening

Historik: Bildad 1922. *Ordförande:* Direktör W. Carlström, Åtvidaberg.

Östergötlands fornminnes- och museiförening, s. 79

Kulturbistoriska byggnader: Gård bestående av manbyggnad och bod från V. Eneby s:n, flyttad till Linköping, och Onkel Adamsgården, Hunnebergsgatan 31, i Linköping kvarstående å ursprunglig plats. *Historik:* Östergötlands fornminnesförening, bildad 1864 och Östergötlands museiförening, bildad 1884, sammanslogs 1913. *Museiföreståndare:* Bokhandlare G. Swanlund, Linköping.

